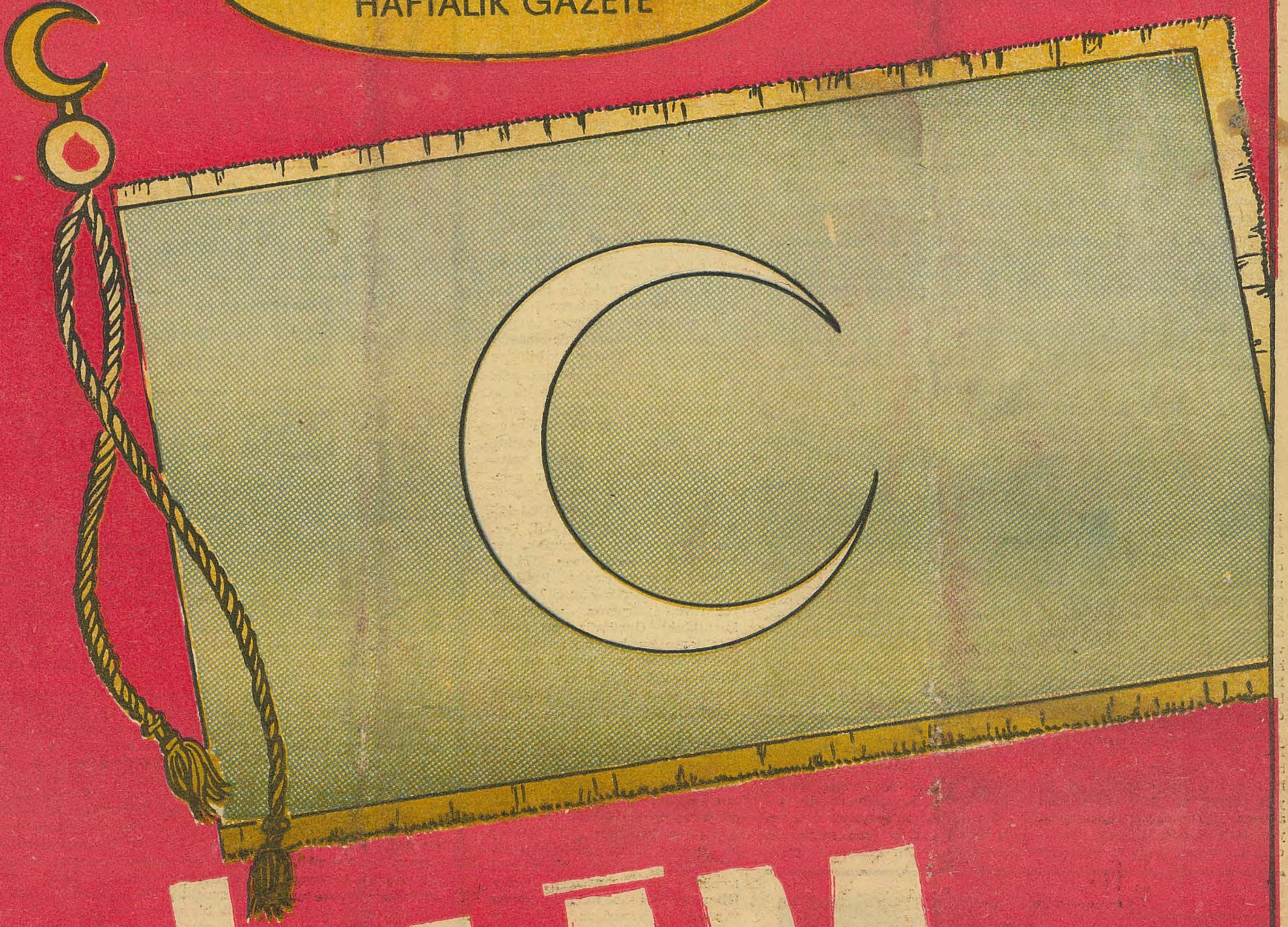
YÖN

HAFTALIK GAZETE

İSLÂM PAKTI

Aclan Sayılgan'ın Mektubu

Aclan Sayılgan'dan bir mektup ve yazı aldık. Suç teşkil edebilecek ve konu dışı bir cümle hâriç, mektubu ve yazıyı aynen yayınlıyoruz :

Sayın «Yön» Dergisi Yönetmenliğine,

Onüne geleni Mc Carty'cilikle, «Komünizm Ticareti» yapmakla suçluyorsunuz. Derginize göre «iyi insan» tipi, sizin dümen suyunuza gidenler. Veya o gün için işinize gelenler. Bu sonuncusunun örneği Osman Yüksel Serdengeçti, Gökhan Evliyaoğlu, Nurettin Topçudur. Fikir tartışmalarında bu kadar kahredici olmaya, dişe diş, tırnağa tırnak dövüşmeğe ne lüzum var? Umudum olmamakla birlikte, size hertürlü ıspat hakkı tanıyarak ve istediğiniz ölçüde cevap vermenizi bekliyerek, Mahkemeye de başvurmayacağımı bildirerek «Yön» de yayımlanmak üzere bir cevap gönderiyorum. Hoşgörünüzün sınırı böylelikle de belirmiş olacaktır. Saygılarımla.

NOT:

«Yön» ün Çin hattını izlediğini yazmışım. Bundan alınmışsınız. Oysa bugünün uydu solcuları, Moskova hattına bağlı olanlardır. Çin hattına bağlılık, Titoizm gibi ama daha radikal, bağımsız bir sol atılımı temsil eder. İlâhi Avcıoğlu?

Aclan SAYILGAN

GERÇEKLERİ BİLMEKTE FAYDA VARDIR

Aclan SAYILGAN

«Yön» ün bugünkü sorumlularından bir kısmı C.H.P.'lidir. Bir kısım elemanları da 1957'den sonra C.H.P. Araştırma kurulunda çalışmıştır. Bir kısımları CHP. nin desteği ile kurucu Meclise girmişlerdir. «Yön» ü yöneten bu kimseler İnönü'yü överek C.H.P. de «sosyalist bir gurup» yaratma ve C.H.P.'yi «Sosyalist bir Parti» haline getirme eyilimindedirler. Kimsenin «Yön» cülere neden böyle yapıyorsunuz, hainler, dediği yok.

Geçmişinde Türkiye Komünist Partisine girmiş, sonra ayrılmış bir kişi, Türkiye'deki komünist hareketlerin karşısına geçti mi yön tarafından hücumların en ağırına uğramaktan kurtulamıyor. Neden? Bize kalırsa, «Yön»deki bu hırçın tutum, Milliyetçi Türk sosyalizminin bugüne dek niçin bir gelişme gösteremediğini belgelemektedir. 1945 yılında da İngiltere'de İşçi Partisi ilk iktidara geldiği zaman, Peyami Safa dahil (o sıralar ULUS'ta yazardı) C.H.P.'nin solcu bir parti olduğunu savunmuştu. Ve gene o sıralar ne kadar irili ufaklı C.H.P. kalemşörü varsa, solcu olduklarını söylemekten çekinmemişlerdi. Bizler de gençliğimizin en canlı günlerinde İzmir'in Karşıyaka'sında, bir avuç sosyalist arkadaşlarla Milliyetçi bir sosyalizmin yaratılmasında katkımız olur umudu ile, harekete geçtik. Hatta daha ileri giderek, kanunî durumlarımızı gözetecek bir şekilde «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Patisi» nin saflarında yer aldık. İzmir «Havadis» gazetesinde amatörce sol yazılar yazdık. Bir de baktık günün birinde C.H.P.'nin organı «Anadolu» Gazetesinde Kemal Dayan imzalı bir yazı ile Komünistlikle suçlanıyoruz. Hatırımda kaldığıdına göre, Sosyalist nitelikteki C.H.P. dururken bu gençlerin yaptığı da neydi? Düpedüz Komünistlik değil mi idi? Kısacası bir jurnalname. Gün geldi, bu yazı sahibi (Kemal Dayan) Komünistlerin en hızlısı oldu, Türkiye Komünist Partisine girdi, 1951 tevkifatına tekaddüm eden günlerde de Türkiye'den kaçarak, Doğu Avrupa'ya gitti. Sanırsam ya Budapeşte Radyosunun Türkçe servislerinde ya da «Bizim Radyo» isimli Komünist Propaganda merkezinde çalışıyor. 1946 da Sıkı Yönetim tarafından «Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi» kapatılınca, bizler boşlukta kaldık. T.S.E.K.P.'nin Komünist Partisinin legal bir veçhesi olduğunu anlayan bir kısım arkadaşlar bizden ayrıldı, bu satırların yazarı da «sosyalizme olan inancı» yüzünden T.K.P.'ye girmekte sakınca görmedi. Ama girmesiyle birlikte, nasıl bir yanlış yaptığını da anladı. En yakın arkadaşını Tito'cu olarak suçlamaya teşvik edildi, reddetti; T.K.P.'nin yüksek menfaatları (!) gereği ekâbir evlerinden haber toplamakla görevlendirildi, red etti. Yapacağı tek iş beklemek, tevkifse tevkif, Partiden kovulmaksa kovulmak, her ne şekilde olursa olsun T.K.P.'den yakasını sıyırmaktı. Partiden atılmayı bekledik olmadı? Nihayet tevkif yakamıza yapıştı ve kurtulduk. Oykümüz bu kadar kısa, ama bu kadar acı. Şimdi «Yön» damarına bastık mı, eskiden Komünist Partili olduğumuzu, suçmuş gibi yüzümüze vuruyor.

Biz ciddî olarak Türkiye'deki sol hareketlerin içindeki bölünmelerin analizini yapıyoruz, küçük bir risale yazıyoruz, adımız «Komünizm Tüccarlığı» na çıkıyor. Oysa «Yön» Berkesin kitaplarını basıyor, E. Tüfekçi ile Fransız Komünist Partisi teoricilerinden birinin bir eserini tercüme edip basıyor, Nazım Hikmeti dahi sömürme konusu yaparak muharref ve yanlışlarla dolu bir şekilde «Kurtuluş Savaşı» kitabını basıyor, bunun adı tüccarlık olmuyor.

Mc Carty'ciliğe gelince. Yöne göre, kendi dümen suyuna gitmiyenleri Millî Birlik Gurubuna, Devrimci Türk ordusuna jurnal etmek mübah, Mc Cartycilik değil; ama siz ciddî bir araştırma yaparak Türkiye'deki sol hareketteki bölünmeleri gösterirsiniz, işiniz Mc Cartyciliğe çıkar. Bu ne iştir? Son olarak şuna değinmek istiyoruz ki, «Yön» ün tutumu bize 1914 de Musollininin yönetimindeki «Avanti» isimli Faşist nitelikteki gazeteyi hatırlatıyor.

YON'UN NOTU:

Yeni İstanbul'daki son yazısında da Aclan Sayılgan YON hakkında şunları yazmaktadır: «Bizdeki sol hareketler içinde de Milliyetçilik, TİP. hareketinin dışında kalan solun belli başlı dayanağı hâline gelmiştir. YON dergisinin temsil ettiği solun milliyetçilik niteliği, Marksist terminolojiyi zorlayan bir karakter göstermektedir. Bu dergi davranışlarında, genellikle solun milliyetçi bir fraksiyonu kabul edilmekle birlikte, Milliyetçilikten neyi anladıklarını bugüne kadar sistemli bir şekilde açıklamış değillerdir.»

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenişehir — ANKARA. Telefon: 176989 — İstanbul Bürosu (Satış ilân ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No. 32. Cağaloğlu — İstanbul. Telefon: 229570 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLAN: Beher sütunda santımi 25.— T.L.'dır Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

YÖN HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

GENÇLİK VE DIŞ POLİTİKA

Gençliğin dış politika konularıyla uğraşmasını, bunlar hakkındaki düşüncelerini ve tepkilerini açıklamasını doğru bulmayanlar var. Aslında, bunlar, gençliğin genel olarak herhangi bir politika konusuyla uğraşmasını da doğru bulmayan kişiler. Dış politika alanına gelince, sözlerinin daha güçlü, daha inandırıcı olacağını, daha çok kimse tarafından beğenileceğini sanıyorlar. «Mademki dış politika, hele günümüzün koşulları içinde, son derece çapraşıklaşan, derin bilgileri gerektiren, dünyanın türlü sorunları üzerinde geniş haber kaynaklarından faydalanmayı zorunlu kılan bir alan, o halde» diyorlar, «daha çocuk yaşında kimselerin, çevrelerinde ne olup bittiğini bilmeden, kendi ülkelerinin uzun süreli yararlarının ne yönde olduğuna akıl erdiremeden, dış politika konularında tepki göstermeleri, fikir yürütmeleri doğru olur mu?»

İşte, tam bu noktada yanılıyorlar. Dış politika alanı bütün bu özelliklerinden, bu güçlüklerinden ve bu çapraşıklığından dolayı, gençliğin tepkilerine, görüşlerine ve davranışlarına asıl muhtaç sayılması gereken bir alan. Bir ülkenin dış ilişkilerini yürütürken çok yanlılığı, derinliği ve teknikliği yüzünden, dar açılara saplanıp kalma, küçük hesaplar ve kısa süreli manevralar peşinde koşarken asıl amaçları gözden kaçırma, kısacası ağaçlara dalıp ormanı görememe tehlikesi çok daha fazla. Dış politika konularında gençliğin zaman zaman göstereceği tepkiler, açıklayacağı görüşler, işbaşındaki teknik kişilere yeni kuşakların temel tercihlerini hatırlatarak, bu çeşit sapmaların, büyük ulusal amaçlardan uzaklaşmaların önlenmesini sağlayabilir. Sorumlular bunları kendi ufacık manevralarını bozan davranışlar olarak değil, büyük amaçları hatırlatan uyarmalar olarak değerlendirmek zorundadırlar. Hattâ akıllı diplomat odur ki, ülke içinde beliren kütle tepkileri kendi dış pazarlıklarında ve manevralarında kullanır, bunlardan birer karşı - ağırlık olarak faydalanmağa çalışır.

Gerçeği söylemek gerekirse, bunun böyle olduğunu işbaşındaki sorumlular da bilir. Onların canını sıkan nokta, gençlik kütlelerinin kapalı kapılar ardındaki ince hesapları bozması değil, o kütlelerce belirtilen tepkilerin kendi temel tercihleriyle çatışma hâlinde olmasıdır. Ülkesinin öz kaynaklarını yabancı dostlarına ve destekleyicilerine feda eden bir insan, elbette sokaktaki kütlelerden gelen tepkileri «çoluk çocuk gürültüsü» diye adlandırır.

Hayatın çirkinliklerinde, çirkeflerinde «pişmiş», ideallerindeki değer yargılarına inançlarını henüz yitirmemiş genç insanların, türlü konularda olduğu gibi, dış politika alanındaki temel görüşleri de, ister istemez, halkçı, ülkücü ve ulus yararlarını savunucu nitelikte olacaktır. Bir insanın, genç yaşında, şu veya bu yabancı devletin «uşağı» olmayı düşünebilmesi, kendi yurdunun kaynaklarını yabancılara peşkeş çekebilmesi, başkalarının hesabına kendi vatandaşlarının ölüme sürüklenmesini isteyebilmesi, doğup büyüdüğü toprakları çok uzaklardaki bir takım hesaplar uğruna savaş tehlikesiyle karşı karşıya bırakabilmesi için ya çok aptal, ya çok cahil, ya da «satılmış» olması gerekir.

Genç adamlar, o yaşlarda kolay kolay satın alınmaz. Bunun içindir ki, uyanık ve bilgili yüksek öğrenim gençliğinin dış politika konularındaki davranışları ve tepkileri hep ülkücü, ulusçu ve halkçı yönde olmuştur. «Milliyetçilik» etiketi altında, yabancı devletlerin yardakçılığını yapanlar, Türkiye'yi sömürmeğe ve savaş tehlikesine biraz daha yakınlaştırmağa gelmiş insanlara alkış tutanlar, «bağımsızlık, haysiyetli dış politika, kendi kaynaklarımıza sahiplik» isteyenlere saldıranlar, «satılmış» değillerse, mutlaka ya aptal, ya da cahildirler. Akıllı ve bilinçli genç insanın, yirminci yüzyılın ikinci yarısında, yani kölelerin uyandığı, ezilmişlerin baş kaldırdığı, emperyalizmin yıkılmağa yüztuttuğu, Türk Kurtuluş Savaşına benzer savaşların bütün kıtları sardığı bir çağda, «milliyetçilik yapıyorum» diye yabancı büyük sermayenin oyunlarına âlet olması kadar acıklı bir şey düşünülemez. Hele aynı safdillik ve bilgisizlik, sorumluluk mevkilerinde bulunanlara da bulaşmışsa, o zaman artık, mesele «acıklı» olmaktan çıkar, «tehlikeli» hâle gelir. Onun içindir ki, farkında olmadan «yabancı uşaklığı» durumuna düşmüş olanlara sadece «acımak» la yetinmemek, bunun Türk halkı için doğurabileceği tehlikeleri de «önlemek» gerekir.

Gençlik, yeni kuşakların temel tercihlerini belirten duygusal ve özlü tepkilerinin yanında, iktisadî ve sosyal hayatta olduğu gibi, dış politika alanında da çeşitli sorunların temel nedenlerini açıklayarak, bunlar çevresinde tartışmalar düzenleyerek «yanılmaları önlemek» göreviyle de karşı karşıyadır. Ona bu konuda güçlük çıkaranlar, gençlerin sorunları tartışmalarına, tepkilerini belirtmelerine engel olmağa çalışanlar, olsa olsa, Türk milletinin boş sloganlar peşinde sürüklenip yabancı hesaplara âlet edilmesini isteyenlerdir. Bu derece çelişmeli «milliyetçilik» olur mu?

Mümtaz Soysal

SAHİL YAGMACILIGI İLE SAVAŞ BAŞLIYOR

İstanbul'un Kadıköyden Pendik'e kadar uzanan sahili ile Sirkeci'den Bakırköy'e giden sahili arasındaki fark açıktır. Menderes'in açtığı yol, sahilin yağmasını engellemiş ve halkın denizden yararlanması sağlanmıştır. Kadıköy yakasında ise, Pendik ve hattâ daha ötelere kadar deniz, halka kapalıdır. Halkın malı olan deniz, Kanunlarımıza ve Yargıtay, Danıştay kararlarına aykırı biçimde, bir mutlu azınlığa peşkeş çekilmektedir.

Bir avukat, yıllardan beri, denizi halkın istifadesine açmak için tek başına mücadele etmektedir. Bu avukat, Suavî Raşidoğlu'dur.

Raşidoğlu'na göre, bugün Türkiye'de, özellikle İstanbul'da, vatandaşın serbestçe denizden faydalanması imkânsız hale gelmiştir. Bırakın denizden faydalanmayı, sahil yağmacıları, halktan «deniz manzarası» nı bile esirger olmuşlardır. Suavî Raşidoğlu, durumu şöyle anlatıyor:

«Dünyanın her yerinde kıyılar ve deniz - tıpkı güneş gibi - kamunun malıdır. Sahilde özel mülkiyet olamaz. Bizde ise, durum terstir. Çepeçevre denizle kaplı İstanbul'da kapatılmıyan kıyı kalmamıştır. Deniz kıyıları özel mülklerle dolmuştur. Bu mülklerin sahipleri, bu durumla da yetinmemekte ve sonu denize açılan sokaklardan bile halkın denize girmek, deniz havası almak ve deniz manzarası seyretmek suretiyle istifadesini imkânsız hale getirmektedirler. Bu konudaki sayısız örnekten birkaçını sıralayalım:

Çiftehavuzlardaki 18 Mart sokağı denize açılmaktadır. Bu sokağın bitişiğindeki bir köşkün sahibi olan Dr. Ali Şükrü Şavlı, duvar ördürmek suretiyle halkın denizden faydalanmasını engellemiştir. Bununla da yetinmemiş, denizin içine telörgü çekerek, halkın sandal, motor v.s. gibi deniz vasıtaları ile ya da yüzerek evinin önünde denizden yararlanmasını önlemeye kalkışmıştır. Bu zat ile giriştiğim mücadele sonunda, şimdi halk, bu sokaktan istifade ederek denize girebilmektedir. Diğer bir örnek de Yeniköydedir. Ethem İzzet Benice, evinin yanından geçen ve denize açılan kamu malı bir yolun ağzını kapamıştır. Kulübesi içinde bir «boldog» da, sahil zaptının kamu yoluna tecavüz derecesine varan biçimine bekçilik ederek sokağa kimseyi yaklaştırmamaktadır. Yalnız sahiller değil, sahilin manzarası dahi bir gasp konusu olmaktadır: Kalender'de tepenin üzerinde güzel deniz manzaralı bir kesim (Mithat Dülge'nin evinin önü) asfalt yol zincirle kesilerek ve manzaralı kısım telörgü ile çevrilerek halkın istifadesine kapalı tutulmaktadır. Gerek yol, gerek güzel manzaralı kesim kamu malıdır. Bunların dışında semt halinde halka kapalı yerler de vardır: Bayramoğlu mahallesi ve Dragos Tepe gibi. Sahillerin hiç bir suretle özel mülkiyette olmıyacağı ve her ne suretle olursa olsun özel mülkiyete geçmiş sahillerin geniş bir kamulaştırma hareketi ile halka mal edilmesi prensibini bir kenara şimdilik bıraksak bile, bahsi geçen yerlerde, tamamen kamu mülkiyetindeki araziler, bir avuç kimsenin, belirli bir zümrenin yararına olarak halka kapatılmış durumdadır. Bekçiler, telörgüler, «yabancılara yasak» (yabancı diye, Türk vatandaşların dışındaki ecnebileri değil, o semtte oturmıyanları kastediyorlar!) lâvhaları ile kamu malına yapılan kamu aleyhtarı bu tecavüzler mutlaka önlenmelidir. Ben şahsen, Dragos'daki bu durumu bir dâva konusu haline getirdim ve Danıştay'dan gerek telörgülerin, gerek levhaların kaldırılması ve bekçilerin halkın denizden yararlanmasını hoyratça önlemelerinin önüne geçilmesi için karar aldım. Ama bu karar, sanılmasın ki durumu değiştirdi; Dragos sahilleri bugün gene aynı şekilde halkın istifadesine kapalıdır.

Özel mülkiyet haklarını kamu zararına kullanan ve ayrıca kamu malına açıkça tecavüzden de çekinmeyen sahil yağmacıları, karşımıza bazan da kulüp olarak çıkmaktadır. Aslında gene ufak bir zümrenin çıkarı uğruna, halkın kamu malından faydalanmasını engelleyen bu tip kulüplere Adaların hemen hepsinde, Yeşilyurt'ta, Fenerbahçe'de, Moda'da rastlanmaktadır. Erenköy'deki Marmara Yelken Kulübü, Moda'daki Lozan Kulübü ve Moda Deniz Kulübü bunun çarpıcı örnekleridir. Bizzat Pendik Belediyesi bile, Başkana bizzat müracaat ederek işin haksızlığını anlattığım halde, halkın deniz hava ve manzarasından kolaylıkla faydalandığı kornişin sonuna bir utanç duvarı çekerek burayı «deniz hamamı» haline getirmiş ve halkın istifadesini engellemiştir.

Sahillere karşı girişilen bu tecavüz, kanaatımca, memleketimizde iptidaî bir kast sisteminin kurulması teşebbüsüdür. Herkesin malı olan denizi, bir avuç mutlu azınlığın inhisarına terketmek. apacık bir haksızlık olmakla kalmaz. sosyal çöküntüler de yaratır. Bu snobizm. pek çok genç insanda sıhhatli bir ruh yapısı değil, kestirme yoldan mutlu azınlığın zevk ve debdebesine katılma eğilimi yaratacaktır. Kolayca imtiyazlılar arasına geçmek isteyenler arasından da, hiç şüphe edilmesin. daha çok sayıda fahişe. daha çok sayıda vurguncu çıkacaktır».

UYGULANMIYAN DANIŞTAY KARARI

Avukat Raşidoğlu'nun Dragos mücadelesi, 1959 yazında başlamıştır. Raşidoğlu 19.8.1959 tarihinde İstanbul Valiliğine müracaat ederek sahilin kapatılmasının engellenmesini istemiştir. Dilekçede şunlar yazılıdır: «Kartal kazasına bağlı Cevizlide bir kooperatife mensup olduğunu söyleyen bekçiler, halkın hali araziden denize girmesine mâni olmaktadır. Hattâ sahilin muhtelif yerlerine. (sahipli plâjdır, yabancılar giremez) levhaları asılmıştır.

Kartal Tapu Sicil Muhafızlığında yaptığım tetkikat neticesinde Dragos tepesinde sakin olanlara hasr ve tahsis edilmek istenen ve onların tâbirince (yabancılar) ın denize girmelerine müsaade edilmeyen kayalarla muhat sahil kısmının Dragos paftasında umuma terkedilmiş âmme malı bulunduğu zahir olmuş ve buraları hiç bir parsel numarası almadığı gibi herhangi başka bir parsele dahi ithal edilmemiştir...

İntizamı âmmeyi ilgilendiren hâdiseden makamınızı haberdar ediyor ve bekçilerin her an bir ceza mevzuu doğurabilecek olan hoyratca muamelelerinin ref'i ve (sahipli plâjdır. yabancılar giremez) levhalarının toplatılarak müsadere edilmesi icin lâzım gelenlere emir verilmesini rica ederim.»

Bu dilekçeye vilâyetin verdiği cevap, bürokratik ilgisizliğin eğlenceli örneklerinden birini teşkil edecek niteliktedir. 28. 9. 1959 tarihli ve Vali yerine Salih Tanyeri imzasını taşıyan cevapta, «Yabancıların girmesi önlenmek istenen mahallin küçük bir koy olduğu, ancak sahipli arazinin sahiplerinin istifadesine yeter bulunduğu ve mülkiyet ihtilâfı da bahis mevzuu olmadığı anlaşılmış ve bu duruma göre idarece yapılacak bir muamele olmadığı» ileri sürülmektedir.

Vilâyetin yazısı üzerine, Avukat Raşidoğlu, 7.11.1959 tarihinde İçişleri Bakanlığına bir dilekçe ile başvurmuştur: «İstanbul Vilâyetinin bu resmî cevazı tatminkâr olmaktan uzaktır ve hiç bir hukukî kaideye müstenit olmayıp indî bir mütalâadır...

İstanbul vilâyetinden gelen cevapta, (mülkiyet ihtilâfı bahis mevzuu olmadığı anlaşılmıştır) buyuruluyor. Mülkiyet ihtilâfı yok değil, vardır. Hepimizin, bütün Türk vatandaşlarının malı mesabesinde olan âmme mülküne ora sükkânınca müşterek bir müdahale vuku bulmakta ve maalesef vilâyetçe de, bu durum tasvip görmektedir. Dragos Kooperatifi, Dragos civarında ev sahibi veya kiracı veya bunların misafir veya davetlisi olmıyanları (yabancı) olarak vasıflandımakta işbu haricileri (!) topraklarına sokup sokmamak hususunda kendisinde selâhiyet vehmetmektedir.»

İçişleri Bakanlığının cevabı İstanbul Vilâyeti eliyle 4 Nisan 1960 ta verilmiştir. Bu cevapta da sahil kapatılması savunulmaktadır: «Filhakika sahile amut inen dört yol mevcut ise de bu yollardan veya denizden vasıta ile gelerek kayalarda soyunup denize girmek isteyenler sahipli parseller üzerinde gelişi güzel soyunup giyinme neticesinde gayri menkul sahiplerine rahatsızlık vermekte ve gayri menkulleri üzerindeki tasarruf haklarına müdahale etmektedirler ki, mülk sahiplerinin bu haklara istinaden hariçten gelenlere mâni olmalarında bir kanunsuzluk görülmemektedir».

Gerçek dışı bilgilere dayanan bu cevap üzerine avukat Suavî Raşidoğlu 21.7.1960'ta Danıştaya başvurmuş ve Bakanlık kararının iptalini istemiştir: «Arazide mülkiyet hakkı, arazi parçalarının sınırlarını asla taşamaz. Bir arazi lebi deryada olsa dahi malikin aynî hakkı, karanın bittiği ve denizin başladığı yerde yoktur. İptalini istediğimiz kararda ise, deniz üzerinde ancak devletlerin sahip olabileceği (kara suları) hakkına benzer bir (ferdin kara suları hakkı) mefhumu icad edilmektedir ki bu şimdiye kadar işitilmemiş bir garabettir».

Danıştay, kararını 4.6.1962 de verdi. Oybirliği ile alınan 1962/2882 sayılı karar, H. Kümbetlioğlu, S. Çolakoğlu, İ. Arar, F. Gürpınar, L. Akyollu imzalarını taşımaktadır. Sahil yağmacılığı ile savaşta önemli bir belge olan Danıştay kararı şöyledir:

«Deniz ve kıyılar, kamu yararına açık yerlerdir. Bu yerlerden kanunla konulmuş yasaklarla yetkili organların usulüne göre aldığı tedbir ve kararlar dışında herkesin faydalanması gerekir. Dâva konusu olayda, kişilerin özel mülkiyetinde bulunmadığı anlaşılan kıyılardan, bu kıyılara ulaşan umumî yollardan gitmek suretiyle faydalanmak isteyen kimselerin bu istifadelerini önleyecek mahiyetteki tedbirlerin ve yasak ilânını muhtevi levhaların mevcut oluşunu dâvalı idarenin uygun gördüğü anlaşılmaktadır. Herkesin faydalanacağı bir yerin faydasını, ve yere yakın mülkleri bulunan kimselere hasretmeyi intaç eden böyle bir tasarruf tecviz edilemiyeceğinden, dâva konusu kararın iptali» gerekir.

Avukat Suavi Raşidoğlu
Tek başına uğraşıyor

Avukat Suavî Raşidoğlu, Danıştay kararına dayanarak 27.6. 1962 de iptal hükmünün yerine getirilmesi için İstanbul vilâyetine başvurmuştur. Fakat Danıştay kararı hâlâ yerine getirilmiş değildir. Dragos'ta hâlen değil yalnız denize inen yol, deniz dahi «yabancılar» ın girmesini engellemek için tellerle çevrilmiştir. Bir bekçi kulübesi kurulmuş, dikenli teller takviye olunmuştur. Geçen Pazar günü Prof. Hüseyin Nail Kûbalı, «Yasak beyim» diye kapıdan geri döndürülmüştür. Üstelik bir de kulüp icat edilmiştir. Bu kulüp, denizin bir kısmını kulüp üyesi olmıyan Dragos sakinlerine dahi kapamıştır. Bu tip kulüp oyunları ile halkın denizine sahip çıkılması, İstanbulda sık sık görülen bir hastalıktır.

LÜKS KULÜPLER YOLUYLA YAĞMA

Avukat Suavî Raşidoğlu, kulüpler meselesine de el atmış, 21.8.1962 tarihli bir dilekçe ile İstanbul vilâyetinin kulüpler konusunda dikkatini çekmiştir.

«1 — Erenköy'de Marmara Yelken Kulübü, Etem Efendi Caddesinin denize kadar uzanan kısmını duvarla kapatarak soldaki kulüp arsasına eklemiştir.

2 — Yeşilyurt'taki bir kulüp - ki kurucuları arasında Fuat Bezmen, Suat Hayri Ürgüplü, Joyce Arthure gibi kişiler vardır - sahile inhisarî şekilde tasarruf etmektedir, kulübün barakaları ve binalarının bulunduğu arazi âmme malı vasfında olup onların oraya yerleşmeleri fuzulî işgaldir.

3 — Moda'daki Lozan Kulüp: Bunun da durumunun ötekilerden farklı olmaması lâzım gelir. Çünkü yol ile deniz arasındaki kısmın kulübün malı veya burayı kendisine kiralayanın malı olduğuna delâlet edecek bir vaziyet müşahede edilmemiştir. Bu kulübün orada iğreti ve asalak durduğu yeknazarda akla gelmektedir. Maamafih tapu sicilinde tetkikatıma değin buranın statüsü hakkında kat'î bir beyanda bulunamıyacağım. İdare daha kolayca müdahale olup olmadığını tahkik imkânına sahiptir.

4 — Dragos'ta yeni inşa edilmekte olan kulüp binası ki, Mor Kaya tâbir edilen yerde ve Belkis Doğruer'in evinin önündedir. Bu inşaat dahi âmme malından olan sahil payına tecavüz eylemiştir».

YARGITAY, «YAĞMA KANUNSUZDUR» DİYOR

Avukat Raşidoğlu'nun Selâmiçeşme'de, deniz içinde 200 metrekarelik bir alanı dikenli tellerle çeviren Dr. Ali Şükrü Şavlı ile giriştiği mücadele ilgi çekicidir. Dr. Ali Şükrü Şavlı, denizin mülkiyetinde olduğunu ispatlamak için «Bu çevirdiğim yer evvelce kara idi, ben kazdırıp denizi arsanın içine aldım» gibi tebessüm uyandıran iddialarda bulunmuştur. Ali Şükrü, ayrıca denize doğru bir duvar inşa ettirerek, sokağı da daraltmıştır. Yandaki bir mülk sahibi de duvar çekerek, aynı biçimde halkın deniz manzarasını kapatmıştır. Raşidoğlu, denize sahip çıkan bu doktor hakkında Kadıköy İkinci Hukuk Hâkimliğinde dâva açmıştır. Hâkim Müfit Birsen'in 10.7.1964 tarihli kararı, denizin özel mülkiyette olabileceğini kabul etmektedir! Karar şöyledir: «Bir kimsenin denizi arazisi içine alarak o yeri kayıkhane, yüzme yeri yapmasına kanunen hiç bir engel yoktur. Dâvalı, kendi tasarruf hududu içinde kalan yeri işaret etmiş ve bu yolda vâki hudut tâyininin yetkili makamlarca bir itiraza uğradığı da iddia olunmamıştır. O halde dâvalı, kendi tasarruf hudutları içinde kalan, kendisine mahsus bir plâj mahallinde, başkalarının girmemesini isteyebilir». Bu şayanı hayret karar, tabiî ki Yargıtayca bozulmuş ve Hâkim Müfit Birsen de ilk karardan cayarak Yargıtay kararına uymuştur. Halk, bu mücadele sonunda, şimdi doktorun sokağının ağzından denize girebilmektedir. Sahilleri kurtarma mücadelesi bakımından Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesinin verdiği 15.6. 1965 tarihli ve 2612 sayılı karar, Danıştay kararından sonra ikinci önemli belgedir. Kararda şöyle denilmektedir:

« 1 — Medenî Kanunun 641. maddesi gereğince, denizler devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, özel mülkiyete konu teşkil edemezler. Bu nitelikleri itibariyle, Medenî Kanunun 912. maddesine göre, tapuda kayıtlı olmazlar, hattâ bir mahal sonradan deniz haline gelirse, mevcut tapu kaydı silinir. Denizlerden yararlanma şekli kamu hukuku esaslarına göre düzenlenir.

Aksine bir engelleme olmadıkça herkes denizlerden faydalanır. (Bu konuda fazla bilgi için bakınız: Mustafa Raşit Karahasan: Gayri Menkul Dâvaları, sayfa: 459 ve 494-499 - Prof. Cevat Abdurrahim Gücün: Medenî Kanunun 14 üncü Yıldönümü 1944, Nehirler, denizler, göllerde tasarruf, sayfa: 881, 992 - Senaî Olgaç: Medenî Kanunun 1957 baskısı, Sayfa: 601- Rossel: Hâkimlere Mahsus Medenî Kanun Şerhi tercümesi, sayfa: 66-68).

2 — Bir gayri menkulün hudutları denizi gösteriyorsa, o gayri menkulün denizle birleştiği yerde arazi parçası biter. Bir gayri menkul üç hududu itibariyle denizi çevrelese bile, çevrilen deniz parçası gene de umuma ait olmak niteliğini muhafaza eder (......)

Dâvacının telle çevirdiği yeri meskenin müştemilâtı olarak farz ve kabul etmenin hukukî hiç bir dayanağı yoktur. O halde dâvalının hukukî duruma yanlış anlam vererek, dâvacının yüzmesine mâni olması, daha da ileri gidip hakkında şikâyette bulunması, kanuna uygun bir davranış değildir. Bu hareketi, kanunun kendisine tanıdığı şikâyet hakkını kötüye kullanmaktan ibaret olup haksız fiil teşkil eder».

KALENDER SKANDALI

Avukat Raşidoğlu, en son Kalenderdeki yol yağmacılığına el atmıştır. 27 Ağustos 1966 tarihinde vilâyete verdiği dilekçede, avukat, Kalender skandalını özetle şöyle anlatmaktadır:

«Boğaziçinde Kalenderde içlerinde Mithat Dülge de bulunan ön cephe köşklerinin sahipleri, el birliği ile kamuya ait yolu telörgü, dikenli tel ve zincir ile kapamışlardır. (Yasaktır, girilmez, dikkat köpek vardır, girmeyiniz) gibi levhalarla da, kendilerinin aldıkları yasak kararını uygulatmaya kalkmışlardır. Halkın mesire yerlerinden birine sahip çıktıkları ve o güzel manzaralı yere egoistçe evlerini kurdukları yetmiyormuş gibi, bir de herkesin istifadesine açık olan yola beraberce tasallut etmek cesaretini göstermişlerdir. Gerek bu köşklerin sahipleri, gerek kiracıları oraya manzara seyrine gelmiş halkı hakaretlerle (Bizim bahçemize neden tecavüz ediyorsun) tarzında haksız ve şirretçe iftiralarla uzaklaştırmak istemekte ve usta hırsız misillu polise telefon ederek, yetkilileri de haksız yere uğraştırmaktadırlar. Kiracı bir Amerikalı kadın, beni evine tecavüzle suçlayıp polise şikâyet etmiştir. On iki senedenberi süren bu âmme malına sahip çıkma keyfiyetine son verilmelidir».

Avukat ayrıca Yeniköy'de denize inen bir yola el koyan Ethem İzzet Benice'yi de Vilâyete şikâyet etmiştir. Benice, sokağın denize bakan ağzını kendi mülküne birleştirmiştir. Yol ağzının diğer yarısına ise bir köpek kulübesi yaptırılıp bir buldog yerleştirilmiştir. Köpek, denizi seyretmek isteyenlere saldırıp havlayarak onları oradan uzaklaştırmaktadır.

Şimdi Avukat Suavî Raşidoğlu, halkı denizden yararlandırmak amacıyla giriştiği kişisel mücadeleyi, halktan yana olan bütün kişilere yaymak istemektedir. Bu maksatla «Türk Sahillerini Koruma Derneği» ni kurma yolundadır. Dernek, sahillerin yerli - yabancı özel kişilerin eline geçmesini ve halkın kendi öz malı olan denizden faydalanmasını sağlamak için mücadele edecektir. Bu mücadeleye katılmak ve onu desteklemek, halktan yana herkesin görevidir. Zira yukardaki örneklerin de gösterdiği üzere, yetkililer, Danıştay ve Yargıtay kararlarına dahi uymaya niyetli değillerdir. Bu kararları uygulatmak görevi, halktan yana olan kişilere ve kurulacak derneğe düşmektedir. Başka memleketlerde bu görevi idare yapmaktadır. 23 Ağustos 1966 tarihli Le Monde gazetesinde yer alan şu ufak haber, bunun çarpıcı bir örneğidir: Saint - Tropez'de bir mülkün sahibi Pinet burnuna doğrudan doğruya inişi sağlayan ve malikânesinden geçen bir yolu duvarla kapatmayı düşünmüştür. Yolun kapanmasıyla, halk, yine Pinet burnuna gidebilecek, fakat daha çapraşık bir yoldan dolaşmak zorunda kalacaktır. Capilla adlı malikâne yetkilileri, mülklerinin bir park mahalli ve türlü zorbalık olaylarına sahne olmasından şikâyetçidir. Fakat duvar çekme niyeti üzerine, bütün Saint Tropez halkı ve yetkililer ayaklanmışlardır. Belediye Başkanı Etienne Gustave, «İnşaat müsaadesi vermem. Ruhsatsız inşaata gidilirse, polis ve jandarmayı derhal harekete geçiririm» demektedir. Bizde ise, idare, Yargıtay ve Danıştay kararlarına rağmen, mutlu azınlığın sahil yağmasının koruyucusuymuş gibi davranmaktadır. O halde kararları halk ve dernek uygulatacaktır.

Kral Faysal Ankara'da

Haftanın başında Ankaraya gelen Kral Faysal, büyük merasimle karşılandı. Merasimde Amerikan Büyük Elçisi Hart ile tanışan Kral Faysal, İnönü ile Yemen konularını konuşmayı pek seven Büyükelçiye bir soru sordu ve aldığı cevaptan da çok memnun oldu. Meydanda, süikast söylentileri çıkınca, çok sıkı güvenlik tedbirleri alınmıştı. Bazı gazeteciler, yetkililerin hışmına uğradılar. Faysal'ın gelişinden biraz önce ellerinde tüfeklerle bir Amerikan uçağından inen Amerikalı askerler de polisle çatıştılar. Askerlerin elinden tüfekleri güçlükle alındı.

Faysal, lâik Türkiye yöneticilerini güç durumda bırakan konuşmalar yaptı. Kral hazretleri şöyle diyordu: «Müslüman milletler olarak, imanımızı, inancımızı kaybettik. Dünyanın en parlak ve en büyük medeniyetini ve devletlerini kuran biz Müslümanlar, iman ve inancımızı kaybettiğimiz için, bugün dağınık haldeyiz. Müslüman insanlar, kardeşler olarak birleşmemiz lâzım. Birleşme, Arap Birliği biçiminde değil, Müslüman Birliği biçiminde meydana gelmeli. Müslümanlar olarak, kardeş olarak birbirimize bağlanalım. Bunu başardığımız takdirde, Müslüman kardeşlerimiz refaha kavuşacak, yeniden büyük medeniyetler yaratacaktır...

Hepimiz, gücümüzü ve irådemizi bitmez ve tükenmez bir kaynaktan alıyoruz. Bu kaynak, barış dini, kardeşlik dini, adalet dini, terakki dini ve ilerleme dini olan İslâm dininin esasıdır. Yaşadığımız âlemde, bugünlerde gördüğümüz akımlar, müşküller, savaşlar ve anlaşmazlıklar bir tek sebepten doğmuştur. Bu da şudur ki, beşeriyet evlâtları olan bizler, maalesef Allaha olan inancımızı kaybettik ve yahut en azından bu inancımız zayıflamıştır. Bu yüzden sonsuz bir karanlığa düştük ve ne yapacağımızı bilemiyoruz. Bu sebeple, bugünlerde Allaha inancımızı ihya etmemize, imanımızda ısrar etmemize ve hak, adalet esaslarına dayanarak geleceğimizi inşa etmemize çok muhtacız. Müslüman kardeşlerimizin birbirlerine yaklaşmaları gayesi ile tevcih ettiğimiz davetin gayesinin, bazı insanlar tarafından şanssızlık olarak yanlış anlaşılması münasebetiyle, sizlere tekid etmek isterim ki, bu dâvette kazanç sağlamak veya bazı hedefleri gerçekleştirmek gayesini gütmemekteyiz. Bizim en fazla arzu ettiğimiz husus, Müslüman memleketlerin birbirleriyle anlaşmaları, birbirlerine yardım etmeleridir.»

«Vehabî» inancı dolayısiyle, Atatürk'ün kabrini ziyaret edemiyen Kral - ki İslâmiyet hakkındaki kutsal sözleri, Aramco diye değiştirilerek de okunabilir - müzakereler sırasında görüşlerini daha açık ortaya koydu. Sızan haberlere göre, Kral Faysal, İslâm ülkeleri Zirve Konferansı çağrısını tekrarlamış ve Allahsızlara karşı - ki bunların başında Nâsır gelmektedir - cihad istemiştir. Faysalın teklifleri şöyledir:

1 — İslâm dini sağlam temellere oturtularak, mevcut mezheplerin bir tek görüş etrafında birleştirilmesi gereklidir.

2 — Allaha inananlar, Allahsızlar ve komünistlerle mücadelede birlik olmalıdırlar.

3 — İslâm devletleri arasında kültürel birlik sağlanmalıdır.

4 — İslâm devletleri, iktisadî ve ticarî işbirliğini en geniş ölçüde geliştirmelidirler. Bir İslâm ortak pazarı kurulması amaç olmalıdır.

5 — Bütün İslâm devletleri, haksızlığa uğrayan diğer bir İslâm devletinin yanında olmalıdır.

Ne var ki Kral Faysal'ın İslâm tanımına Mısır, Suriye, Cezayir ve hattâ Irak girmemektedir. Lâik Türkiye ise girmektedir... Hâlen Faysal'ın Türkiyede tek kabadayısı, «Boş verin ilerici Müslüman Arap devletlerine, Nâsır'a karşı Faysal'ın peşinden gidin» diye bildiri yayınlayan Türkeş olmuştur. İktidar, mecburen ihtiyatlı davranmaktadır. Türkeş safiyane şöyle demektedir: «Suudî Arabistanın değerli yöneticileri, bize önemli teklifler sunmaktadırlar... Kendileriyle din, kültür ve tarih yönünden büyük bağlarımız bulunan Müslüman milletlerle münasebetlerimizin en samimî bir yakınlık ve işbirliği derecesine ulaştırılması, hem memleketimiz için ve hem de dünya barışı için çok faydalı olacağı kanısındayız. Bu konuda karar alırken, şimdiye kadar aleyhimizde bu yönü izleyen bazı müslüman memleketlerin tepkisinden çekinmemek yerinde olur».

Hükûmet de aslında Türkeş ile aynı görüştedir. Ama lâik Türkiyede, emperyalizmin iplerini çektiği bir İslâm Zirve Konferansının doğuracağı tepkiler konusunda, tabiatıyla Türkeşten çok daha fazla endişe duymakta ve çok daha fazla ihtiyatlı davranma ihtiyacını duymaktadır. YÖN baskıya girerken hükûmetin tutumu hakkında henüz kesin bir şey söylemek mümkün değildi. Ama YÖN okuyucuları, İslâm Paktı kurma amacını güden İslâm Zirve Konferansının nasıl bir kirli emperyalist oyunu olduğunu orta sayfamızdaki yazıda teferrüatı ile okuyacaklardır.

TEPEDEN İNME!

Yazımıza bir küçük fıkra ile başlıyalım:

Ana balık yavrularına oltayı göstererek ders verirmiş:

«Çocuklarım, işte buna olta derler. Ucundaki yeme kanıp ağzına aldın mı hapı yutarsın»

Tam o sırada hepsini birden saran balıkçı ağına kapılmışlar. Küçükler korkuyla:

«Peki ana, buna ne derler?» diye sorunca Ana balık açıklamış:

«Buna da tepeden inme derler yavrularım; çaresi yoktur»

YÖN'de süregelen sosyalizm tartışmaları, YÖN'ün sınırlarını da aşarak devam ederken bu küçük fıkrayı hatırladım. Çünkü «sosyalizm tepeden mi gelir, aşağıdan mı gelir?» veya «sosyalizm halksız mı olur, halkla mı olur?» gibisinden tuhaf sorular çıktı ortaya.

Bir kere «ayaksız masa» gibi «halksız sosyalizm» lâfı da saçmadır. Halksız sosyalizm olur mu hiç! Bunu düşünmek, çembersiz daire, kenarsız dikdörtgen, iki boyutlu cisim düşünmek gibidir. Halkın olmadığı yerde sosyalizm olmaz, halkın katılmadığı rejim sosyalizm değildir. Geçelim böyle düşünceleri.

«Sosyalizm tepeden mi gelir, alttan mı gelir? Sosyalizm yukarıdan aşağıya mı kurulur, aşağıdan yukarı mı?» gibi sorulara gelince...

Sosyalizm fikri, her ülkeye aydınlar ve elitler eliyle girmiştir. Yâni tepeden gelmiştir. Halkın arasında doğmuş, halkın içinden çıkmış bir sosyalizm fikri yoktur. Lüzumsuz halk romantizmini bir yana bırakırsak görürüz ki, sosyalizm, halkın dışında kişiler eliyle ve yukarıdan aşağıya doğru halka aşılanıyor.

Türkiyede'de toplumculuk aynı süreci yaşamaktadır.

Ama sosyalist düşüncenin bir ülkeye girmesi, yayılması başkadır; iktidara geçmesi başkadır; toplum düşüncesinde, kültüründe, yaşayışında gerçekleşmesi başkadır. Elbette son hedefe varmadan sosyalizm kurulmuş ve gerçekleşmiş sayılmaz.

Bunun içindir ki burada sorulacak asıl soru şudur:

Türkiyede sosyalistler iktidara tepeden inme mi gelecekler, yoksa aşağıdan yukarıya seçimle mi?

Konuyu tartışmanın anlamsızlığı soruyu böylesine açık ortaya koyduğumuzda çıkmaktadır.

Bugün Türkiyede siyasî iktidara adaylığını koymuş tek sosyalist örgüt İşçi Partisidir. İşçi Partisi 27 Mayıs Anayasasına ve öteki yasalara göre kurulmuş, çalışmış ve çalışacak olan partidir. Parlâmento düzeni içinde görevini yürütecektir. Seçmene gidecek, konuşacak, oy isteyecektir. Ve elbette öyle yapacaktır.

Bütün bunlar açıktır, kesindir. Sosyalist olsun, faşist olsun, komünist olsun, padişahçı olsun, kapitalist olsun, şeriatçı olsun, kimse çıkıp:

«Ben iktidara tepeden ineceğim ve fikirlerimi yukarıdan aşağıya zorla kabul ettireceğim» diyemez.

Böyle bir konuyu kurcalamak, böyle bir konuyu tartışma alanına getirmek faydasız, hattâ zararlıdır.

YÖN'de yürüyen tartışmanın dışında kalan bu gibi soruları daha başlangıçta ortadan kaldırmak gerekir. Kimse Nasrettin Hocanın kar helvası gibi «halksız sosyalizm» icat edemez. Ve Türkiye İşçi Partisi elbette kendi kuruluşunun fonksiyonu içinde iş görecektir, bunun dışına çıkamaz.

Ancak...

Türkiyenin bir tarihî gelişimi vardır. Türkiyede Tanzimat tepeden inmedir. Türkiyede Cumhuriyet tepeden inmedir, Türkiyede Atatürk devrimleri tepeden inmedir, Türkiyede çok partili rejim tepeden inmedir, Türkiyede 27 Mayıs tepeden inmedir.

Görülüyor ki Türk sosyalistlerinin bugünkü çalışma ortamını hazırlayan bütün olaylar yukarıdan aşağıya kabul ettirilmiştir.

Şu halde bu olayları hazırlayan ve yürürlüğe koyan çevreleri değerlerince kabullenmek gerekir. 27 Mayıs Anayasasını ilerici saymak, 27 Mayıs Anayasasını sosyalizme giden yolun temel taşlarından addetmek, ve sonra 27 Mayıs Anayasasını hazırlıyan çevreleri tutuculukla itham etmek bir çelişme değil midir?

Emperyalizme karşı çıkışı sosyalizme giden değişmez yol olarak tanımak ve sonra emperyalizme karşı savaşın dünkü ve bugünkü öncülerini tutucu saymak çelişme değil midir?

Açıkça söylemeliyiz: Demokrat Parti iktidarı tepeden inme değildi, ama biz Menderes iktidarının karşısındayız. Adalet Partisi iktidarı tepeden inme değildir, ama biz Adalet Partisi iktidarının karşısındayız.

İktidara komprador ve komisyoncuları geçiren eylemlere —aşağıdan yukarı da olsa— karşıyız; ama emperyalizme karşı çıkan davranışların —yukarıdan aşağıya gelse de— yanındayız.

Türk sosyalistleri tarihî olayları değerlendirirken dikkatli davranmalıdırlar. Yukarıdan aşağıya da olsa ilerici hareketleri değerlendirmek, aşağıdan yukarı da olsa tutucu hareketleri lâyık oldukları yere koymak gerekir.

İlhan Selçuk

siyasî notlar

30 Ağustos Protokolü!

30 Ağustos dolayısiyle yapılan Anıtkabir ziyaretinde bir protokol düzensizliği oldu. Komutanlar ve yüksek rütbeli subaylar, sabah saat 8'de Anıtkabire geldiler. Kortej burada yerini aldı. Daha sonra Demirel ve Bakanları Anıtkabire ulaştılar. Mozole'ye varıldığında, Ordu temsilcileri program ve protokola göre, belirtilen yerlerine geçmek istediler. Fakat burada Bakanlar yer almış bulunmaktaydı. Bunun üzerine bir General, töreni aksatmamak amacıyla, Bakanların bir kenarda durmalarını istedi. Bu uyarmanın sonucu, askerî erkân bir yanda, Bakanlar ise öte yanda Tural'ın ardında yerlerini aldılar.

GENÇLİK MARŞI

Söz : Fazıl Hüsnü Dağlarca
Müzik: Akın

**Hey hey, hey ya!
Hey hey, hey ya!
Hey hey, hey ya!
Hey, hey!.. Hey!**

**Türküz, Atatürkçüyüz, özgürüz yerden göğe
Besbelli bu topraklar, denizler, gökler bizim.
Yeniden kuracağız dağı, taşı, ovayı.
Çağdaş uygarlık diye çarpan bu yürek bizim.**

**Hey hey, hey ya!
Hey hey, hey ya!
Hey hey, hey ya!
Hey, hey!.. Hey!**

**Yeryağ, demir, bakır, bor, kıyı, orman, yel bile
Bu yurt bu ulusundur, ne varsa ancak bizim.
Kim iyiden, doğrudan, güzelden ayrılırsa
Bizden kopmuştur artık, ona varan ok bizim.**

**Hey hey, hey ya!
Hey hey, hey ya!
Hey hey, hey ya!
Hey, hey!.. Hey!**

siyasî notlar

Yapma Fethi Naci!

Fethi Naci arkadaşımız kendisinden beklemediğimiz bir ihtiyatsızlıkla, son derlemesinde Doğan Avcıoğlunun Sovyet Marksistlerinin görüşlerini ya tahrif ettiğini, ya da yanlış anladığını ima eden bir not düşmüş. Fethi Naci'nin sözleri aynen şöyle: «15 Temmuz 1966 tarihli YÖN dergisinde, Hélène Carrère d' Encausse'un azgelişmiş ülkelerle ilgili Sovyet uzmanlarının araştırmaları üzerine yazdığı, bir inceleme yayınlandı. Doğan Avcıoğlu, bu incelemenin başına yazdığı bir notta, sözü Sencer Divitçioğlu'nun bir incelemesine getirerek (Divitçioğluna göre, bu ara tabakalar, halk düşmanı ve tutucudur. İlerici bir rol oynamaları aslâ mümkün değildir. Aşağıdaki incelemede okuyacağınız Marksist teorisyenler, Divitçioğlununkinden tamamen aksi sonuçlara —altını ben çizdim. F.N. — varmaktadırlar) demektedir. Marksist teorisyenlerden üçünün YÖN'de yayınlanan incelemede sözü geçen araştırmalarının çevirisini sunuyorum. Okurlar, Avcıoğlunun dedikleriyle Sovyet Marksistlerinin dediklerini karşılaştırarak ilgi çekici sonuçlara varabilirler»

Görüldüğü gibi Naci arkadaşımızın söyledikleri ağırdır. Doğan Avcıoğlunu tahrifçilikle suçlamaya kadar gitmektedir.

Arkadaşımızı mahcup duruma düşüreceğimizden dolayı mahcubiyet duymakla beraber, böyle ağır bir suçlamayı, kendisi de teslim edecektir, cevapsız bırakmamız mümkün değildir.

Fethi Naci arkadaşımızın derlemesinde yer verdiği Marksist teorisyenlerin yazıları, 1963 yılının Şubat ve Mayıs aylarında yayınlanmıştır. Halbuki YÖN'ün yazısında belirtildiği üzere, Sovyet teorisyenlerinin Orta Doğudaki ilerici askerî rejimler konusundaki tutumu, 1963 yılının sonlarına doğru değişmiştir. Derinlemesine araştırmalar 1964 ten sonra yapılmıştır. YÖN'ün yazısında bu nokta şu sözlerle ortaya konmaktaydı: «Tahliller eski teorilerden ayrılmakta ve millî hareketlerin daha gerçekçi değerlendirilmesine imkân vermektedir. Bu soruların ilki, Avrupalı olmayan ülkelerde iktidarda bulunan rejimlerin ve özellikle askerî rejimlerin sınıf karakteridir. Bugüne kadar, Batılı uzmanlar, askerî rejimlerin gerçek politik ve sosyolojik anlamını yakalamak için bazen çok şayanı dikkat çabalar gösterdikleri halde Sovyetler bu konuda en ufak araştırma yapmış değillerdi.» Mirskij'in Sencer Divitçioğlunun reddettiği «kapıkulu sınıfı»nın sosyalizmi kurabileceğini ileri süren incelemesinin tarihi Şubat 1966'dır. İsmi, «Klassy i Klassovaja bor'bay razviya juchtchihihsija stranah»tır. T. Pokatacva ile birlikte yürütülen araştırma, «Mirovaja Ekonomika I Mejdunarodnye Otnochenija — MEIMO» dergisinin Şubat ve Mart 1966 sayılarında yayınlanmıştır. Doğan Avcıoğlunun iddiası, bu ve bunun gibi 1964 yılından itibaren yapılmış araştırmalara dayanmaktadır. Sovyet teorisyenleri, 1964'den sonradır ki, (Fethi Naci'nin yayınladığı derlemede Mirskij'i ilerici askerî rejimlere fazla kredi açtığı için eleştiren R. Avakov da dahil), bu rejimlerin bilimsel sosyalizme dönüşebileceği hususunda genellikle ittifak etmişlerdir.

Şimdi bu araştırmadan haberdar dahi olmadan, Mirskij ve Avakov'un eski yazılarına dayanarak Doğan Avcıoğlunu tahrifçilikle suçlamaya kalkışmanın, ciddiyet ile ne ölçüde bağdaştığını Naci arkadaşımızdan sormak hakkımızdır. Fethi Naci, YÖN'ün yazısını dikkatle okumadan birden heyacana kapılarak kendisine yakıştıramadığımız bir ihtiyatsızlıkta bulunmuştur. Halbuki incelemesini yayınladığımız Hélène Carrère d' Encausse, Rusça — ve eğer yanılmıyorsak — Çince de bilen ve bütün hayatını «azgelişmiş ülkeler le ilgili Marksist teorinin evriminin» incelemesine ayırmış bulunan ciddî bir araştırmacıdır. Yıllardır yaptığı tek iş budur. Fethi Naci, Doğan Avcıoğlu aracılığı ile, bu Fransız araştırıcısını da tahrifçilikle suçlamış olmaktadır. Suçlamada acele etmeden önce, Naci arkadaşımızın, hiç değilse Sovyet Marksistlerinin son araştırmalarını elde etmiş ve okumuş olması gerekirdi. Bunu yapmasa bile, Fethi Naci hiç değilse, derlemede yer verdiği 1963 tarihli Mirskij ve Avakov — Stepanov'un metinlerinin YÖN'ün yazısında söz konusu edildiğine dikkat etmeliydi. Fransız araştırıcı, Fethi Nacinin derlediği bu metinler için şöyle demekteydi: «Mirskij, o güne kadar genellikle ileri sürülen, az gelişmiş ülkeler rejimlerinin tamamen burjuva nitelikte bulunduğu fikrini reddetmiştir. Gerçekte, millî burjuvaziyi, mütecanis bir sınıfın çıkarlarını temsil eden mütecanis bir sınıf olarak görmek, Mirkij'in deyimi ile, doğmatik bir tutumdur. Bununla beraber, millî burjuvazinin, kapitalist olmıyan kalkınma yoluna gerçekten girebilme yeteneği konusunda görüşler ayrılmaktadır. Bâzı yazarlar (R. Avakov ve L. Stepanov) Nâsır iktidarının kapitalizmin temeline gerçek bir darbe indirdiğini reddetmektedirler.»

Bu satırlar da gösteriyor ki, YÖN'ün yazısı, Fethi Naci'nin iki derlemesini, gerçeğe tamamen uygun olarak değerlendirmiştir. Kaldı ki bu 1963 tarihli iki metinde dahi, Sencer Divitçioğlunun «ara tabakalar» ın asla ilerici bir rol oynayamıyacağı görüşünden tamamen aksi görüşlere varılmaktadır. Her iki metinde de, «ara tabakalar»ın belli şartlarda, kapitalist olmayan gelişmeye yönelebileceği fikri ileri sürülmektedir. Halbuki daha önceleri, dünya Marksistleri, genellikle, millî burjuvazinin yeniden emperyalizmin kollarına atılacağı düşüncesindeydiler. Bu yazarlar ise, daha 1963 de «ara tabakaların belli şartlardaki ilerici rolü»ne dikkati çekmekteydiler. Nitekim, Fethi Nacinin derlemesinde, Mirskij şöyle yazmaktadır: «Bu ülkelerde iktidarda bulunan kuvvetler, hiç bir zaman burjuvazinin temsilcileri olarak düşünülemez. Bunlar, daha çok, sömürgeciliğe karşı olan devrimi kapitalizme karşı bir devrime dönüştürmek zorunluğunu anlayan devrimci demokratlardır, ilerici intelligentsia'nın temsilcileridir. Meselâ Birleşik Arap Cumhuriyetinde, 1952 de iktidara erişen yurtsever askerî çevreler, bilindiği gibi emperyalizme karşı giriştikleri mücadele sırasında, olayların zoruyla, kapitalist üretim tarzının temellerine de zarar vermişlerdir. İntelligentsia ile ordudan söz etmek istiyorum. Devrimci demokratlar, ya da milliyetçi demokratlar açıkça bu çevrelerden çıkıyorlar. Eğer yöneticiler, kitlelere dayanırlar ve Sosyalist sistemin yardımlarından yararlanırlarsa bu yöneticilerin, yönettikleri millî kurtuluş devrimi, millî demokrasi devrimi genişliğine ve derinliğine gelişebilir. Bu perspektifleri tanımazlıktan gelmek, yeni imkânlara gözleri kapamak, gerçek tarihî temelden kopmak demektir, hayatın uçsuz bucaksız çeşitliliğini gözönünde tutmamak demektir.» Sosyalizme, Londra asfaltı gibi düz ve tek bir yoldan varılacağını ileri süren dogmatik görüşü de Mirskij, eleştirmektedir: «Sosyalizme giden yol dümdüz bir yol değildir. Değişik ülkelerde millî kurtuluş devriminin gelişme şartları öylesine çeşitlidir, çağımız yeni olaylar bakımından öylesine zengindir ki, tek bir şema yapmanın imkânı yoktur. Millî Kurtuluş hareketi içinde orijinal ve yeni olan bütün olayları dikkatle incelemek, toplumun tarihî gelişimi içinde bunların anlamını, yerini ve rolünü gün ışığına çıkarmak, bunları verimli şekilde değerlendirmek, Marksist bilim adamının değişmez görevi budur.»

Mirskij'i, büyük burjuvazinin tasfiyesiyle, kapitalizmin temellerinin yıkılmış olamıyacağı hususunda eleştiren Avakov ve Stepanov da, ara tabakaların küçük burjuva eğilimlerini şüpheyle karşılamakla beraber, bunların ilerici bir rol oynıyabileceği konusunda Mirskij ile birleşmektedirler: «Ara tabakaların radikal bir düşünüşle harekete geçen kısmı, millî devrim kuvvetlerinin özel bir birliğini teşkil eder. Bu grubun politikası, yerinde olarak, devrimci demokrasi diye nitelendirilebilir, az gelişmiş ülkelerin sosyal hayatında bu grubun rolü durmadan artmaktadır. Bugünkü şartlar içinde, devrimci demokrası, özgürlüklerine kavuşmuş memleketlerin çoğunda, büyük bir ilerici rol oynayabilir. Bu bakımdan bir dizi Afrika memleketinde iktidarda bulunan kuvvetleri devrimci demokrasi kuvvetleri olarak niteleyen, onların ekonomik ve sosyal tedbirlerinin genel ilerici yöntemini belirten Mirskij'in kanaatiyle mutabık olduğumuza işaret etmek isteriz.»

Görüldüğü gibi, Fethi Nacinin metinleri dahi, «kapıkulu asla ilerici bir rol oynayamaz» diyen Divitçioğlunun tezinin tam karşısındadır. Tabii ki bu sözler «mutlaka ilericiği rol oynar» anlamına gelmekte değldir. Fethi Naci'nin bunları nasıl görmezlikten geldiğine doğrusu şaştık. Öyle anlaşılıyor ki, Naci arkadaşımız, çeviriler üzerinde gereği kadar düşünmek ve onlara nüfuz etmek için yeterli zaman bulabilmiş değildir. Yayınlanan metinlere nüfuz edemeyişi, öteki çevirilerde de görülmektedir. Böylece belli bir konuda çok ters şeyler söyleyen, okuyucuyu yanıltıcı bir derleme ortaya çıkmaktadır. Meselâ, Fas'lı Hadi Mesuak'tan yapılan ilk derleme Divitçioğlunun görüşüne yakındır, ama Sovyet Marksistlerinden yapılan iki derlemeyle çelişme hâlindedir. Salvadorlu yazardan yapılan çeviride ise, hâlen Güney Amerikada, işçi sınıfının daha uzunca bir süre sosyalist hareketin esas kuvveti olamıyacağı öncülüğü radikal genç aydınların, üniversite öğrencilerinin yapacağı tezi ileri sürülmektedir. Bir derlemede, çok farklı görüşlerin yer alması mümküdür. Ama okuyucuyu yanıltmaktan kurtarmak için, bu farkların belirtilmesi gerekirdi. Fethi Naci'nin dahi, Sovyet Marksistlerini nasıl yanlış yorumladığı ortadayken, çok ters görüşlerin bir kokteyl hâlinde sunulmasının, normal okuyucunun kafasını karıştırmaktan başka sonuç vermiyeceği açıktır.

Fethi Naci, kendisine yakıştıramadığımız bu acayip tutumuna, Cengiz Tuncer ve Tarık Dursun Kakınç aracılığı ile, Milliyet ve Akşam gibi ciddî olması gereken gazeteleri de ortak etti. Fethi Naci'nin kulaklarına fısıldadığı dedikodulara dayanarak, bu iki arkadaş, kitap eleştirisi yapacakları yerde, okumadan anlamadan **«nanik»**, **«yont keserim yont»** gibi ne Milliyet'in, ne de Akşam'ın ciddiyetine uygun düşen sözlerle YÖN'ü suçlamaya kalkıştılar. Bu kadar kolay iğfal edilen ve kulaklarına fısıldananları papağanlar gibi aktaran Tarık Dursun ve Cengiz Tuncer, bilmiyoruz, YÖN'ün bu yazısını okuyunca, yaptıklarından utanç duyacaklar mıdır? Ama Milliyet ve Akşam yöneticilerinin, çirkin ve yalan suçlamalara sütunlarının âlet edilmesinden üzüleceklerini bilmekteyiz.

Çorumlu işçiler, Demirel ve Türk - İş

Çorum Belediye işçileri, zoraki bir ilgi -aslında ilgisizlik- içinde İstanbul'a geldiler.

İstanbul'da Çorumlu işçilere, işçilerden çok gençlik ilgi gösterdi. Hareketi desteklemek konusundaki mütereddit davranışları yüzünden gençlik Türk - İş'i yuhaladı. Taksim'de «İşçilere selâm, Türk - İş'e yuh» sözleri sık sık işitildi. Türk - İş temsilcisi İsmail Topkar ısrarlı protesto sesleri arasında konuşmakta büyük güçlük çekti. Ancak «Demirel'in uşağı değilim» diyerek Hükümete çatmaya başlayınca biraz konuşabildi. İşçilerle beraber yürüyen Genel - İş Genel sekreteri ise bol bol alkışlandı. Genel sekreterin «İktidar Anayasadan, işçilerden yana mıdır?» sorusu, «Amerikadan yanadır, patrondan yanadır» haykırışlarıyla karşılandı.

Çorumlu işçilerin İstanbula gelişi 5 kişinin nezarete alınmasıyla sonuçlandı. Bundan sonra ne olacaktır? Danıştay kararı uygulanacak mıdır? Belli değildir. Belli olan açık bir haksızlık ve vurdumduymazlıktır. Bûlent Ecevit, bu kaksızlık ve vurdumduymazlığı derinlemesine gözler önüne sermektedir.

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanununu çiğnemiştir. Danıştayın bu konudaki durdurma kararını dinlememiştir. Benzeri konularda, Danıştayın ve Yargıtayın daha önce verdikleri kesin kararlar da Belediye Başkanının haksızlığını, kanunsuz davranışını ortaya koymaktadır. Buna rağmen, Belediye Başkanı, haksızlıkta, kanunsuz davranışta direnmektedir.

2. Partisinin aldığı oylara dayanarak «kuvvetli hükûmet» iddiasında bulunan, «iktidarın dediği olur» diyen Başbakan Süleyman Demirel, kendi partisinden bir belediye başkanını kanun ve insaf sınırları içine sokamayacak kadar âciz olduğunu göstermiştir.

3. Başbakanın, meseleyle ilgilenmez görünüşü, böyle bir âciz den ileri gelmiyorsa, Çorum Belediye Başkanını desteklediğine, onun kanunsuz tutumunu haklı bulduğuna hükmedilebilir.

4. Oysa, bildiğimiz kadar, kendi hükûmetinin Çalışma Bakanı bile, işçilerin haklı, belediye başkanının haksız olduğu kanısında dır. Buna rağmen Başbakan, meseleye gösterdiği ilgisizlikle, haksız belediye başkanını desteklemiş olmaktadır.

5. Başbakan Demirel'in Çorum Belediye Başkanı Demirel'i, Danıştay kararlarına uymağa zorlaması esasen beklenemezdi. Çünkü, Başbakan Demirel'in kendisi, Danıştay kararlarına uymayacak kadar hukuk devleti anlayışından yoksundur.

6. Bir kişiye yönelen bir haksızlık bütün topluma yönelmiş demektir. Fakat biz henüz toplum olarak bu gerçeği yeterince kavramış değiliz. Eğer, Hükûmetin bazı genel müdürler hakkındaki Danıştay kararlarını dinlemeyişi karşısında, işçi sendikaları tepki göstermiş olsalardı, bugün, iktidar partisine mensup bir belediye başkanı, işçiler lehindeki bir Danıştay kararını uygulamaktan kaçınma cesaretini, gücünü kendinde bulamazdı.

7. Şimdi de, işçilerimiz uğradıkları haksızlık karşısında gereken ölçüde tepki göstermezlerse, bugün Çorum'daki bir kaç işçinin başına gelen, yarın, Türkiye'deki bütün işçilerin başına gelebilir.

8. Çorum belediyesinin, haksızlığa uğrayan, işlerinden olan ve aç kalan işçileriyle ilgilenme yalnız hukuk açısından, işçi hakları açısından değil, insanlık açısından da bir ödevdir. Fakat, yoksul halkın dertlerine karşı pek hassas görünmeğe çalışan Başbakan Süleyman Demirel, Çorumdan Ankara'ya, Ankara'dan İstanbul'a, yaz güneşinde, haftalardır yürüyen aç ve yarı çıplak işçilerin ıstırabına ve haklı şikâyetlerine karşı hiç de hassas olmadığını göstermiştir.

—

Çorum'lu Belediye işçilerinin yalnız elleriyle ayakları nasırlaşmıştır. Fakat Başbakan Demirel'in, belli ki, hukuk devleti anlayışı kadar yüreği de nasırlaşmıştır.»

Aybar'ın konuşması

Fatih İlçe Kongresinde konuşan TİP. Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, deprem felâketi üzerinde durduktan sonra, sosyalizm hakkındaki görüşlerini anlattı. Aybar, depremde kapkaççı kapitalizm yüzünden kurbanlar verildiğini ileri sürdü: «Mart ayındaki depremden sonra Varto'da hükûmetçe yaptırılan ve henüz yapımı bitmemiş olan evler -üç dördü hâriç- tamamen yıkılmıştır. Bu, işlerin korkunç yüzünü açığa vuran bir olaydır. Bu evler briketten yapılmıştır. Sâdece köşelere demir çubuklar konmuştur. Böyle bir yapının depreme dayanmıyacağını anlamak için yüksek mimar, deprem uzmanı olmaya lüzum yoktur. Nitekim bu binaların depreme dayanmıyacağını Varto halkı önceden görmüş ve söylemiştir. Ama ne var ki, müteahhit eliyle yaptırılan inşaat devam etmiş ve deprem de evler yerle bir olmuştur. Neden? Çünkü müteahhit en büyük kârı bu şekilde sağlamıştır. Keza Varto Hükûmet Konağı ile servise daha yeni açılmış olan Ziraat Bankası da çö.kmüştür. Betonarme olan bu binaların enkazını şöyle üstünkörü incelemek bile, inşaat malzemesinin şartnameye gerçekten uygun olmadığı kanısını vermektedir. Beton parçalarını elle kırmak ve ufalamak mümkündür ki, tam vasıflı bir betonun böyle kırılmıyacağı muhakkaktır. Meseleye ne tarafından bakılırsa, Varto'lu, Hınıs'lı, Karlıova'lı vatandaşlarımızın depremden çok, kapkaççı kapitalizmin, vurgunculuğun, sorumsuzluğun kurbanları oldukları anlaşılmaktadır.»

NE GÜZEL TAKAS!..

30 Temmuz 1966 tarihli New - York Times'da şu ilgi çekici ilân yayınlandı:

«Şişli - İstanbul - Türkiye

15 yıllık güzel apartman (20 daire.) Müthiş gelir getiriyor. Dairelerin çoğu, NATO'ya bağlı Amerikan personeline kiralanmıştır. Bu apartmanı, İtalya'da, tercihan Sardinya'da, bir ev ya da ticarethane karşılığı değiştirmek istiyoruz.

Box No. 2 7805 N.Y. Times U.S.A.»

Durumu böylece tesbit eden TİP. Genel Başkanı, ilmin ve tekniğin öngördüğü biçimde binalar yapılana kadar felâketzedelerin başka bölgelere geçici olarak iskân edilmesi gerektiğini ileri sürdü. Bu konuda TİP.'in Başbakana bir muhtıra verdiğini açıkladı.

Daha sonra Aybar, Türk sosyalizminin temel meselelerini ele aldı ve biraz çelişmeli görünen bir konuşma yaptı. «Halksız sosyalizm» gibi, sanırız ki, hiç kimsenin idia etmediği bir kavram ortaya atarak ona şiddetle hücum etti. Sosyalist düşüncenin Türkiye'nin tarihî özelliklerini gözönünde tutması gerektiğini haklı olarak belirtti. Ama tepeden inme Osmanlı tipi ceberrut devlet anlayışını yerdikten ve her türlü «tepeden inmeliği» faşistlikle suçlarken, tepeden gelen 27 Mayıs Anayasasının hangi tarihî nedenlerle ilerici olduğunu söylemekten kaçındı. Aybar, şöyle dedi: «Anayasalar genellikle hâkim sınıfların ideolojisini cile getirir ve hâkim sınıfların çıkarlarını savunur. Oysa bizde 27 Mayıs Anayasası, türlü tarihî nedenler dolayısiyle, toprak ağalarının, kapkaççıların değil, emekçi, halkın çıkarlarını savunmaktadır... Anayasanın tahlili de, Anayasamızın sol karakterde, sosyalizme açık bir belge olduğunu inkâr kabul etmez şekilde ortaya koymaktadır.»

Bu sözleri söyleyen bir parti genel başkanının, «tepeden inme her hareket faşizme dönüşür. Türkiye'nin tarihî özellikleri vardır» dediği takdirde, «tepeden inme» 27 Mayıs Anayasasının hangi «türlü tarihî nedenler dolayısiyle» sosyalizme açık olduğunu mutlaka belirtmesi gerekir.

Aybar'ın teori ve eylem hakkındaki görüşleri de, TİP.'in tutarlı bir teorik temelden yoksun «popülist» bir yöne kayma istidadı göstermesi bakımından dikkat çekici oldu. Şimdiye kadar bilinen, sosyalist teorinin, temel ilkeler çerçevesinde, her ülkenin tarihî özelliklerini ve somut şartlarını gözönünde tutan ve böylece gelişimin canlı akımını yansıtan ve asla doğmatik olmayan bir metot getirdiği idi. Eylemin, gelişimin canlı akımını yansıtan bu teori çerçevesinde yürütüleceği idi. Aybar, bu konuda da yeni görüşler getirdi: «Türk sosyalizminin kitabını, a'dan z'ye kadar, her günkü mücadelemizle, bizler, yani Türkiye Işçi Partililer, hep beraber yazacağız. Ve de yazmaktayız. Kitaplar bir bakıma, fotoğraflara benzer. Fotoğraflar gibi kitaplar da, bir durumu, bir anı tesbit ederler; nazariye olarak, hikâye olarak ister istemez gelişimin canlı akışını dondururlar. Bundan dolayıdır ki, tabiat ve toplum kanunlarını, daha yakından kavramak ve durmadan değişen ve gelişen dünyayı daha büyük bir sadakatla yansıtmak için, daima yeni varsayımlar, faraziyeler ortaya atılır ve deneyler bunları doğruladıkça, yeni nazariyeler meydana gelir, yeni kitaplar yazılır.»

F. Alpaslan'ın açıklaması

CHP.'li Senatör Fehmi Alpaslan'dan aldığımız mektubu aynen yayınlıyoruz:

«19. Ağustos. 1966 tarih ve 177 sayılı nüshanızın 4. üncü sahifesindeki «C.H.P. Sağcıları Ikinci Manşta Hezimete Uğradılar!» başlıklı yazınız, bir muhabirin kulaktan dolma haberlerine değil, tutulmuş esaslı notlara dayandığı halde, manşetteki bozukluğa uydurulmak suretiyle gerçeğe tamamen aykırı bir mahiyet arz ettiğinden doğrudan ve dolaylı olarak şahsımla da ilgili bu yazınız karşısında takdim ettiğim açıklamamın, ilk çıkacak nüshanızın aynı sahife ve sütunlarında, aynı puntolarla neşrini istirham ediyorum.

C.H.P.'de sağda ve ortanın sağında olarak tavsif ve tesmiye olunabilecek bir gurup katiyen mevcut olmadığı halde, sanki başı Feyzioğlu olan böyle bir gurup varmış gibi kalem oynatılması, cidden düşündürücüdür.

Yazınız, sayın Inönü'nün hususiyle tebliğin hazırlanması safhasında değiştirdikleri tutumunu, ziyadesiyle mübalâğalı olarak ele almakta ve kıymetleri çürütmekten başka bir mânaya yorumlanamıyacak bir üslûpla hep tam sola çekilmekte olduğu kanaatini uyandırmaktadır.

Kurulduğundan itibaren programı ile partiler yelpazesindeki yeri, ilmî açıdan ortanın solunda olan C.H.P. için, (Ortanın Solu) diye bir mesele bulunmayıp, bir kısım arkadaşlarımızın açılmak istedikleri solun nereye varacağının doğurduğu endişe ve kuşku bahse konudur. Herkes için kesin sınırın programımız ve 1965 Seçim Bildirgemiz olduğu, Parti Meclisimizin tebliğinde sarahatle belirtilmiş olduğuna göre, mesele kalmamış bulunmakta ve tebliğ ile manşetler arasındaki bariz fark da, bir kısım Basınımızın, gerçekleri aksettirme vaz'fesi yerine, siyasî hayatımıza istikamet vermek özentisine kapıldığı intibaını uyandırmaktadır.

Yazınızın bir yerinde benden bahsederken, «Parlâmento koridorlarında Feyzioğlu fedailiği yapan» diyorsunuz.

Neyin ve nerenin fedailiğini yaptığı hakkında bir şey söyliyemiyeceğim Yön'ün, beni bu şekilde takdimine çok teessüf ederim. Çünkü Alpaslan'ın, hayatının hiç bir safhasında şahıslara bağlanıp kalmadığını, hele inanışları dışında hiç kimsenin fedaisi olmak tenezzülünde bulunmayacağını, hiç olmazsa Yön'ün sayın sahibi bilir.

Gurup konuşmalarını koridorlara kadar dökerek vaki yermeler karşısında, sayın Feyzioğlu için müdahalede bulunmuş isem, bu, adam yetiştirmenin pek zor olduğunu bildiğim cemiyetimizde her değerin tutulması lüzumuna inanmış olmamdan ileri gelmiştir.

Nitekim, görüşlerimiz arasındaki farka rağmen, Sayın Cemal Reşit Eyüboğlu için vaki târizleri de daha büyük bir şiddetle karşıladığım çok olmuş, sayın Ecevit lehine de pek çok kere müdahalelerim vukubulmuştur.

Bunu fedailik olarak tavsif ve yakıştırmak, ancak kıymet hükümlerini hiçe sayanlara münasip düşebilir.

Bu vesile ile sayın Feyzioğlu'nun Guruptaki 76 imzalılar veya Muhtıracılarla asla temas ve beraberliği bulunmadığını ve son Parti Meclisinde de dağılmağı önlemek için olağanüstü gayret sarfettiğini hatırlatmak isterim.

Eğer O'nun gayretleri bir itidal havası yaratmamış olsaydı, Parti Meclisimizde kopacak fırtınanın tahribatını kestirmek zor olurdu.

Tekrar ediyorum (Ortanın solu) deyimine sırt çevirenimiz yok. Atatürkçü, reformcu ülkü ve Altı Oklu ilkelerine yürekten bağlı bulunduğumuz Partimiz bünyesinde sağ gurup ve hatta ortanın sağı gurup da mevcut değildir. Yalnız denizdeki kayığın tek küreği hep sol çekilirse, bu kayığın sağa gideceğini bilmek ve dikkatte tutmak lâzım ve faydalıdır, kanaatindeyim.

Saygılar sunarım.

Senatör Fehmi Alpaslan
C.H.P. Parti Meclisi Üyesi»

Mal - can güvenliği olmayanlar

Behzat Ay

Jandarma kayıtlarına göre Siirt ili sınırları içinde yüz seksen eşkiya çetesi yaşamaktaymış. Her çetede beşer kişi bulunduğunu kabul edersek - daha fazla ya - dokuz yüz kişi dağlarda demektir. Bir il sınırları içinde dokuz yüz kişinin dağlara çıkması ne demektir! Yalnız bu rakam sosyal çalkantının şiddetini aşağı yukarı tahmin ettirebilir. Bu vatandaşlar neden eşkiya oluyor? Neden gün geçtikçe çoğalıyorlar? Bu, bölgede yaşayanlarca, bilhassa can ve mal güvenliği olmayan halkça çok iyi bilinmektedir.

Bir ay önce eşkiyalar tarafından dağa çıkarılıp üç bin lirası istenen, parayı bulamadığı için köyünü terkedip şimdilerde Adanada yaşayan İsa Ete, evime geldi. Yaşama güvenliğinin olmadığını, salt bu yüzden köyünü terkettiğini söyledi. Eşkiyalığın nedenlerini sorduğumda, «Ağalık!» dedi. «Şu Eruh sınırları içinde - ki Siirt sınırları içindeki eşkiyaların çoğu Eruh'ta - üç ağa olmasa hiç eşkiya kalmaz, kalmak isteseler de barınamazlar» dedi. İşte en kestirme yanıt. Yüksek okul bitirmiş kimi sözde aydınlara göre eşkiyalığın nedeni «cehalet» miş. Bu büyük sezgiye bir vay babo çekmişimdir çoklayın!...

Büyük kentlerde yaşayan yetkililer okumuş olmalılar, gazetelerde bir haber çıktı. 24 Haziran tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haberi aktarıyorum:

«Siirt - Hamido'nun damadı Mustafa Zeydo, tuzağa düşürülerek yakalattırılan Hamido'nun intikamını almak maksadıyla Kıtamıs köyünden iki kişiyi dağa kaldırarak öldürmüştü. Buna misilleme yapan Selim Tilki ve Ömer Bezek çeteleri de Hamido'nun köyü olan Ekmekçilerden sekiz kişiyi dağa kaldırmıştır. Aralarında köy muhtarının da bulunduğu sekiz kişinin akibeti bilinmemektedir.»

Bu sekiz kişi aradan iki ay geçmesine karşın yok oğlu yok. İki kişi de öldürülmüştü zaten. Daha da niceleri niceleri öldürülecek, dağlara çıkarılacak... Vay halkın haline vay!

Bu yıl yağışlar iyi gitti. Buğdaylar iyi oldu. Ama Eruh tarlalarında kaldı. Biçilemiyor. Harman yapılamıyor. Çünkü köylüler evlerinden dışarı çıkamıyorlar. Köyler birbirine düşman edilmişler. Kör bıçaklarla insanlar boğazlanıyor. Öksüzler, dullar çoğalıyor. Ölüler Botan çayında yüzüyor. Buğday biçen köylüler tarlalardan toplanıp dağlara götürülüyor. Köylere salmalar vuruluyor. Köylü korku içinde. Dehşet içinde. Güveni yok. Güvenliği yok. Ölümle kalım arasında gün be gün tükeniyorlar. Köylerini terkedenler çığ gibi çoğalıyor. Kente geliyorlar, iş bulamıyorlar. Gezilerimizde evlerinde kaldığımız köylüler sabahın beşi olmadan evimizin kapısını çalıp, «iş» diye sızlanıyorlar. Anlatıyoruz, anlamıyorlar. Üzüntümüzü belirtiyoruz, «geri köye dönmem, öldürecekler» diye ağlıyor koskoca adamlar...

Soruyoruz, «neden böyle oluyor?» diye. Neler neler söylüyorlar. «Ağalık», «kan dâvası», «işsizlik», «sahipsizlik» gibi şeyler söylüyorlar.

Bir düzensizlik ki almış gidiyor.

Bu düzensizlik sürüp gittikçe, güvensizlik de çoğalarak sürüp gidecektir. Can - mal güvenliği diye şimdiden bir şey kalmamıştır. Canından malından güveni olanlara ne mutlu diye gıpta edilir buralarda, uzak kentlerdeki insanlar için. Canından güveni olmamak büyük bir korkudur. Bu korkuyu buralarda her gün duya duya yaşayanlar var. Yaşamaksa eğer bu insanların hayatı...

Köyler arasında zaman zaman silâhlı çarpışmalar oluyor. Köyler basılıyor. Bu haberleri İstanbul, Ankara gazeteleri duymaz.

Hamido

Siirt'te yayımlanan Mücadele gazetesinden de bir haber aktarayım:

«Kalender'de iki gündür eşkiyalar çarpışıyor; Şehre gelen haberlere göre Botan nehrinin karşı kıyısındaki Kalender dağlarında bölgenin sayılı eşkiyaları arasında iki günden beri silâhlı çarpışmalar olmaktadır. İki kişinin ve bir katırın öldüğü bildirilen bu meydan muharebesine Hakimo'nun şimdilik iştirâk etmediği, fakat durumu hâkim bir tepeden izlediği iddia edilmektedir. Muharebenin daha bir müddet devam edeceği sanılmaktadır.»

İşte bir haber... Halkın halini yeterince yansıtacağını sanıyoruz.

Atatürk zamanında ağalar sürgün edilmiş. Bir kısmı da Suriyeye kaçmış. Eşkiya diye bir şey kalmamış. Ne zaman ki 1950 yılı gelince af çıkmış, ağalar gelmişler. Korkuyu biraz atlatınca gene eskiye dönüş yapmışlar. Yavaş yavaş eşkiyalar yetiştirmişler. Birer birer silâhlandırmışlar. Gündüz dağlara göndermişler, geceleri barındırmışlar. Yan bakana ha babam demişler. Adı kan dâvası olmuş. Silâhlar konuşmaya başlamış. Susmuyor, gittikçe çoğalıyor. Partiler ağaları paylâşmış. Ağalar eşkiyaları... Partili ağalar, eşkiyalı ağalar... Hesap edin bizim demokrasiyi gayri siz...

Beye, ağaya, yetkiliye, sorumluya bir şey olmuyor. Ne olursa olsun Türk halkına, Türk köylüsüne oluyor. Onlar öldürülüyor, onlar korkutuluyor, onlar göç ediyor... Büyük (!) denenler de halkın mutluluğundan, yurdun üstün bakımından dem vuruyorlar. İnsaf insaf! Halk çiğ çiğ her bakımdan yeniyor. Durumu öğrenmek istiyenler biraz doğuya gelsinler - Diyarıbakıra kadar değil ama -. Ve ciddî olarak bir süre halkın içinde yaşansın. Bir saatlığına gelinip dönülmesin.

Köyden köye gidilmez. İlçeden ilçeye de gidilmez. İzinli gelen nice askerler görmüşüm ki Şırnak'tan Uludereye gidememişlerdir. Şırnaktan geri dönmüşlerdir. Veya bir manga jandarma ile memleketine gönderilmişlerdir. Kaymakamı, savcısı, jandarma kumandanı tanığımdır.

Eşkiyalık jandarma ile önlenemiyor, önlenemez de... Nedenler derindedir. Sosyo - ekonomiktir. Kürtçülük akımı da alt yapının düzelmesiyle önlenecektir. Zaten altyapının bozukluğunun yansımasıdır olup bitenler. Bu olayları altyapı doğurmaktadır. Halkı mutlu kılıcı bir düzenle her şey kısa zamanda sona erecektir. Giderler daha çok altyapının düzenlenmesi yolunda olmalıdır. Yol, fabrika, okul, iş istiyor suçsuz olan zavallı halk! Ağasız, kinsiz kansız bir dünya bekliyor köylüler.

İSLAM PAKTI VE TÜRKİYE

Doğan Avcıoğlu

AP Genel Başkan Yardımcısının «Hâdımul - Haremeyn Haşmetlu Melik Faysal Hazretleri ve İslâm Milletleri Birliği fikri» başlıklı bir başyazıyla karşıladığı Kral Faysal, Türkiyeye İslâm Paktı fikrini satmaya gelmiştir. Bu fikrin karşısındaki en büyük engelin İsmet Paşa olduğunu bilen Suudî Arabistan'ın Büyükelçisi, bir süre önce CHP Genel Başkanını ziyaret etmiş ve ondan pakt fikrini desteklemesini istemiştir. İsmet Paşa, Büyükelçiye, din esaslarına göre bir paktın düşünülemiyeceğini söylemiş ve «Hıristiyan ülkeler de, bir Hıristiyan Paktı kurarlarsa durum ne olur» demiştir. Büyükelçi, «Ama Nâsır'a karşı» falan diye kekelemiş, fakat İnönü, Bağdat Paktının hiç de iyi sonuçlar vermediğini açıklamıştır. Büyükelçinin son sözü, «Paşam, desteklemeseniz bile, hiç değilse karşı çıkmayın» olmuştur.

Büyükelçinin arzuladığını elde edemediği açıktır. Zira İslâm Paktı, en kirli çıkarlar için girişilmiş bir din istismarcılığından başka bir şey değildir. Aşağıdaki yazıda, İslâm Paktı oyunları, bilinmeyen yönleriyle açıklanmaktadır.

Kral Faysal

ARAMCO'NUN KRALI

Kâbe'yi elinde tutan Müslüman Kral Faysal'ın, Türk halkı tarafından büyük sevgi ile karşılandığı muhakkaktır. Zira Türk halkının bu Müslümanlık perdesinin altında neler yattığından henüz haberi yoktur. Suudî Arabistan ve Kral Faysal, aslında, **Arabian American Oil Company** (Aramco) demektir. Ünlü kartele dahil dört kudretli Amerikan petrol şirketinin ortak kuruluşu olan Aramco, Le Monde yazarı Eric Roulea'unun deyimiyle, «başkenti Dahran'da bulunan bir paralel» hükümettir. Aramco, daha birkaç yıl öncesine kadar kendi parasını basmaktaydı! Şirket, 350 bin kişinin yararlandığı, kendi televizyonuna sahiptir. Kudretli bir gizli polis kurmuştur. Gizli polis, sadece sendika kurma hakkından yoksun bırakılan Aramco'nun 20 bin işçisinin ensesinde boza pişirmekle yetinmeyip, Faysal hesabına, ülkedeki «yabancı ideolojiler» ile mücadele etmektedir. Şirketin tarım işletmeleri, özel hava meydanı, uçak filosu, taksi şebekesi vardır. Ülkenin yollarını, limanlarını, demiryollarını Aramco yapmıştır. Aramco, okullar ve hastahaneler kurmaktadır. Suudî Arabistan diplomatları ve yüksek memurları, dış ülkelerde, Aramço tarafından ağırlanmaktadır. Devlet bütçesinin yüzde 80 ini Aramco sağlamaktadır. Aramco, bu geliri istediği gibi yükseltebilir ya da indirebilir. Nitekim eski Kral Suud, Nâsır ile flörte başlayınca, ülkenin petrol üretimi yıllarca 46 ilâ 48 milyon ton civarında kalmıştır. Faysal'ın yetkilerinin artması ve nihayet kardeşinin tahtına oturması üzerine, üretim artarak 1964'te 85 milyon tona çıkmıştır! Küveyt, Nâsır'a karşı biraz yumuşak davrandığı için, Amerikan petrol şirketleri Küveyt üretimini kısmışlar, Suudî Arabistan üretimini arttırmışlardır! Yemen'de Cumhuriyetçilere karşı, Sultanın adamlarını Amerikan Hükümeti ve Aramco birlikte silâhlandırmıştır. Esasen Aramco, bir anlama, Amerikan hükümeti demektir. Washington'un politikası, «Aramco için iyi olan ABD için de iyidir» biçiminde özetlenebilir.

KRAL, ORDUSUNDAN KORKUYOR!

Washington şimdi Londra ile tam işbirliği halinde, Nâsır'a karşı Faysal'ı kullanmakta ve onu tepeden tırnağa silâhlandırmaktadır. Faysal, Londra ve Washingtondan 500 milyon dolar tutarında silâh satın almıştır. İngiliz süpersonik Lightning avcı uçakları, Hawk füzeleri, radarlar, Hawker - Hunter tepkili uçakları bunlar arasındadır. Her ne kadar Faysal, Amerikan F-104 leri satın almak arzusunda ise de, Anglosaksonlar aralarında anlaşıp Suudî Arabistana İngiliz uçakları vermişler, buna karşılık Londra, F-111 Amerikan uçakları almıştır. Faysal, Londra'nın kârlı çıktığı bu Anglosakson «takas» ından dolayı biraz üzülmüştür.

Faysal'ın 30 bin kişilik bedevîlerden kurulu muhafız birliğinin yetiştirilmesi, İngiliz subaylarına bırakılmıştır. Bu kuvvetler, Faysal'a bağlıdır. Ama normal orduda genç subaylar arasında Nâsırcı eğilimler görülmektedir. Özellikle hava kuvvetlerinde Nâsırcı eğilimler güçlüdür. Faysal, herhangi bir darbe teşebbüsüne karşı tedbirli davranarak, uçaklarda Anglosakson pilotları ve teknisyenleri kullanmakta, kendi pilotlarını işsizliğe mahkûm etmektedir! Bu sâyede, Faysal'ı devirmek çok güçleşmektedir. İhtilâlci subaylar herhangi bir harekete giriştikleri takdirde, karşılarında sadık muhafız birliğinin yanı sıra, Anglosaksonları bulacaklardır. Tahtın sağlamlığından emin olarak, İngiltere, 1968 de Aden'i ve 1972 de petrol şeyhliklerini terke karar vermiştir. Anglosaksonlar adına, Orta Doğuda petrol bekçiliğini yabancı subayların yönetimindeki Faysal'ın askerleri yapacaklar ve Nâsır sosyalizminin yayılmasını engelleyeceklerdir.

İSLÂM PAKTININ DOĞUŞU

Nâsır'ın sosyalizminden ürken öteki bir ülke İrandır. Bol ücretli aristokrat subayları sayesinde içerde kendini oldukça emniyette hisseden Şah, Nâsır'ın Irak, Yemen, Aden ve ufak petrol şeyhliklerini ele geçirmesinden ve nihayet İran'ın Arap bölgesine ve petrol zenginliklerine uzanmasından fena halde endişelidir. İran Şahı, Arap milliyetçiliğini zayıflatmak için, Irakta Kürtlerin Barzanî ihtilâlini dahi desteklemektedir. Şah, meseleyi, 1965 Nisanında toplanan CENTO Bakanlar Konseyine götürmüştür. Konseyde, İran Dışişleri Bakanı Abbas Aram, dolaylı olarak komünizme yardım eden Nâsır'ın öteki Arap ülkeleri üzerindeki baskısına tedbir alınmasını istemiştir. Nâsır'ın 22 Şubat 1966 tarihli uzun konuşmasında açıkladığına göre, bu CENTO toplantısında İngiliz ve Amerikan Dışişleri Bakanları, Orta Doğuda kaybettikleri ülkeleri yeniden ele geçirme plânlarını açıklamışlar, Bağdad'ı Kahireden ayırma zorunluğunu belirtmişler, Arap Birliğini engelleme amacıyla İslâm Birliği fikrini ortaya atmışlar. CENTO'nun Müslüman üyelerinin bu amaçla Arap ülkeleriyle temasa geçmesini ileri sürmüşlerdir. İslâm Paktı fikri, böylece ortaya çıkmıştır.

MİLLİYETÇİLİĞE KARŞI DİN!

Fikir, Nâsır'ın söylediklerine bakılırsa, yeni değildir. Daha 1957 yılında ABD'de bir geziden dönen Kral Suud, Kahire'de Nâsır'a, Eisenhower'in bir İslâm Paktı kurulması tavsiyesinde bulunduğunu açıklamış ve onun bu pakta katılmasını istemiştir. O tarihlerde, eski İngiliz Devlet Bakanı Anthony Nutting de, New York Herald Tribune'de yayınlanan bir makalesinde, Orta Doğunun güvenliği için bir İslâm Paktının zorunlu olduğunu yazmaktaydı: **«Arap Milliyetçiliği ile anlaşmanın tek yolu, bölgenin Müslüman ülkelerini bir araya getiren bir İslâm Birliğinin kurulmasıdır. Ancak bu takdirde, Arap ülkeleri, Arap milliyetçiliğinin bugün bütün anlaşma yollarını kapayan dar sınırlarından kurtulacaklar ve Pakistanlıları, İranlıları, Türkleri ve Arapları birleştiren bir İslâm doktrininin geniş prespektifleri içinde milliyetlerini unutarak, yalnız dini düşüneceklerdir. Ancak o zaman, Arap ülkeleri ile Batı arasında bir anlaşma mümkün olacaktır.»**

Öyle görünür ki, Batılıların hesabı şudur: Yalnız Arapları toplayan dar bir çerçevede, Nâsır'ın eğemenliğini önlemek hayli güçtür. Ancak İran, Pakistan ve Türkiye gibi Müslüman ülkelerin katılacağı çok daha geniş bir çerçevede Nâsır eğemenliği engellenebilir ve Nâsır'a karşı Arap ülkeleri korunabilir. Nitekim 18 Ocak 1966 tarihli Daily Telegraph, bu görüşü sayunmaktadır: **«Kral Faysal, İslâm ittifakı fikrinin yeniden doğuşu hareketini yönetmektedir. Orta Doğu, yalnız Arap ülkelerinden müteşekkil kaldıkça, onun politik başkenti Kahire olacaktır. Fakat İran, Türkiye ve Pakistan'ın katılacağı bir İslâm paktı kurulursa, durum değişecektir. Bir çok Müslüman lider, dünya politikasında, İslâm İttifakının, Arap milliyetçiliğinden daha büyük nüfuza sahip olacağı düşüncesindedirler.»**

Kendi açılarından, Nâsır milliyetçiliğine karşı tahtlarını ve petrolü garanti altına almak isteyen İran Şahı ve Kral Faysal da, bu Anglosakson fikrini gönülden desteklemişler ve Faysal, 1966 yılı başından beri, İslâm Paktı fikrini yaymak üzere, Müslüman ülkeler başkentlerinde turneye başlamıştır. Fas Kralı ve Nâsıra aleyhtar laik Burgiba, Faysal ile Şahın öncülük ettiği bu fikre taraftar çıkmışlardır. Şimdi Kral Faysal, Ankarada, CENTO-nun Nisan 1965 toplantısında ortaya atılan İslâm Paktının faziletlerini anlatmaktadır.

Kapitalist Arap basınında, geçmiş yılların aksine olarak, İslâm dayanışması yönünden Türkiyeye övgüler düzüldüğü görülmektedir. Lübnan'ın Zaman gazetesinde ünlü siyasî yorumcu Refik El Maluf'un yazısı ilgi çekicidir: «Özellikle 1957 yılından sonra bazı Arap çevrelerinin Türkiye aleyhinde kopardığı yaygaraların, maskeli şahıslarca sahneye konmuş bir piyesin bölümlerinden ibaret olduğunu» söyleyen makalede, Arap kamu oyunun aldatıldığı ve bunun İslâm dayanışması aleyhine, komünist plânları lehine sonuç verdiği, komünistlerin tarihte kalmış bazı olayları mübalâgalandırarak Ankarayı Arap dünyasından koparmayı başardıkları anlaşılmaktadır.

Yazar, bundan sonra Türkiye ve Suudî Arabistanın iki büyük millet arasındaki tarihî bağlara ve temel gerçeklere dönmekte olduklarını ve iki tarafın çıkarı hesabına, **yeni ve anlayışlı bir devir** açmaya koyulduklarını söylemektedir.

YENİ BİR BAĞDAT PAKTI MI?

İslâm İttifakı konusu ilk kez, 1965 yılı Aralık ayında İngiliz basınında ortaya atılmıştır. İngiliz basını, 3 Aralık günü Kral Faysal'ın Faslı Muhammed El Kitanî'yi gizli bir misyonla Kuzey Afrika ülkelerine gönderdiğini yazmıştır. Gizli misyonun amacının, bölgedeki ilerici ihtilâllere karşı mukaddes bir İslâm ittifakının kurulması olduğunu İngiliz basını belirtmekteydi.

4 Aralık 1965 tarihli Fransız La Tribune gazetesi, İslâm Paktı hakkında şu bilgiyi vermekteydi: «Washington, bir İslâm Paktı kurulması yolunda Kral Faysal ile

Şahını görevlendirmiştir. Bu mukaddes yetçi ittifak, Kahirenin yönettiği A- milliyetçiliğine karşı koyma amaçını aktadır.»

7 Aralık tarihli Reuter Ajansı bülte- , Tahran'da İran Şahı ile Faysal'ın Birliği sorununu inceleyeceğini yaz- aydı. Gerçekten Faysal'ın Tahran zi- inden sonra yayınlanan 14 Aralık tarihli bildiride, **«İki hükümdarın, iman ülkeler liderlerini, İslâm dünya- önemli sorunlarını incelemek için» irve konferansına çağırdıkları** açıkla- rdu. Bildiride, **«İslâmın yüksek inanç- gerçekleştirmek için bir tek cephe- kurulması»** ibaresi yer almaktaydı.

0 tarihten sonra İslâm paktı hakkın- itli yorumlar yapıldı. Nitekim 30 Ara- 965 tarihli Jeune Afrique, şu yorumu aktaydı: «Suudî Arabistana İngiliz si- nının sağlanması olayı, Kral Faysal'ın ziyaretine ve onun İslâm cephesi ku- ası çağrısına sıkı sıkıya bağlıdır... **bunlar, Ortadoğuda boşluğu doldur- ve bölgeyi istilâ eden nötralizm ve milliyetçiliği dalgalarını durdurmak Bağdat Paktı ve CENTO'nun yerini k bir cephe kurulması yolundaki es- nglosakson rüyasını gerçekleştirmeye miş Eisenhower projesinin yeniden edilmesinden başka bir şey değildir... re, Kral Faysal'dan, silâhları İsraile kullanmıyacağı, fakat İslâm ittifakı altında Süveyş'in doğusunun savun- da kullanacağı vaadini almadan, her silâh sağlamış değildir. ABD'ye ge- onu ilgilendiren tek şey, Orta Doğu ünün sürprizlerden masun tutulması-**

13 Ocak 1966 tarihli La Tribune, şu i vermekteydi: «ABD, Arap dünya- seferber etmek için, Suudî Arabistana meye başlamıştır. Öyle görünür ki, İran ve Suudî Arabistana silâh sağ- ısında ve Bağdat Paktının kara taktiği- yerini hava - deniz taktiğinin alma- bulan geniş amaçlı stratejik niyetler çıkmaktadır. Amaç, gerici eğilimleri klemek, milliyetçi ekonomik talepleri ak ve bu ülkelerin refahını yabancı ara bağlamaktır.»

16 Şubat tarihli Le Monde Diplomati- de, İslâm Paktı konusunda şu soruyu aktaydı: «İslâm bayrağını, Arap dün- daki ilerici kuvvetleri ezmek için şim- llanmak mümkün olacak mıdır?

Çok ciddî London Times dahi, ittifa- macının ilerici Arap ülkelerini durdur- olduğunu yazmaktan geri kalmıyor- «Bir İslâm Konferansı düzenleme fikri değildir. Bu konferansın sosyal ve e- mik sorunları inceleyeceği söylen- beraber, amaçların esas itibariyle k olacağı açıktır. Zira Arap olmayan ar konferansta yer alacaklardır ve bu ağımsızlığına kavuşmuş Arap ülkeleri- üfuzuna karşı denge sağlayacaktır.

IR'IN TEPKİSİ

İslâm Paktı teşebbüsüne karşı, Kahire m'ın tepkisi çok sert oldu. Nâsır, çe- nutuklarında şu görüşleri ileri sürdü. dat paktına bir Arap adı verdiler ve rika ile İngilterenin yüzlerini maske- k için bir Arap elbisesi giydirdiler. i de yeni pakta bir ulema sarığı sarmak- lar. Ona İslâm Paktı, İslâm İttifakı ya lslâm Konferansı adını verdiler. İsmin i yok, yeter ki İslâm etiketini taşısın aşına bir sarık sarılsın. Böylece Müslü- arla alay edilmesi, onların dinleri adı- datılması mümkün olsun...

ericilik, elbette emperyalizmle iş- ği yapacaktır. Zira gittikçe artan öl- gericiliğin çıkarlarını tehdit eden Arap iminin yükselişinden endişededir. Öte n, emperyalizm, Arap devriminin yük- nin, petrol tekelleri için artan bir tehli- rattığını görmektedir. Gericilik, sosya- imın, varlığını tehdit ettiğini anlamak- Gericilik, bunun için emperyalizm birliği yapmaktadır. Her ikisi birlikte, ir fikri saheye koymuşlardır: Arap nın emeğini çalma durumlarının ve nüfuzlarının sürdürülmesi ve onlara muazzam kârlar sağlayan petrol tekellerinin korunması amacıyla din istismarı silâhına baş vurmaktadırlar.

Bahis konusu Pakt, dinî değil, politik bir pakttır. Gerçekten dinî olsa idi, din adamlarını bir araya getirirdi. Arap ve İslâm dünyasında, ateizm ile İran Şahı, Burgiba mı savaşacak? Neden İran Şahı? O İslâmiyetten ne anlar? Burgiba, ne zamandan beri İslâmiyetin savunucusu kesilmiştir? Daha geçenlerde Ramazan bayramını, bir güne indirmedi mi? Ülkesinde İslâmiyete karşı çıkan Burgiba, bugün İslâmiyeti savunmaktadır... Başına bir sarık sarmış ve kendini İslâmiyetin koruyucusu ilân etmiştir...

Din adına konuşan gericilik, işçilerini sömüren ve onları köle durumuna düşüren geriliktir...

Sosyalizme gelince, o halka hakkını veren ve Müslüman kralların halkın mallarını çalmasını engelleyen sistemdir. Sosyalizm, hakkaniyettir. Gericilik ise, halkın sömürülmesi ve köleleştirilmesi demektir.

İlâhî kanun, hakkaniyet ve eşitliğin kanunudur. Gericiliğin kanunu ise, her türlü dinî esasa aykırıdır. Hazreti Muhammedin malı mülkü yoktu. Ömer ve Ebu Bekir de aynı durumdaydı. Halbuki bugünün kralları, haksız yere el koydukları muazzam mal ve mülke sahiptirler.

Bu tip gericiler, dönmelerdir. Ne zaman ki görmüşlerdir, sosyalizm, adalet ve özgürlüğü savunmaktadır, dinsizlikten söz etmeye başlamışlardır. Neden dinsizlik? Kanımca, dinsizlik, onların yaptıkları gibi, Müslümanların zenginliklerini çalmaktan ibarettir...

Gericilik, dinin emirlerini yerine getirdiğini gerçekten ispatlamak istiyorsa, yapacağı tek bir şey vardır: Malını mülkünü terketmek, zenginliklerinden vazgeçmek. Bu zenginlikler, saraylarda ve İsviçre ve Avrupa bankalarında yatan servetlerde saklıdır».

Nâsır gibi, Ezher Üniversitesi Rektörü ve B.A.C. Millî Meclisi de İslâm Paktı fikrini takbih etmişlerdir. Sovyetler Birliği, Şam, Kahire ve Bağdadın İslâm Paktına karşı tutumunu tamamen desteklemektedir.

FAYSAL, HACILARA SESLENİYOR

Bu sert muhalefet karşısında, Kral Faysal, bir yandan İslâm Konferansını gerçekleştirmek için kesif bir diplomatik faaliyet yürütürken, öte yandan da savunmaya geçmiştir: «Zirve konferansı sırasında bize teklif, Allaha inancından ve emperyalist ihtiras ve amaçların dışında olduğundan kimsenin şüphe edemiyeceği bir kardeşten gelmiştir. Bu kardeş, Somali Cumhuriyeti Başkanıdır. Onun çağrısını biz destekledik ve İslâm Konferansı geçen Hac mevsiminde Mekke'de yapıldı. Konferans bu çağrıyı benimsedi ve olumlu cevaplandırılmasını istedi.

Madem ki bazıları, İslâmî çağrıya hücum etmektedirler, o halde buhrana karşı koymak için bütün müslümanlar birleşmelidir. İstediğimiz şudur: Müslümanlar birleşmeli, birbirlerini desteklemeli ve Allahın kitabı Kur'anda açıklanan ve onun Peygamberi tarafından öğretilen esaslara aykırı bir hükümet biçimini, inancı ve kanunu teşvikten kaçınmalıdırlar. Bu şer kuvvetlerinin, emperyalizmin, komünizm ve sosyalizmin keyfini kaçırmaktadır.

Bizi, emperyalist çevrelerin ilham ettiği ittifaklar kurmaya çalışmakla suçluyorlar. Size beyan ediyorum ki kardeşlerim, bu suçlamaları yapanlar, bize doğru gelmeli ve bizimle birlikte bu çağrıya katılmalıdırlar». (Not: Yukarıdaki sözler, 29 Mart 1966 da hacılara hitaben söylenmiştir!).

CUMHURİYET HÜKÜMETİ VE İSLÂM PAKTI

Demirel Hükümeti, Ankarada sırtını Aramco'ya ve Washington'a yaslamış, böyle ateşli bir İslâm İttifakı taraftarıyla karşıkarşıyadır. Atatürk'ün lâik cumhuriyeti, İslâmî esaslara dayanan böyle bir ittifaka taraftar mıdır, ona katılmaya yanaşacak mıdır? Demirel, Kral Faysal teşebbüsünü başarıya ulaştırırsa, müslüman ülkeler krallarıyla, İslâm Zirve Konferansı masasına oturmayı kabul edecek midir? Türkiyede büyük tepkilere yol açabilecek böyle bir teklife, Demirel Hükümetinin evet demesi kolay olmasa gerektir. Yalnız teşebbüsün şampiyonluğunu yapan Suudî Arabistan ve İran çevreleri, Türkiyenin tutumu hakkında son derece iyimser görüşler ileri sürmektedirler. 22 Ağustos tarihli Le Monde gazetesi, İran yetkililerinin, Türkiyenin Pakta katılmasının sağlandığı kanısında olduklarını yazmaktadır. Bir kaç ay önce eski Devlet Bakanı İbrahim Saffet Omay, bir Suudî Arabistan gazetesinde çıkan yazıyı, Ulus gazetesinde yayınlamıştır. Yazıda inanılması imkânsız bir görüş ileri sürülmektedir. Türkiyede AP çevreleriyle genel seçimlerden önce temas eden Suudî Arabistanlı gazeteci, şunları yazmaktadır: **«İslâmiyetin yakın bir zamanda Türkiye Devletinin resmî dini olacağına inanıyorum. İslâmiyet, Türkiyeye resmî olarak avdet edecektir. Seçimlerde kazanan, fakat iktidarı almak için mazeret beyan eden Adalet Partisinin dini İslâmdır. Bu parti, Türkiyenin yüzde 80'ini teşkil eder. Bu partinin büyükleriyle görüştüm. Gerek kendilerinin, gerekse memleketlerinin sayılmasını istiyorlarsa, İslâmiyete yönelmeleri gerektiğini söyledim. Benimle fikir birliğinde olduklarını gördüm.»**

İleri sürülen fikir, tabiî ki gerçeklerin dışına düşmektedir. Ama AP yetkililerinin, Aramco'nun Kral Faysal'ını cesaretlendirici bir çok davranışlarda bulundukları muhakkaktır. AP müteahhitlerinin basını, başta Fethi Tevetoğlu'nunkiler olmak üzere, Kral Suud'u ve fikirlerini öven yazıların istilâsına uğramıştır. AP yetkilileri de, Orta Doğu'da Nuri Said'in yerini alan Kral Faysal ile, Menderes - Nuri Said dostluğuna benzer ilişkiler kurma yolundadırlar. Faysal'ın gelişi dolayısiyle Yeni İstanbul'da çıkan yazısında AP Genel Başkan Yardımcısı Prof. Osman Turan, Suudî Arabistanlı gazeteciden farksız bir dil kullanmaktadır: «Tarihten intikal eden mânevî miras ile maddî hazineleri birleştiren Melik Hazretleri, devrimizin şartlarından da mülhem olarak, İslâm mefkûresi ve birliği dâvâsı ile 13 asır sonra, Arabistanın yeni bir tarihî vazifesine girişmiş ve belki de mukaddes toprakların ilâhî bir dâvetine imtisal etmiş ve bu ülkenin sesi bir daha duyulmağa başlamıştır... Bu İslâm Milletleri Birliğinin bir İslâm Konfederasyonu veya bütünlüğü (entegrasyon) hâlinde kuvvetlenmesi ve yükselmesi, şüphesiz asıl gayeyi teşkil edecektir».

Görüldüğü gibi Anayasamızı unutan AP Genel Başkan Yardımcısı, din esası üzerine bir devletler birliği kurma sevdası içindedir. Ve bu birlik içinde, sosyalistim diyen ilerici müslüman devletlere dahi, görünüşe göre yer yoktur. Zira Genel Başkan Yardımcısı için, «Melik Faysal Hazretleri bu islâmî ve insanî siyaseti ile Arap ülkelerinde dozunu kaçıran son sosyalist ve ırkçı cereyanlar karşısında, şüphesiz, daha realist ve üstün bir görüşü» temsil etmektedir.

Amerikalıların yakın dostu AP Senato Grubu Başkanı Fethi Tevetoğlu da, Faysal için özel sayı yayınlayan Tercüman'da İslâm Paktını savunur gibidir: «Adı Melik veya Kral, fakat kendisi en büyük rütbesi ve tevazuu ile (İSLÂMIN HİZMETKÂRI) olan Faysal Hazretlerinin aziz vatanımızı ziyaretleri, milletlerimiz arasındaki dostluk ve kardeşliğin arzulanan seviyeye ulaşmasında ve **Müslüman milletler arasındaki yakınlaşma ve dayanışmanın gerçekleşmesinde** en müessir vesilelerden biri olacaktır».

Bu sözler göstermektedir ki, Menderes'in Türkiyeye sâdece zarar getiren hâtâlı Orta Doğu politikasından ders alınmış değildir.

Türkiyenin, Suudî Arabistan ile dostane ilişkiler kurması elbette normaldir. Ama Türkiye, Nâsır - Faysal ve Nâsır - İran Şahı kavgasında taraf tutarak, Orta Doğuda bir kez daha emperyalist politikaların oyuncağı olmaktan dikkatle kaçınmalıdır. İslâm Paktı ya'da İslâm Zirve Konferansı gerçekleştirilemese dahi, Anglosaksonlarla birlikte dostumuz İran Şahı ile Kral Faysal'ın Türkiyeyi, Mısır, Suriye ve Nâsır'a yaklaştığı ölçüde Irak aleyhinde bir kampanyaya sürüklemeye çalıştıkları açıktır. İran Şahı ve Kral Faysal, Irak'ta hükümet darbeleri düzenlemek, paralı adamlar kiralayarak Nâsır'ı öldürtmeye kalkışmak gibi ölçüsüz davranışlar içindedirler ve Türkiyeyi de peşlerinden götürmek istemektedirler. Bu petrol ve taht kavgasında, Türkiye taraf tutamaz. Kral Faysal ile dost olmalıyız, fakat aynı zamanda İslâm Paktına ve Nâsır aleyhtarı kampanyaya karşı olduğumuzu belirterek, Nâsır ile de dostluk kurmalıyız.

Türkiye, Kuzey komşusunun şimşeklerini üzerine çekmek pahasına, Orta Çağ sultanlarının ve efendilerinin petrol çıkarlarını korumak için kendini harcama saflığını, herhalde bir kez daha göstermiyecektir.

İran Şahı Rıza Pehlevi

Sosyalizm Tartışmaları

METOT VE TEORİ MESELEMİZ

2

Muvaffak Şeref

«Mesele, şu yada bu işçinin, hattâ bütün işçi sınıfının belirli bir anda kendine amaç olarak neyi seçtiğini bilmekte değil, işçi sınıfının ne olduğunu ve varlığının neyi yapmasını gerektirdiğiğini bilmektedir»

Bütün sosyalistler için olduğu gibi. Türk sosyalistleri için de asıl mesele bunda. Çünkü, ne tecri, ne de öteki ülkelerin sosyalizme ulaşan devrimci pratikleri, sosyalist hareketlerde işçi sınıfının öncülüğünden başka bir yol göstermiyor. «Uçüncü dünya» ülkelerinden bazılarının subay - sivil küçük burjuva aydınları öncülüğüne dayanan katışık ideoloji ve pratikleriyle sosyalizme varamadıkları da artık belli olmuştur.

Çağdaş sosyalizmin felsefesi de, ekonomi politiği de, politikası da sınıf kavramına, sınıf gerçeğine dayanır. E. Tüfekçi'nin 5 Ağustas tarihli Yön'de yayımlanan yazısında tam yerinde belirttiği gibi, sosyalistlerin daha başlangıçta cevaplamaları gereken ilk soru «Hangi güçlerle, hangi güçlere karşı?», başka deyişle,, «Hangi sınıf ve tabakalarla, hangi sınıf ve tabakalara karşı?» sorusudur. «Hangi sınıf ve tabakalara karşı?» sorusunun cevabı, hareketin safhasına ve yürütüldüğü ülkenin koşullarına göre değişiklikler gösterir. Çin'de olduğu gibi, millîliğini yitirmemiş burjuvazinin de karşısına çıkılmayıp ittifaka alınması sözkonusu olabilir. «Hangi sınıf ve tabakalarla?» sorusunun cevabına gelince; tutulan yolun sosyalizme varması isteniyorsa, hiç şüphe edilmesin, işçi sınıfı her yerde önde gelir. Sosyalizme dönüşümü zorunlu kılan çelişkinin müsbet gücü işçi sınıfı olduğu için, Bu ikinci sorunun her yerde geçerli cevabı şudur: Işçi sınıfı ve —başta tarım proleteryası ve yoksul köylüler— her ülkenin kendi koşullarına göre bilinçle belirlenmiş müttefikleriyle.

Bu bir «edebiyat» değildir ve işçi sınıfı da elbette tabu değildir. Engels 1853'de Marx'a yolladığı bir mektubunda:

«Gerçekten de, Ingiliz proletaryası günden güne burjuvalaşıyor. Oyle görünüyor ki, her şeyden önce burjuva olan bu millet, burjuvazisinin yanında bir burjuva aris tokrasisi ve bir burjuva proletaryası bulunmasını istiyor. Bütün dünyayı sömüren bir milletin bu isteği, bir noktaya kadar şüphesiz mantığa uyğundur»

der. 1882'de yazdığı bir mektupta da şöyle der:

«Bana Ingiliz işçilerinin sömürge politikası hakkında ne düşündüklerini soruyorsunuz. Genel olarak politika hakkında ne düşünüyor larsa onu (...) Burada işçi partisi diye bir şey yoktur. Sâdece muhafazakâr radikaller ile liberaller. İşçilere gelince, onlar, ötekilerle birlik te, Ingilitere'nin sümürge tekellerinden ve dünya pazarı üzerindeki tekelinden huzur içinde yararlanmaktadırlar»

Emperyalist Batı üleklerinde işçi sınıflarının bugünkü durumu da budur. Ama, aracı burjuvazi ve çoğu kapitalistleşmiş toprak ağaları dışında, topyekûn sömürülen azgelişmiş ülkeler için, bu arada Türkiye için böyle bir problem yok ki. Seçim sonuçlarına bakıp bizim işçi sınıfımızın da azbuçuk burjuvalaştığını söyleyen yöneticiler iyice yanılıyorlar. Nedeni, burjuvalaşmada değil, aydınların güçsüzlüğünde ve sıra yer kapmaya gelince samimiyetsizliklerini ortaya koymalarındadır.

Orta sınıflardan çıkmış aydınları, ne idükleri ve ne olacakları belli bir kategoriden saymak kadar yanlış birşey olamaz. Bizler, örneğin bir Aydın Yalçın bir İsmet Giritli de olabiliriz, mutluluğumuzu Türk halkının ve insanlığının mutluluğunda bulup tarihin teorik idrâkine vararak işçi sınıfı saflarına da katılabiliriz. Ama, sonuna kadar yine de belli olmayız. Muhasebemiz ancak öldükten sonra yapılabilir. Marx ve Engels, 1879'da birçok aydının bugün bizdeki gibi sosyalizme meylettiği bir sırada **«Bebel, Liebknecht, Bracke ve ötekilere açık mektup»** larında **«Ustünkörü edinilmiş sosyalist düşünceleri, bu beylerin Universite'den yada başka yerlerden getirdikleri en çeşitli teorik görüşlerle bağdaştırma teşebbüslerine»** işaret ederek şu öğüdü vermişlerdi:

bu kişiler proletarya hareketine katıldıkları zaman onlardan istenecek ilk şey, burjuva yada küçük burjuva önyargılarının kalıntılarını da birlikte getirmemeleri (...) proletarya görüşlerimi kayıtsız şartsız benmsemeleri dir. (1)

Bu öğüdü —hele bugünkü koşullarımız içinde— bir an bile zihnimizden çıkaramayız.

ONCU SOZCUGU

Doğan Avcıoğlu, «öncü» sözcüğü üzerinde kanaatimizce fazla titizlik göstermiş. Oncü, işçi sınıfı mıdır, işçi sınıfının partisi midir? bunun üzerinde duruyor. Işçi sınıfı, varlığını, ekonomik mücadelede nasıl ki sendikalar da biraraya gelip grevlerle ortaya koyarsa, politik mücadelede de elbet parti yoluyla koyacaktır. Bir başka yol yoktur. «öncü» sözcüğü, aslında belirli bir kategoriyi anlatan bilimsel bir terim değil, eski deyimiyle «edebî» bir sözcüktür. Işçi sınıfının tarihsel ödevini vazgeçilmez ilk ilke olarak kabul eden partiler hakkında kullanıldığı gibi, doğru dan doğruya işçi sınıfı hakkında da kullanılır. Bu konuda da en güvenilir kaynak her halde Marx olacaktır. 1848 - 1850 döneminde **«Fransada sınıf mücadeleleri»** üzerine yazdığı ilk uygulama eserinde:

«Milletin proletarya ile burjuvazi arasında yeralan kitlesi, burjuva rejimine kar şı, sermaye egemenliğine karşı başkaldıran köylüler ve küçük burjuvazi, devrimin seyriyle, öncüleri olarak proletarya ile birleşmeğe mecbur kalmadıkça, Fransız işçileri ileriye doğru bir tek adım atamazlar ve burjuva rejiminin kılına bile dokanamazlar» (2)

der. Bu metin, ittifaklar konusuna da ışık tuttuğu için ayrıca önmeli. Avcıoğlu'nun, tartışma konusu yazısında, işçi sınıfının tarihsel ödevini inkâr etmediğini bir kere daha belirtmeliyiz. Mesele, şu yada bu sözcüğün kullanılmasında değil, zâten bunda.

5

«ELI NASIRLILAR MECLISE»

«Eli nasırlılar» da edebî bir deyim. Şehir, kasaba ve köylerin bütün kol emekçilerini ifade ediyor: Işçiler, ırgatlar, zanaatkârlar vb. Avcıoğlu bu deyimi pek tutmuyor. «Eli nasırlılar Meclise» şiarına ise açıkça karşı. 1965 milletvekilleri seçiminde «En iyi sosyalistler Meclise» yerine «Eli nasırlılar Meclise» sloganının kullanılmasını doğru bulmuyor. Bu şiarı da «işç sınıfının öncülüğü» ilkesinin yanlış değerlendirilmesine bağlayarak **«TİP'in parlamentoda yeteri kadar güçlü bir kadro ile temsil edilmeyişinde de yanlış bir sınıf öncülüğü anlayışının payı olsa gerektir. Bu anlayış, TİP'in parlamentoda ümit edilen başarıyı göstermesini engellemiştir»** diyor.

Ilkin, Avcıoğlu'nun olguda yanıldığını belirtelim, Bilindiği gibi, Meclse gden 15 Milletvek linden 12'si aydın, 3'ü sendikacıdır. «Eli nasırlılar Meclise» sloganından sonra varılan bu sonucun TIP'e neler kaybettirdiğini Avcıoğlu izlememiş. «Eli nasırlılar Meclise» şiarı, TIP'in emekçi halktan yana vaadettiği köklü dönüşümlerin müjdecisi idi. Partinin kendileri için hiçbir şey istemeyen inançlı üyeleri halkla konuşmalarında en başta bu şiarı savunuyor, TIP'in emekçi halktan yana bir parti olduğu en başta bu şiarla belli oluyordu. Halk da inanmıştı. Ne yazık ki —% 51'in parti organlarında uygulanacağı, Meclis grubunun bir organ olmadığı gerekçesiyle— söylenenin tam tersi bir uygulamaya gidildi. Böylece, halkı, sözlerimizin içtenliğine inandırma imkânı her halde uzun bir süre için yitirilmiş oldu. Inançlı partililer de halkın yüzüne bakamaz hale getirilerek.

TİP, parlamentoda yeteri kadar güçlü bir kadro ile temsil edilemedi, ümit edilen başarı sağlanmadıysa, kusuru 3 sendikacımızda bulmaya elbet de imkân yoktur. Bir de düşünelim Meclis'te 8 eli nasırlının yeraldığını. Hiç söz alamasalar, 7 aydının dili Mecl ste bugüne dek TIP adına söylenenleri söylemeğe yetmez miydi? Meclisteki TIP oylarının işçi - aydın oranıyla bir ilintisi olmamak gerektiğine göre, kanun ve kararların farklı çıkması da elbet düşünülemezdi. Bu «bilhesap» böyle olduğu gibi, 15'te 8 eli nasırlının Meclis'teki varlıkları bile, ağzımızdan düşürmediğimiz emekçi kardeşlerimize apayrı bir güvenlik sağlar, bunun Meclis üzerindeki etkisi de her halde bugünkünden çok daha büyük olurdu. Olmadı. Ustelik halk, Efruz bey nutukçuluğu geleneğinin kendilerine sosyalist diyen bir kısım aydınlarda da süregeldiğini anladı.

6

SENDİKACILAR

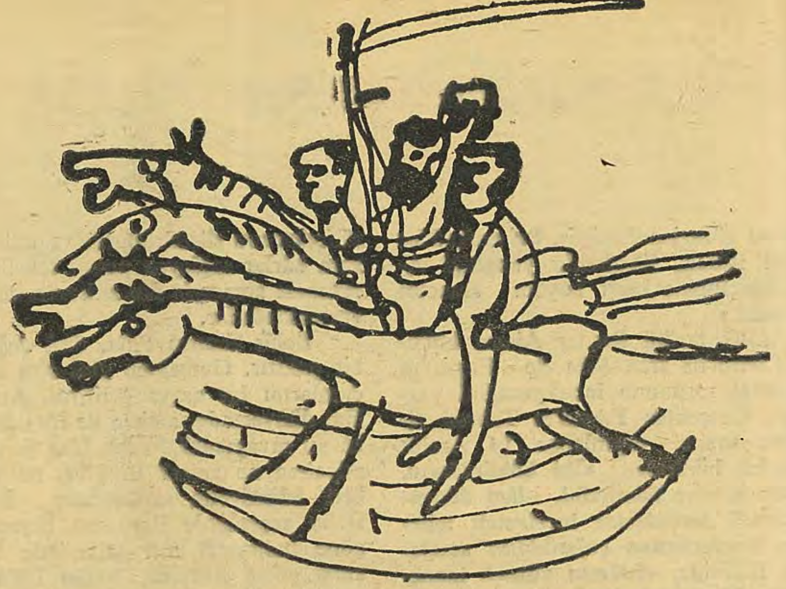
Türkiye'de sendikaların nasıl kurulduğu, ciddîlerinin nasıl dar madağın edildiği herkesçe biliniyor. Araya CIA eli de karışınca sendikacılardan birçoğunun bugünkü tutumlarına şaşmamak gerekir. Bugün Türkiye'ye işçi sınıfına bağlı gerçek sendikacılık yerine, Amerikan t i p i sendikacılığın hâkim olduğunu ayrıca isbata bile lüzum yok. Başlıca sendikacıların tutumları meydan dadır. Engels, 1881'de yazdığı bir mektubunda Ingiliz işçileri için:

«Bunlar, burjuvazinin satın aldığı, en azından ücretlerini ödediği kişiler tarafından güdülmeğe râzı oluyorlar.»

der. Kapitalist Batı üleklerinin, özellikle Anglo -sakson ülkelerinin sendikalarına hâkim olan bu

AÇIKLAMA

Bu incelemenin yazarı Sayın Muvaffak Şeref, «TİP Genel Yürütme Kurulu Y. Üyesi» unvanını kullanmak istememektedir. Geçen sayımız da, Sayın yazarın imzasının altına bahis konu su unvanının, kendilerinin malûmat ve muva fakatı dışında konmuş olduğunu açıklarız.

gün de bu kişilerdir. Bizde de örnekleri şüphe yok ki var. Ama, «çoğunluğu» diyerek sınırlasa da Avcıoğlu'nun sendikacılarımız hakkındaki sözlerine katılmıyoruz. Onlerne sürülen her türlü nimeti teperek, T ü r k işçi sınıfı, Türk sosyalizmi uğruna can la başla çalışan sendikacılarımız vardır. Işlerinin ne türlü güç olduğunu da göz önünde tutarak, böylelerini ne kadar övsek yine az.

GENÇLIK

Avcıoğlu'nun gençlikle ilgili tenkidine ş ü p h e s i z katılıyoruz. TIP'in bugünkü yöneticilerinin gençliğe karşı tutumlarının ilk belirtisinde bütün gücümüzle müdahale de etmişizdir.

Universiteler gençliğinin dünyanın her yerinde oynadığı rolü, gazetelerden hergün izleyeb liyoruz. Endonezya'da olduğu gibi, yer yer faşist amaçlara âlet oldukları da görülmekle birlikte, Asya, Afrika ve Güney - Amerika'nın birçok ülkelerinde gençliğin oynadığı rol, sosyalizm doğrultusunda çok olumlu, çok etkin oluyor. Türk genlçiği ise, özel likle son yıllarda bütün sınavları başarıyle, geçirmiştir.

Universiteler gençliği hiç şüphe yok bir sınıf meydana getirmez. Tensine, çeşitli sınıf ve tabakalardan gelirler. Ne var ki, bilinçsel yapının bir yanını temsil ettikleri için, bilim açısından ayrı bir tabaka sayılmaları gerekir. Mesele gençlikle kaynaşmakta, bugün en gerici görünenleriyle bile kaynaşmakta, Türkiye'nin kurtuluşunun sosyalizme bağlı olduğunu gençliğe bütün delilleriyle anlatabilmektedir. Küçük burjuvazinin en bozulmamış, en yurtsever, en gözüpek, özgürlükten yana, bağımsızlıtan yana unsurlarının gençler arasında bulunduğu apaçıktır.

7

YOLA ÇIKARLARKEN

Avcıoğlu'nun 7 nci iddiasına da noktası noktasına katılıyoruz. Bugün, bilimden, teoriden sözaçarken içlerinden olsun bir bur kuntu duymadıkları görülenler, Avcıoğlu'nun dediği gibi **«teorik plânda kesin ve gerçekçi görüşlerden yoksun olarak»** yola çıkmışlar, daha doğrusu birkaç özet lemeden hatırlarında kalanlarla kendilerini öne sürmekte bir sakınca görmemişlerdir. Hırsları da, kompleksleri de bundan geliyor. Bilimden sözaçarlar, kitap tan, teoriden sözaçarlar, sonra da ellerindeki tükenmez kalemi uzatıp **«Bunda kaç tane emek var,** sayılmaz olur mu?» demektenüstelik bu konuda tartışmalara kalkışmaktan kendilerini alamazlar. «Ucret, fiat ve kâr» adlı Konferansında Marx:

«... Gördük ki bir malda billurlaşmış iş miktarı, bu malın değerini belirler. Ama, bu değer kavramını uygular ken, örneğin on saatlik bir iş gününün değerini nasıl tes bit edebileceğiz? Bu iş gününün içinde kaç tane iş var? On saatlik iş. Eğer on saatlik bir iş günü, on saatlik işe eşittir, yada içinde bu kadar iş vardır, dersek bu bir genelleme (totoloji) **ve, bunun da üstünde, bir saçmalık olur»** (3)

der. Bu açıklamanın bile farkında değillerdi. Sosyal kanun, insanların, birbirine girişen, birbiriyle kesişen yada aynı doğrultudaki iradelerinden başka bir şey olmadığı halde «insan iradesi dışında sosyal kanunlar» metafiziğini bilim sananlar da aynı kişilerdir. «Sosyal Adâlet» dergisinde yayımlanan «Türkiye İşçi Partisinin Programı» adlı yazıdan olduğu gibi aktardığımız şu metni lûtfen okuyunuz:

«TİP taklitçiliğe karşıdır. Çünkü, bütün toplumlar için geçerli genel gelişme kanunları bulunmakla beraber, her toplumun tarihinden gelen ve temel yapısında, yaşayışında yansıyan birtakım özellikleri vardır. Bu özellikler toplumlar arasında derin ayırımlar yaratır. Genel olarak aynı sosyal yapıda olan iki toplum bile, birbirinin tıpatıp aynı değildir. Bundan dolayı bütün toplumlara uygulanabilecek tek bir rejim, tek bir yöntem yoktur. Gerçi sistem olarak kapitalizm de, toplumculuk da (yani sosyalizm de, M. Ş.) **tektir. Ama bu sistemlerin toplum lara uygulanışı başka başka olmaktadır. Amerikan kapitalizmi ile Suudî Arabistan kapitalizmi bir değildir. Isveç'in toplumculuğu** (yani sosyalizmi, M. Ş.) **ile Cezayir'in toplumculuğu** (yani sosyalizmi, M. Ş.) **bir değildir.»** (4)

İşte bilim adına söyledikleri! Sistem olarak kapitalizm de, sos yalizm de tektir dedikten, sosyalizmi bir söz değil, bir sistem olarak aldıktan sonra, Cezayir'i, Isveç'i (5) sosyalist sananların sosyalizmin «S» sini bile ağızlarına almaya hakları olur mu?

Avcıoğlu, Kıbrıs konusundaki tutumun tutarsızlığından sözaçıyor. Daha ilk anda sözle ve de yazı ile (6) uyarılmışlardır. Bir daha bir daha uyarılmışlardır.

Ornekler öylesine çok ki. Türkiye'nin ekonomik sosyal yapısı üzerinde Avcıoğlu'nun tenkit konusu yaptığı teşhisleri de, hâkim sınıflar üzerindeki teşhisleri de ilk anda tenkit edilmiş, ilkel üretim araçları + ağalar + ırgatlar = derebeylik kalıntısı ilişkiler gibi görüşlerle bir ülkeye teşhis konulamayacağı saatlerce anlatılmaya çalışılmıştır. «Hâkim sınıf, ekonomiye, iç ve dış politikalara vb. hâkim olan, kararlar alan, tercihler yapan sınıf demektir» diye yine saatlerce anlatılmış, «kökü dışarda» dedirtebilmek için aylarca beklemek gerekmiştir.

Tükenmez kalemle, insan irades'yle ilgili görüşlerinin bugün için pratik önemi hadi yok diyelim. Cezayir ile Isveç'in sosyalistliklerini de kulaktan duyup incelemediklerini farzedelim. Ama kendi ülkemiz hakkında, özellikle, hâkim sınıflar hakkında yanlış teşhislerle sosyalizm doğrultusunda doğru bir adım atmaya imkân var mıdır?

Dünya hakındaki teşhisleri büs bütün hayret verici oldu. Bilindiği gibi, çağımızın, bütün ülkeleri etkisi altında tutan temel çelişkisi emperyalizm ile sosyalizm arasındaki çelişkidir. Oysa, yerüstü nükleer denemeleri yasaklayan anlaşma üzerine, çıkmışlar, Sovyetler Birliği ile Birleşik Amerika arasında artık bir uzlaşmazlık kalmadığını, savaş ihti-

malinin de artık ortadan kalktığını, nükleer çağda bunun zâten mümkün olmadığını, asıl uzlaşmazlığın Çin Halk Cumhuriyeti ile Sovyetler Birliği arasında olduğunu, aradaki uçurumun günden güne derinleştiğini söylemişlerdir. Bir sohbet sırasında değil, çoğunluğu işçilerden meydana gelen bir açık toplantıda; kürsüden, bilim ve sosyalizm adına. «Barış içinde birarada yaşama» nın mücidi Kruçef bile, içadının ebedî dayanıklılığına böylesine inanmamıştır. Sonra da «ikinci millî kurtuluş savaşı»!

TAVIZKAR GIDIŞ

Bu gidiş öylesine hızlanmıştır ki, karşı konulmazsa TİP politikası kısa sürede AP'nin yörüngesine girebilir. Adalet Partisinin Amerikan politikasıyla uyumlu hesapları besbelli: 1) Anayasaya ve 27 Mayısa aykırı davranışları karşısında halkın direnme eğilimlerini «kanalize» etmek. 2) Sol kanadıyle kişilik göstermeye başlayan CHP ile, aralarında Tunçkanat'ların bulunduğu antiemperyalist unsurları ve samimî 27 Mayısçıları etkisiz hale getirmek. 3) Sola karşı girişmeye hazırlandığı teşebbüsler için şimdiden ipuçları tesbitetmek. AP'nin istediği, TİP'i bu maksatlar için tertiplediği oyuna düşürmektir. «Durum» dergisinin hayra yorduğu (7) gidişimiz bu plâna uygun düşmeye başlamıştır. Milletvekillerimiz 15'er bin lirayı alı vermişlermiş, 53 ncü madde şöyle değil böyle olmalıymış, bunlar o kadar önemli değil. TIP'in bilinçli üyeleri, zihinlerini her şeyden önce yukarki noktalar üzerinde yormalıdırlar. Uçüncü dünya savaşının bile sözkonusu olduğu bir sırada, 1969 seçimlerinde alınacak oyların da bu tehlikeye ozanla fazla önemi yoktur.

IKI MUHAREBE

Avcıoğlu'nun aynı anda iki muharebeye dair açıklamalarına katılmadığımızı söylemeliyiz. Yön'ün 12 Ağustos sayısında kısaca değindiğimiz, Türkiye'yi inceleyen sonraki yazılarımızda etraflıca açıklamaya çalışacağımız nedenlerle, biz ikisinin iç içe olduğu kanısındayız. Ikinci millî kurtuluş savaşımız, dışardaki asıl hâkim sınıflara karşı olacağı işbirlikçileri de tutundukları ipler kopunca dökülüvereceği için.

(1) R. Garaudy tarafından zikredilmiştir. Karl Marx, Seehcz, Paris 1964, P. 287.

(2) Karl Marx, Les luttes de classes en France, Editions Sociales, Paris 1946, P. 34.

(3) Karl Marx, Ucret - fiat ve kâr, Sosyal Yayınlar, Istanbul 1966, S. 59.

(4) Sosyal Adalet, Yıl:2, Sayı: 19/1.

(5) Yön, 3 Haziran 1966, Sayı 166'daki incelemeye bakınız.

(6) Eylem, Temmuz 1964.

(7) Durum, 18 Ağustos 1966, Sayı 97.

Gelecek Yazı
BELIRLI BIR ULKENIN INCELENMESINDE METOT VE TEORILER

ÖZGÜRLÜK ORTAMININ AYLAKLAR SOSYALİZMİ

Ayperi Akalan

OTOKRİTİK

Sosyalizm tartışmalarına girişirken, hiç şüphesiz, sosyalizm konusunda bilinmesi gereken her şeyi bilmek zorunda olduğumuz gibi, yeryüzünde şimdiye dek yapılmış ve yapılmakta olan uygulamaları da dikkatle izliyor olmamız gerekiyor. Bu bilgilerin ve gözlemlerin sonuçları olan verileri kendi toplumumuzun koşulları içinde doğrulukla kullanabildiğimiz gün, Türk Sosyalizminin kurulmasında yararlanacağımız bilimsel hareket noktalarını,

yöntemi tesbit etmiş olacağız. Söylerken ya da yazarken pürüzsüzce akan bu sözcükler dizisi, aslında bir ülkenin yurtsever intelligentsia'sının üstesinden gelmek zorunda oldukları çok çetin bir savaşın ta kendisidir. Kuramsal ve eylemsel bir savaş Ve bu mücadele rahat döseklerde, kaygısız, ödemesiz çabalarla kazanılabilecek ,az bilerek, biraz okuyarak, ağır aksak çalışarak, şöyle böyle tutkulanarak, yarım yamalak uğraşların içinde kafa göz yararak sonuç alınabilecek cinsten değildir. Böylece, görevin büyük önemi açısından bu görevi uğraş edinenlerin, kısaca Türk sosyalistlerinin üstünde durmak yerinde olacaktır. Elbette ki tüm yurttaki sosyalistlerin nasıl oldukları bilebilmek olanağı yoktur. Ancak içinde bulunduğum kentin, İstanbulun, yaygın sosyalist kampının durumunu gözleyebilirim. Bu, bir başkalarını kınama davranışı değildir. Türk sosyalizmine hizmet etmek tutkusunda olanlar, sosyalizmin durmaksızın ilerleyen, kendi kendini yenileyen bir dünya görüşü, kuşaktan kuşağa geçici eylemler dizisi olduğunu elbet kabul ederler. Bu demektir ki, bugünkü çabaların hepsi yarınlara ulaştırılmak içindir. Bugünden yarına, insandan insana gittikçe evrilerek aktarılacaktır bu çabalar. Günahları ve sevapları ile bugün önde yürüyenlerin yarın arkalarından başkaları gelecektir. Bu gerçeğin kaçınılmaz kanunudur. Onların daha az yanlışlar ve daha az günahlar içinde olmasını istiyorsak, yurdun en uzak köşesinde olup bitenleri özlem ve tutku ile izleyen bir tek insanı bile aldatmamak zorunda isek, kendi kendimizi olanca namusumuzla eleştirmek zorundayız. Bu davranış, Türkiye'deki her sosyalistin Türk sosyalizmine katacağı en önemli ilkelerden biri olacaktır.

SALON SOSYALİZMİ

İlk bakışta İstanbulda sosyalizm alıp yürümüş gözükmektedir. Öyle alıp yürümüştür ki, gece klüplerinden, sosyete meyhanelerine, en gözde plajlara kadar girmediği yer kalmamıştır. Pek çok sofralarda sosyalizmi katmadan yenilip içilen nesne yok gibidir. İstanbul'da herkes biraz sosyalisttir. Sosyalizm, bir çok çevrelerde de

«modernliğin icabı» imişcesine gözdedir. Nasıl ki, sporsever, sanatsever, sinematek üyesi, iyi giyinir olmak şarttır, biraz da —ya da iyice— sosyalist olmak da kendini bilenin şartı sayılmaktadır. Sosyalist tek partinin sempatizanları, hatta militanları gecekondu semtleri, kenar mahalleler yerine şehrin kaymak tabakasına doğru büyümektedir. Bilinen ve denenmiş formüllere göre, emekçi sınıfa bilinç dışarıdan gelecek ve sorunu, işi, uğraşı devrim olan aydınlar (profesyonelleri) çözecektir. Bu açıdan bu yayılışı ters bulmak doğru olmaz. İyi ama kuramın ve eylemin gözbebeği olabilecek bu aydınlar ne yapmaktadırlar? Öyle görünür ki, İstanbul'da bir kısım ön plândaki sosyalistler türkü söylemekte, bol ve gürültülü sohbetler etmekte, her fırsatta kafayı dumanlamakta, her devirde süregiden düzenin en göz alıcı meyvalarının sergilendiği bu çürümüş Bizans kalıntısı şehrin bütün güzellikleri ve keyifleri içinde yüzmektedirler. Sosyalizm, İstanbulda takıp takıştırmış, op elbiselerle gezmektedir; Sosyalizm, İstanbulda en kârlı işportalarda tezgâhlanmaktadır. Sosyalizm İstanbulda pembe yolculuklar istakoz avcılığı, hatta su kayağı bile yapmaktadır. Bu satırların yazarı, sosyalist literatürü plajda okumaktadır. Kitaplar ile güneş yağları, ayni sepette yanak yanağadırlar!

Bilindiği gibi, kurmak istediğimiz düzen için kullanacağımız insan malzemesinin bir kısmı, ister istemez, karşı çıktığımız bozuk düzenin içinden alınacaktır. Ama tartışmasızca kabul etmek gerekir ki, bir düşünce sahibi olmak, bir yaşama biçimi seçmek demektir. İstanbul sosyalistleri, her şeyden önce seçtiklerini, katıldıklarını söyledikleri dünya görüşü ile yaşama açısından çok sağlıksız bir durumdadırlar. Bu sağlıksız durum, bu Dr. Jackle - Mr. Hyde tutumu kendiliğinden bir durumsa, böyle bir tutumdan sosyalizm adına tek ciddi şey beklenemez. Çünkü bu, «bir kazanmamışken iki yitirme» durumu, öyle yıpratıcı sürtünmeler getirmektedir ki pek çok doğruların gerçekçilikle bağdaştırılamayacak yanlışlara vardırılmasında bu karışmış kafaların, bu bölünmüş yaşantıların rolü olsa gerektir. İstanbul Dükalığı sosyalistlerinin aslında karşısına çıkmak, katılmaktan kaçınmak zorunda oldukları azgelişmişliğin, yarı sömürgeliğin ve mutlu azınlığın bütün tatlı aksesuvarlarını kullanma alışkanlıklarına rağmen çalışmalarında başarı kazanacaklarını ummak, safdillik olur. Sosyalizmin ne dünkü geçmişi, ne bugünkü kavgaları içinde böyle savruk sorumsuz, hasta mı hasta bir takım asla yoktur. Yoktur, çünkü sosyalizmi öğrenmek sosyalistlerin nasıl olageldiklerini öğrenmeyi de beraberinde getirir. Bırakalım uykusunda bile devrimi düşleyen, 24 saatinin 24'ünü de devrime hasretmiş ünlü sosyalistleri, Afrika ülkelerinin araştırıcı ve uygulayıcıları bile dev çabaların, dev adımların içindedirler. Yok bu durum «kendiliğinden» değil de, istekli bir «bölünme»nin sonucu ise, o zaman da bu kadar «bölünmüşlüğe» rağmen «sosyalist olmayı yürütebilmek» iddiası bir ahlâk sorunu getirir. Sosyalizm uğruna bir şeyler yapmak, sosyalizmi öğrenmek, hatta düşünmek bile önce ve önce bir zaman sorunudur. Bizim kentin sosyalist aydınları, mesleklerinin dışında kalan zaten az vakitlerde eş, dost, eğlence, tâtil, gezi, cümbüş derken öyle görünür ki sosyalizme, saltça kendilerini açıklayacak ve değerlendirip «onurlandırmaya» yetecek kadar bir zaman ayırabilmektedirler. Böylece gerçek bir sosyalist olmaya yetmiyen bu kadarlık bir zaman ve bu zamanı kullanma biçimleri olsa olsa bir «ortak değer» yaratmaya yaramaktadır. Bu tutum, İstanbul sosyalist takımını çok önemli saydığımız şu iki büyük yanlışa başka bir deyimle de aldatmacaya götürmüştür.

«OYNAYAMAM, YERİM DAR»

1 — Kendi bireysel yetersizlik ve yeteneksizliklerini her olayda sosyalizme karşı çıkan güçlerin baskısı olarak yorumlamak hastalığı.

2 — Sosyalizmin Türkiyedeki güçsüzlüğüne kanıt-veri olarak kendi çabalarının toplam sonucu alındıkta güçlerin ve kurumların yanlış hesaplanması.

Birinci durumu açmak isterim. Türkiyede sosyalizme karşı çıkan iç ve dış güçler gerçerlikte ve yürürlüktedir. Ama iktidarın Anayasa çerçevesinde kalma niyeti ve tutumu da —son sınır dolaylarında da olsa— ortadadır. 27 Mayıs Anayasasının özgürlük ortamı büyük ölçüde devam etmektedir. Böyleken, sanatçısından eylemcisine düşünüründen oyuncusuna kadar pek çok sosyalist her fiyaskoyu kendilerine yapılan ağır baskılara bağlamak eğilimindedir. İşin içindeki bireysel ya da örgütsel yetersizlik ve yeteneksizlik oranını açıklamak, araştırmak kimsenin işine gelmemektedir. Oysa açık oturum kürsülerinden en hızlı dans pistlerine, en öfkeli tavırlardan en çıkarcı davranışlara akıl almaz bir rahatlıkla sıçrayabilen, sosyalizmi bir afra tafra ve değerlere beleşten konma oyunu haline getiren bu sosyalistçe olmıyan tutumların muhasebesini ve değerlendirmesini yapmanın zamanı çoktan gelmiştir. Namuslu olmak zorundayız. Ne kadar içten olup olmadığımızı kendimizi mi sosyalizme, yoksa sosyalizmi mi kendimize adadığımızı önce kendimize, sonra da ağzımıza bakanlara söylemek zorundayız. Cesaretimizi, dengesizliklerimizi ve yetersizliklerimizi incinip gocunmadan ortaya koyabilecek kerteye vardırmak zorundayız. Hiç unutmıyalım ki, içinde bulunduğumuz dünya gerçek yurtseverliğin, gerçek sosyalistliğin hergünkü örnekleri ile çevrilidir. Güney Amerika ülkelerinden Vietnam'a kadar büyük feragatların, kan ve ateş içindeki ödemelerin, geceyi gündüze katmanın göz yaşartıcı kanıtları, günlük olaylardandır. Ölçü, bunlar olarak ele alındıkta, Türk sosyalistlerinin İstanbul Dukalığı takımı ağır utançlara mahkûm olacaktır. En hafifinden ise kuram alanında olduğu kadar eylem alanında da yetersizlikten, pısırıklıktan, uyuşukluktan, ehlikeyf olmaktan, yutturmacılıktan başka pay düşmez bizlere. Bu utançlarla hesaplaşmadan yol açıcılık görevini yerine getirebilmek olanağı yoktur. Hesapta yerimizi, daha yeteneklilerden önce, daha namusluları bırakmak da vardır. Türk sosyalizmine bir şeyler katmak isteyenlerin kendi kendileriyle aman vermez bir hesaplaşmaya girmelerinin, arkadan gelecek lere soysuzlaşmamış bir tu-

tum bırakabilmek uğruna kendi kendilerini yargılayıp gerekirse yoldan çekilmeye mahkûm etmelerinin sırası gelmiştir. Ne milliyetçilikte ve bağımsızlık savaşında, ne de sosyalistlikte bir kısmımızla ne yeterliyiz, ne de gereğince namusluyuz. Acı gerçek budur. Bu ölçülerin dışında kalan bir çok sosyalist elbette vardır. Ama İstanbulda göze çarpan sosyalistlerin çoğunun durumu budur ve bu gerçeği ilkin bu ciddi sosyalistler teslim edeceklerdir. Sahip olduğumuzu açıkladığımız, bağlandığımız ülküler kendi kişiliğimizden çok daha değerlidir. Bu değerlidir. Bu değerler adına ben kendimi sonuna kadar yeriyorum. Yeriyorum, çünkü böyle bir yolda şarlatanlığın azı da çoğu da aynı önemi taşır.

Ayağımızı yere basmak, gerçekçi olmak, Türk sosyalizmini gerçekleşebilir bir olay olarak somutça ele almak niyetinde isek, kendi kendimizi en ağır biçimde yargılamak pahasına da olsa, bu acı gerçeklere göz kırpmadan bakabilmemiz gerekiyor. Bu davranıştan kaçınmak, kuramı ve eylemi «aylaklar sosyalizmi»nin kucağına atmak olacaktır. Türk sosyalistleri, bugün her şeyden çok böyle bir yiğitliğe muhtaçtırlar. Bu kadarcığına «yiğitlik» denebilirse...

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI: 8

BİR AŞİRETİN ANATOMİSİ

YAZI VE FOTOĞRAF

Muzaffer Erdost

BİR
OĞLAN ÇOCUK İSTEYENLER İÇİN BAŞARILI BİR DENEY

On üçüncüsü de kız oldu

Nehrili Aptullah, gençlik günlerine ait bir deneyi anlatıyor : **«Bir çocuk babası olacağım günler yaklaşınca, babam, amcalarım, çocuğa vermek için altın hazırlıyor, at hazırlıyor, koç hazırlıyor»** diyor ve devam ediyordu : **«Çocuk doğuyor. Haber getiriyorlar ki kızın oldu. Hazırlıklar boşa gidiyor. Bir kız, iki kız, üç kız, dört kız... Utanıyorum, yerin dibine geçiyorum. Saklanıyorum herkesten..»**

«On üçüncüsü de kız olduğu zaman artık ümidimi kesmiştim. Bende bir üzüntü başladı. Sebebini arayıp bulmak istiyordum

«Kış geldi. koyunlar kuzulamaya başladı. Biliyorsun, dişi kuzu bizde daha kıymetlidir. Erkek olursa o yıl satarız. Dişi olursa besleriz, kuzularını alırız, yapağısını alırız, sütünü alırız, ondan sonra gene onu da satarız. Bunun için koyunlar kuzulamaya başlayınca, çoban iki günde üç günde bir geliyor, kaç erkek, kaç dişi kuzu olduğunu haber veriyor. Ben de biliyorum.

«İlk günler, kuzuların nerdeyse hepsi erkek olacak. Otuz beş, kırk tane erkek olsa, on, on beş tane dişi oluyor. Günler geçtikçe durum değişmeye başladı. Doğumların sonuna doğru, iş aksi oldu. Otuz beş, kırk tanesi dişi olsa, on, on beş tanesi erkek oluyordu. Bu benim aklımı kurcaladı.

«Ertesi yıl, koçu koyuna katınca, toprağa oturmuşum seyrediyorum. Bakıyordum, ilk günleri koçlar azgındılar, neşeliydiler, keyifliydiler. Koyunların birinden öbürüne koşuyorlardı. Koyunun keyfine aldırış etmiyordu. Gün geçtikçe isteksizleşmeye başladılar. Yorulmuş, halsizleşmişlerdi. Üç beş koyun geliyor, bir koçun yanına sokuluyordu. Koç isteksizdi, bezgindi, yorgundu. Koyunlar koçun çevresinde dolanıyordu, zor kandırıyordu.

«Demek ki, dedim kendi kendime, koçların istekli olduğu, dişiyi düşünmediği, onun keyflenmesini beklemediği zaman doğacak kuzu erkek oluyordu. Koçun isteksiz olduğu, uğraştığı, koyunun keyfi olduğu zaman ise kuzu dişi oluyordu..

«Ben böyle düşündüm. Fakat kimseye de bir şey söylemedim. Ailemin yorgun, hasta, isteksiz olduğu günleri bekledim, kendimi o günlere hazırladım. Başladı artık. İlk çocuk erkek oldu. İkinci çocuk erkek, üçüncü çocuk erkek, dördüncü, beşinci erkek. Ondan sonra da dikkat etmedim..»

İş bölünür, kadın çoğalır

Bir toplumun içinde, kadının soyut değeri bu hikâyede gizlidir. **Soy oğul ile yaşar, kız ile değil. Tüfeği kullanan ve baba adını taşıyan oğul ile yaşar. Kadın ise satılır veya satın alınır.**

Halk yarı göçebe yaşıyor. Yarı göçebe yaşamaları. «kadın» kavramındaki bu değişikliği, normal bir hayat tarzına çevirmiş. Daha doğrusu toplumsal yapı, bu kadın kavramını yaratmış. Kışın köylere inen halk, ilkbaharla birlikte koyunlarını alıp zomalara (yaylalara) çıkıyor, Zomalarla köyler arası iki saat olanlar da var, bir günlük, iki günlük olanlar da var.

Zomada koyunları sağmak, sütü işlemek, ot toplamak, kış için lodo yapmak, çocuklara bakmak ve buna benzer işleri yürütmek için bir kadın gerekli. Evin kadını zomaya çıkıyor, oradaki işlerle uğraşıyor. Fakat halk aynı zamanda toprağa bağlı. Aşağıda, köyün yanında tarlası var, pirinci var, tütünü var, buğdayı var. Bunları fideliyecek, suluyacak, çapalıyacak, domuz girmesin diye tarlasını bekliyecek, biçecek, demet yapacak, dövecek, harmanlıyacak. Bunları kim yapacak? Erkek de yapar bu işleri. Fakat erkeğin daha başka işleri vardır. Tarlayı sürmek, duvar örmek, en önemlisi yollar kapanmadan evin kışlık ihtiyacını karşılamak gibi işleri vardır. Ürünlerini satacak, un taşıyacak, tuz taşıyacak, gazını, şekerini, çayını hazırlıyacak. İlçeye günlerce uzakta olan bu yollarda ömür tüketecek. Dönüp eve geldiği zaman evde, zomaya geldiği zaman zomada ekmeğini, yemeğini pişirecek, kendisine bakacak biri gerek. Bir kadın hangisine ulaşacak, nerede oturacak. Zomada mı, köyde mi?

Kadın işten işe koşmaktan yorulmuş, usanmış, bıkmış. Yorgun bedeninde cinsel kabarmalar azalmış, durulmuş. Birkaç yıl içersinde çevresini saran çocuklar, zoma, koyun, tarla, pirinç, ev, tütün, yağ, süt, peynir, çamaşır, ekmek, yemek onu yorgun düşürür.

Cinsel güç kadında dağılmış, beden küçük yaşta çökmüştür. Sırtında, kucağında, karnında, bacaklarının arasında kendisini çepeçevre çeviren çocukların ortasında bunalmış ve üretimin (istihsalin) büyük bir bölümünü de yüklenince, kadının cinsel gücü daha zayıflamıştır.

Kız on, on bir yaşına kadar çocuktur, bu yaştan sonra metadır; gelin gider, üç dört ay kadın olur, bu tarihten sonra da bir üretim aracı ve çocuk makinasıdır.

Aile ve kadının yeri

Toprak genellikle hazinenindir. Hazineden kiralanır. Kadın, gelin geldiği eve babasınrn mirasçısı olarak gelmemiştir. Kadının gerekince bir gün döneceği, sığınacağı, güveneceği, ileri süreceği hiçbir iktisadî gücü yoktur. Kendisine miras kalacak tarla yoktur, çünkü babasının da tarlası yoktur. Kendisine miras kalacak ev yoktur. Çünkü hei ev iki - üç yılda yeniden yapılır. Yığma taş ve çamurdan inşa edilmiştir. Kendisine miras kalacak hayvan yoktur, çünkü genellikle yetiştirilen koyundur ve iki - üç yılda nesil tazelenir. Oysa erkek onu (kadını) para ile satın almıştır. Kadın, yeni evin para ile satın alınmış bir malı olmuştur. Kendisinin malı olmayan kadın, üstelik yeni sahibine hiçbir gün ödeyemeyeceği kadar da borçlanmıştır..

Bu iktisadî farklılıktan doğan kadın anlayışı toplumsal görüşle, dinî düşünüşle desteklenmiş ve güçlendirilmiştir.

Köy var mı, yok mu?

Aile kuruluşundan sonra, topluluk olarak köyü anlatmamız gerekiyor. Fakat burada, toplumsal bir kuruluşun parçalarını anlatmıya çalıştığımız için köyü anlatmadan aşiret'e atlıyacağız. Çünkü köy diye bağımsız bir kuruluş yoktur. Bir iki haneden on haneye kadar değişen, çok ender otuz beş, kırk haneye ulaşan köyler vardır. On, on beş köy birleşerek muhtarlıkları meydana getirirler.

Genellikle köylerin topraklarını birbirinden dağ silsileleri ayırır. Daha doğrusu, dağlar arasındaki düzlük olan yerlere birer köy kurulmuştur. Su boldur. Bu doğal kuruluş, iki ayrı köyü birbiriyle tarla, su, mera gibi çatışmalara sürüklememiş, aksine dış baskınlara ve saldırılara karşı birleşmeye zorlamıştır. Onun için, aileden sonra birliğin toplumsal birimi köy değil, aşiret olmuştur.

Rivayet olunur ki..

Bütün dağlı aşiretlerde olduğu gibi, kürt aşiretleri arasında da birlik olmadığını anlatan Bitlisli Şeref Han, Şerefname'deki rivayetini şöyle bitirir:

«...... Oğuz Han da, Kürtlerin en başta gelenlerinden Boğduz Aman adlı, korkunç görünüşlü, dev yapılı, çirkin yüzlü, kara benizli birisini, kendi ıslahını duyurmak ve inancını arzetmek üzere, elçi olarak o iki cihanın Hocasının (Hazreti Muhammed'in) eşiğine gönderdi. Hazreti Peygamber, o korkunç yüzlü elçiyi görünce, onun hey'etinden ve mâhiyetinden iğrenerek, tiksinti duydu; elini ve ulusunu sordu. O da «Kürt Taifesindenim» dedi. Bunun üzerine O Hazret buyurdular ki «Yüce ve Ulu Tanrı bu Taife'yi ittifaka muvaffak eylemesin; yoksa, dünya - âlem bunların elinde mahvolup gider..»

Köy ve ev içerisinde, dışarıyla ve genellikle yabancılarla teması olamayan bütün işlerin temel emek unsuru kadındır. Fotoğraf, çok ilkel bir araç olan el-dibeğinde çeltik döven kadını tesbit ediyor.

Aşiret, belki aynı soydan gelerek çoğalmış, fakat mutlaka güvenliklerinin ve çıkarlarının birlikte korunduğu, toplumsal birliktir. Her aşiret kendi hakkını, çevresinde bulunan, kendisine komşu olan aşirete karşı korumuş, birbirleriyle toprak, ürün ve vergi için çatışmışlardır. Komşu aşiretler aynı dili konuştuğu, inançları ve töreleri aynı olduğu hâlde, tarihin içinden gelen düşmanlıklarla birbirlerini pek sevmemişlerdir. Topraklar verimsiz olduğu için, zaman zaman birbirlerinin yiyeceklerini talan etmişler, hayvanlarını çalmışlar, hattâ köylerini yıkmış, yakmışlardır. Bireyin hakkını, hukukunu koruyacak olan devlet bu dağlara ulaşamadığı için, aşiretler kendi tarihî gelişmeleri içersinde dağlı feodal çağı yaşamışlardır.

Aşiret reisi veya şeyh veya ağa, tekniği geri, nüfusu az, ekonomik gücü zayıf, feodal yönetimin başkalaşmış dağlı derebeyidir. Feodalitede kale vardır. Fakat bölgede teknik geri kalmış, kaleler taş ve çamurla yapılmış (Bay Kalesi, Bembo Kalesi, Güzel Ahmet Kalesi) kısa zamanda yıkılmışlar, kale mimarisi gelişmemiştir.

Kale mimarisi gelişmemiş, fakat sarp ve çetin dağlar, ulaşılması güç mağaralar feodalitenin başkalaşmış kalıntılarını günümüze kadar yaşatmıştır. Bu dağlı feodalitenin, kale gibi kesin çizgileri olmadığı için, topluluk içindeki varlıkları da o kadar dıştan belli olmamış, ve yıkılıp yıkılmadıkları dıştan bakıldığında anlaşılamamıştır.

İKİ
HALK ÜZERİNDE AKTÜEL DIŞ ETKİLER

Birinci olay

Nehrili Aptullah akşam sofrasından yeni kalkmıştı. Kendisine sesleniyorlardı. Dışarı çıktı. Baktı sekiz atlı. Tüfekleri omuzlarında. Aptullah eve içeri çağırdı misafirleri. Yemek yemeye, çay içmeye çağırdı. Fakat misafirler atlarından bile inmediler. Duruşlarından kötü şeyler sezilebilirdi. **«Kendisini öldürebileceklerini»** söylediler. Ama şimdi değil. Nehri'de yıkık duran binaların taşlarını nasıl getirmiş ise, öyle götürüp geri yerine bırakacaktı. Bu taşlara bir daha da el sürmeyecekti. Taşların sahibi öyle istiyordu. **«Benim atalarımın taşlarına el sürmesin, o taşlar benimdir»** diyordu.

Neden elçiler getirmişti bu haberi de kendisi gelip söylememişti. Çünkü o İran'daydı. 1925'de Nehri İsyanını tertipleyen Seyit Aptullah, İran'a geçmiş, Zive'de yerleşmişti. Bu taşları amcası Muhammed Sıddık biçtirmişti. Biçtirmiş kale ve konak yaptırmıştı. Aradan yıllar geçti, bir ülkeyi viran edenler, subaylarımızı vurduranlar, Türkiye'ye adımlarını atamıyor, fakat taşlara sahip çıkıyor, ve taşların mutlak sahibi oluveriyordu.

İkinci olay

Barzaniler Lolan'ı basınca, Şeyh Reşit Türkiye'ye sığınmıştı. Çoluğu çocuğu Türkiye'de bıraktı, İran'a geçti. İran'dan yardım istiyordu. General Verahıram Şeyh Reşit'i Rizaiye'ye çağırdı. Ne konuştuklarını bilmiyoruz. Fakat halk, onun Verahiram'a şöyle dediğini naklediyor :

«Türkiye bana haber gönderdi. 'Nehri'de kimse kalmadı. Yıllık binaları onaralım. Sen gel buraya otur' diye, gitmedim. 'Gel seni helikoptere bindirelim.' dediler, 'Helikoptere bindirelim, bizim toprağımız üstünde gezdirelim, toprağımıza bir kötülük gelmesin.» Gene kabul etmedim.

Üçüncü olay

«Bu anlattıklarımı mı yazacaksın? Kurbanın olurum yazma..» diyor. On beş gündür arkamda dolanıyor ve yalvarıyor. **«Yazma»** diyor, **«Molla Mustafa'nın bu işlerde şakası yoktur. Bir gece on adam gönderir, evimi başımıza yıkar. Çocuklarıma kötülük eder. Ya ben evi, Şemdinli'ye, taburun yanına getireceğim, ya sen bu anlattıklarımı yazmıyacaksın..»** Verdiğim sözü yerine getiriyorum, yazmıyacağım anlattığı tatlı hikâyeyi. Ama bu söze parmağımı basıyorum.

Devlet yerine aşiret komşuluğu

Birinci olay, Şemdinli'ye doğudan sınır olan ve Zive'de (İran) oturan Seyit Aptullah ile ilgili. İkinci olay, Şemdinli'yi güneyden sınır olan Bradost aşiret reisi (Irak) Şeyh Reşit ile ilgili. Üçüncü olay, Şemdinli'ye güneyde ve batıda sınır olan Barzan aşiret reisi Molla Mustafa Berzani ile ilgili. Sanki devletler aradan kalkmış, Şemdinli bir takım aşiretlerle komşu olmuştur. Şemdinli halkı üzerinde üçünün de etkileri ayrıdır: Ekonomik, dinî, siyasî. Bâzı yerlerde bu etkiler birbirleriyle çatışmaktadır.

Ekonomik etkiler ve seyitler

Seyit Aptullah, Nehri ve Şemdinli'den başlıyarak, üç sınırın birleştiği yere kadar uzanan Zerza mıntakasının ve bu mıntakadaki köylerin sahibi sayıyor kendisini. Yedi zabitimizi vurduran, yedi taşı kimseye vermiyor ve topraklarımız üzerinde haklar iddia ediyor. Halk bir yandan toprağı hazineden kiralıyor, devlete kira veriyor: bir yandan da Seyit Aptullah'a ondalık, yani aşar ödüyor. Biri onu korumak için şöyle diyor: **«Yok vallahi, iki yıldır bir şey istemiyor»** diyor. **«Götürdüğümüzü geri çeviriyor. Benim hâlim yerinde. Götürün çocuklarınız yesin diyor».**

Sözünü ettiğimiz topraklar, Şemdinli'nin dörtte birini kapsıyor. Halk, Seyit Aptullahın etkisi altındadır. Bir şey varsa, o da Seyit Aptullah halk üzerindeki etkilerini fikir ve inanç alanlarına sürüklememiş. Dedelerinden kalan tarlaların ve soy yüceliğinin mirası ile etkili kalmayı başarabilmiş. İran Şahı'nın Zive'ye, bu sınır köyüne kadar gelmesi, ve Seyit Aptullah'ı ziyaret etmesi, dostluk bağlarını pekiştirmesi, bir tesadüf değildir. Seyit Aptullah'ın gücünün kesin bir ifadesidir. İran, Irak ve Türkiyenin birleştiği noktanın çevresine yayılmış olan halk Seyit Taha soyuna, Hazreti Peygamber soyuna, Arap soyuna ve hepsinden önemlisi onun malı kabul etmek zorunda kaldığı tarlalarına saygı gösteriyor.

Dinî etkiler ve sofiler

Seyit Aptullah ile Şeyh Reşit birbirlerini severler mi? Bilmiyorum. Seyit Aptullah'ın büyük dedesi tarafından doğu ve güney doğu Anadolu'ya yayılan Nakşbendi tarikatının Halidiye kolunun, bu bölgede mümessilliğini Şeyh Reşit yapıyor. Kendisi üç sınırın birleştiği yere yakın Lolan'da (Irak) oturuyor. Fakat üç ülkeden de (Türkiye, Irak, İran) ziyaretçileri ve müridleri var. Müridleri kısa kesilmiş, çember sakal bırakıyor ve «sofi» adı ile çağrılıyor.

Irak sınırımızda Bradost aşiretine komşu Türk köylerinde sofiler yoğunlaşıyor. İçerlere doğru azalmaya başlıyor. Şeyh Reşit'in tarikatı Berzani'nin politikası ile çatışıyor. Çünkü Şeyh Reşit müridlerine, öbür dünyayı telkin ediyor. Dünya işleriyle fazla tedirgin olmayın, kanaat sahibi olun, yerinizde rahat oturun, hükûmete asi olmayın, ve öbür dünyanızı hazırlayın, ibadetinizi eksik etmeyin, diyor. Ona göre, Barzanlar kâfir ve dinsizdir, domuz eti yemişlerdir. Bu bakımdan Şeyh Reşit, Berzani'nin siyasî nüfuzuna ve taraftarlarına bir çeşit set çekmiş gibidir. Hattâ biri şöyle diyor: **«Gerdi aşireti Barzan taraftarıydı, Şeyh Reşit bâzılarını Sofi yaptı da uslandılar..»** Şeyh Reşit'in Zerza, Gerdi aşiretleri içersinde yoğun, Herki aşireti içersinde seyrek olmak üzere müridleri var. Humaro aşireti içersinde yok.

Siyasî etkiler ve Barzan

Şeyh Reşit dinî etkilerini sürdürürken, Barzan da siyasî etkilerini sürdürüyor. Barzan, çoğrafyanın imkânlarından yararlanarak, bâzı yerlerde baskı yapıyor. Barzan Aşiret bölgesine yaklaştıkça halk şunu anlatıyor: «Mamin adında biri, Barzan'a hain demiş, Irak içine gitmişti. Parti (Hizbi Şui, yani Komünist Partisi) vurdurdu Mamin'i»... Ben, sınır üzerindeki Irak'lı bakkaldan Molla Mustafa'nın fotoğrafını almak istedim. Bakkal yalvardı. **«Sana bu fotoğrafı çekinmem veririm»** dedi. **«fakat yarın gelir beni korkuturlar, ya benden üç bin lira isterler, ya canımı alırlar.»** Sonra elimde bir fotoğraf gördü, gülümsedi: **«O fotoğrafı nerden aldığınızı biliyorum»** dedi, **«yandı o, gitti».**

Berzani'nin Şemdinli halkı üzerindeki etkilerini açıklığıyla görmemize imkân yoktu. Ona taraftar olduklarını hissettirenlerle, düşman olduklarını söyliyenler var. Fakat, Barzan taraftarları arasında şu noktayı belirtmek gerek: bugün Barzanın kendisine bir kötülük yapacağından korkup taraftar gibi görünenler; gelecekte kötülüğünden korkanlar; Barzan'ın yalnız Irak'ta başarmasını istiyenler ve Türkiye'ye bulaşmasından gerçekten endişe edenler; Barzan'ın siyasî ülküsüne kapılmış olanlar.

ÜÇ
HALK ÜZERİNDE AKTÜEL DIŞ ETKENLERİN ÇATIŞMASI

Şeyh Reşit, Barzan çatışması

Bezano köyünde bir sofi **«Hayır»** diyordu **«ben koyunlarıma iğne yaptırmıyacağım. Bu dert Allah'tan geldi. Çaresini verecekse Allah verir. Vermezse, ben onun emrine asi olamam..»**

Koyunlarında kıl kurdu vardı. Benim elli koyunum öldü, benim yüz on koyunum öldü, benim seksen koyunum öldü diye dilekçe vermişlerdi. Bütün bir bölgenin tek gelir kaynağı koyunları kış ortasında ölmeye başlamıştı. Yollar açılır açılmaz, çantalarımızı sırtladık, yaya yola çıktım. Karlı dağlardan, gediklerden, uçurumlardan geçtim. Günlerden bir öğle vakti Bezano'ya geldik. Sofi, bizim Bezano'ya gelişimizi Allah'ın bir emri kabul etmiyordu. «Hayır» diyordu, «ben koyunlarıma iğne yaptırmıyacağım.»

Barzan eğilimli olduğu genel duruşundan belli biri, sofiye cevap verdi: **«Koyunlarım hastalandığı zaman, çok dua ettim. Fakat gene hepsi öldüler. Allah'tan bir yardım olmadı..»**

Barzan'a karşı Şeyh Reşit

Günlük hayata bakışlarında bile sofilerle, Barzan eğilimliler birbirleriyle çatışıyordu. Barzan'a karşı, Barzan nüfuzunu kırmaya karşı, Şeyh Reşit'i destekliyenler de çıkmamış değil. Hattâ halkın Irak'a gitmesi, Şeyh Reşit'ten tarikat alması, ekmek yemek, su içmek gibi normal ve olağan işlerden sayılıyor. Sanki lâik, devrimci, uygar Türkiye Cumhuriyetinin memuru, Barzan'ın siyasî sızmasına karşı, nakşbendi tarikatını sessiz sedasız okşuyor.

1896 yılında Şakir Paşa'nın, Dersim için verdiği çok ilginç bir rapora rastladım. Raporun bir yerinde, Dersim halkını hilâfet makamına bağlamak için, adı geçen yerlerde **«nakşbendi tekkelerinin açılması lâzımdır»** diyor. Gerçi kızılbaş olan Dersim'de nakşbendi tekkeleri açılmamıştır. Yalnız, Doğu Anadolu'da Nakşbendi tekkelerinin açılması teşvik edilmiş, halkın hilâfete ve saltanata bağlılıkları sağlanmaya çalışılmıştır. Anadolu ihtilâli, Cumhuriyet'i kurdu ve 1924'te hilâfete son verdi. 1925'de hilâfeti kurtarmak amacı ile nakşbendiler bir karşı ihtilâle giriştiler (Şeyh Sait İsyanı). Bugün böyle bir tehlikeden elbette söz edilemez. Fakat yarın bu bölgede uygarlaşma, lâikleşme, okulların açılması yeni meselesiyle karşılaşacaktır: Nakşbendilerle. Bugün hayvanını tedavi ettirmeyi Tanrıya asi olmak sayanlar, yarın köyüne okul açılmasını istemiyecek, çocuğunu okula göndermiyecek, yeni akımlara ve uygar birimlere, bağnazlık ile karşı çıkacaktır.

Dış görünüşler - İç eğilimler

Bedav'da bir köy odasında Kasım'ın fotoğrafları vardı. Üç taneydi ve üçü de aynıydı. Ev sahibinin belli ki Kasım'a sempatisi vardı. Kasım'ın öldürttüğü Faysal II'ye ise acıyor, **«O şehit oldu»** diyor. Aynı odada Atatürk'ün de bir fotoğrafı vardı. Solmuş renkleri. Üstü tozlanmış. Bütün fotoğrafların üstündeydi.

G. köyündeydik. Kaldığımız odanın duvarında bir fotoğraf vardı. Çerçeve içinde ve camlı. Kaymakam **«Bu fotoğraf kimin?»** diye sordu. Ev sahibi **«Vallahi biz de bilmiyoruz»** dedi, **«eski adamlardan birinin fotoğrafıymış.»**

Ben biliyordum: Seyit Aptullah'ın fotoğrafıydı. Bu köylüler, ekip biçtikleri toprakların Seyit Aptullah'ın olduğuna inanıyor ve ona aşarı veriyordu. **«Vallahi biz de bilmiyoruz»** diyen ev sahibi, en az on defa Seyit Aptullah'ı gözleriyle görmüştü. Ben Seyit Aptullah'ın fotoğrafını asılı görünce, dinî bir bağ kurarak, yanımda bizimle gelen kılavuza **«Şeyh Reşit'in fotoğrafını istesek acaba bulabilir miyiz?»** dedim. Gülerek fısıldadı: **«Bunlarda Şeyh Reşit'in fotoğrafı bulunmaz. Şeyh Reşit'i sevmezler, Barzan'ı severler..»**

Hükûmetin her tarafta askeri var

Şemdinli'de bizlerle çok iyi dost olan biri vardı. Barzan'dan söz ederken **«hain»** sözünü, **«düşman»** sözünü kullanmaya özellikle dikkat ederdi. Kendisini sevmeyen başka biri haber getirdi. Yazın (1963 yazı) Molla Mustafa'nın yanındaymış. Bir gün bir katır yükü (iki çuval) şeker getirmişler. Bir de Molla Mustafa'ya pusula. Bizim ile konuşurken Molla Mustafa'ya «hain» diyen, gene Molla Mustafa'ya mektup yazıyor, **«Hükûmetin her tarafta askeri var, ancak size iki torba şeker gönderebildim, kusura bakma»** diyor. Başka bir gün dostluğunu daha çok kazanınca şöyle diyor: **«Berzani'nin başarmasını isteriz. Yalnız bizim memleketimize bulaşmasın, karışmasın..»** Bana göre bu adam, Barzandan korkuyordu. Şeker gönderirken de, onu karınca kararınca desteklemekten çok, kötülüklerini üzerine çekmeden gelecekteki bir belâyı savuşturmak istiyordu.

Kürtçe yayın yapan dış radyolar var. Bunlar Kürtçe şarkılar, türküler yayınlıyor ve haberler okuyor. Halk bu radyoları dinliyor. Böylece siyasî ve kültürel düşünüş ve davranışları ile, radyo merkezlerine bağlanıyorlar. Türkçe bilmeyen, köyünde yol ve okul olmayan, on yaşlarında bir çocuk, zeki bir çocuk bizim sorularımıza şu cevabı veriyor:

«Türkiye Cumhuriyeti nedir, biliyor musun?»

«Bilmiyorum..»

«Molla Mustafa kim?»

«Barzan, Revandız'da şimdi..»

Bu saf ve körpe dimağda yerleşen bilgi ve kültürün kaynağı, dış radyolar olmuştur. Bağdat Radyosu kısa dalgada günde altı ile sekiz saat arasında Kürtçe yayın yapıyor. Her gün iki kere iç ve dış haberler veriyor. Gazetelerden yazılar okuyor. Türküler yayınlıyor. İran'da Kermanşah (Rizaiye) radyosu, günde bir saat Kürtçe yayın yapıyor. Her iki radyodan da Türkiyeden şarkı ve türkü istiyenler çoğunlukta.

Bu radyolardan başka, İravan (Azerbeycan), Peykiran (Doğu Almanyada olduğu sanılıyor) ve Kahire radyoları haftalık Kürtçe programlar düzenliyorlar. Şam ve Tel Aviv de iki yıl öncesine kadar Kürtçe yayın yapıyormuş, şimdi kesmişler.

Şüphesiz ki, aylarca dağ köylerinde kapalı kalan insanlara radyolar türkü ve şarkı özlemi ile sokuluyor, halkın siyasî düşüncesinin, kültürünün merkezi hâline geliyor.

Henüz hiçbir siyasî kararı olmıyan halk

Dıştan bakanlar, halkın kesin kararını verdiğini ve bizden gizlediği bir politikası olduğunu sanırlar. Oysa bu, çok yanlış bir teşhistir. Halk yoksuldur. Nereden bir yardım göreceğini hesap etmektedir. Halk dağbaşında, tabiatla karşı karşıyadır. Hak ve hukuk tabiatın yasaları içersinde yerini almıştır ve hak, haklı olanın değil, gücü yetenindir. Halkın yoksul ve güçsüz olması, onun korkularını siyasî bir görüş hâline getirmektedir. Halk bilgisizdir. Bunun için de her söylenene kanmakta, kaymakta ve bütün görüşlerin ortasında bocalayıp, şaşırmaktadır.

Neyi, ne için benimsediğini, nereye, ne için bağlandığını bilmeyen, fikirlerinde şaşkın, kararsız, ürkek, hattâ korkak bir halk. İran ve Irak içersine doğru uzanmış ve haritalarda bir kurt başı gibi duran Şemdinli halkı bu dış etkiler alanında bocalıyor.

BU YAZILARA NEŞELİ BİR PORTRE

baba sana müjdem var

Aldı çok eski ve çok yeni belediye başkanı Aptullah Çiftçi ve nam-ı diğer Nehrili Aptullah ve anlatmaya başladı, her zaman olduğu gibi:

Akşam oturuyordum belediyede, benim büyük oğlan koşarak geldi. O şişman, deli olan var ya, o. «Baba» dedi, «sana bir müjdem var». «Nedir oğlum?» dedim. «Baba» dedi, «yarın bayram var, bütün dairelerde lüküs yakmışlar».

«Hele bir anlayın, neyin nesidir» diye adam gönderdim. Müfettiş gelecekmiş. Bütün memurlar lüküsleri yakmış çalışıyorlarmış. Benimle ne ilgisi var müfettişin, dedim. Kapadım belediyeyi, eve gittim. O gece sıra bizim yetimdeydi. Yani en küçüğünde. Gittim, akşam küçüğün koynuna girdim. Sabahleyin kalktım, başıma su döktüm, giyindim, çıktım.

O zaman makina gelmiyordu Şemdinli'ye. Yol yoktu daha. Bütün memurlar, halk toplanıp gitmişler Ayrılık Deresi'ne, orada karşılamışlar müfettişi. Ben yola çıktığımda, işte burada, bu dükkânların yerinde karşılaştım. Onüne gittim «Ben» dedim «Belediye reisi Aptullah Çiftçi. Buyurun şurada bir dinlenme çayı içelim..»

karıştırma şeyi çıkar

«Yok» dedi müfettiş, «ben çay içmem, ilk önce belediyeyi teftiş edeceğim..» Benim rengim attı ama, bozuntuya da vermedim. Gittik belediyeye. Kasaya baktı 7,5 lira var. Deftere baktı, bütün bir yılda giren para 7,5 lira. Bir memur var benden cahil. Para yok, maaş filan aldığımız da yok. Bir defter var, açtı defterin birinci sayfasını «Allah Allah..» dedi, «Allah Allah..» ikinci sayfasını açtı, baktı «Allah Allah» dedi, «Allah Allah». Uçüncü sayfayı çeviriyordu ki, elimi defterin üzerine kapattım «Fazla karıştırma beyim» dedim «pohu çıkar». Cebinden şeyi çıkardı. Nedir o, eritiyor, tükürüp üzerine imza basıyor?

«Mum, mühür..»

Ha beyim, mumu çıkardı, belediyenin kapısını kilitledi, mühürledi. Dışarı çıktık, arkaya döndük. Baktı yandaki duvarda kapı kadar bir yıkık var. Içersi olduğu gibi görünüyor. Durdu, durdu. «Yahu» dedi «biz bir kapı mühürledik, burada başka bir kapı var..»

«Yok beyim» dedim, «o kapı filan değildir, yıkıktır..»

şimdi üç oldu

Çıktık belediyeden gidiyoruz. Bana dedi ki «Buraya yakın Nehri Köyü varmış. Oralı Aptullah'a, Şemdinli'nin eski kaymakamından selâm getirdim. Kendisini çağırt gelsin, görüşeceğim..» «Peki beyim» dedim, «yarın sabah burada olacak..»

Ertesi sabah gittim yanına. Kahvede oturuyordu. «Buyurun beyim» dedim, «Nehrili Aptullah'ı çağırtmışsınız, geldim...»

Baktı baktı yüzüme. Şaşırdı. «Bir yanlışlık olmasın» dedi, «O, Nehri muhtarıydı?»

«Şimdi belediye reisi oldu..»

Gene durdu, baktı, «O genç bir adammış» dedi.

«Kabul ederseniz» dedim, «şimdi ihtiyarladı..»

«Hem onun iki karısı varmış..»

«Beyim» dedim «şimdi üç oldu...»

öğüt

Şemdinli'ye giderseniz, Nehrili sizi mahcup etmesin diye kulağınıza söylüyorum: «Şimdi dört oldu..»

PEKİN'İ Bombaladığımız Gece

The Bronc People ve Castle Keep adlı kitaplarıyla üne erişmiş olan Romancı ve hikâyeci William Eastlake, kısa bir süre önce üç aylık Güneydoğu Asya gezisini tamamlayarak döndü ve izlenimlerini bir kısa hikâye biçiminde yayımladı.

CIA ajanı, «Fısıltı kadar sessizdir ölüm, Billy» dedi. «Albay, iş işten geçmeden Pekin'i bombalamamız gerektiğini söylüyor.»

Yüzbaşı bu fikre katıldı, binbaşı sustu sadece. Komünist garson duyduklarını not etmek üzere yanımızdan ayrıldı. CIA ajanı «Albayım, gerçekten kafalı adam olduğunuzu açıkça belirtmek isterim» diye devam etti.

Tayland'ın Çin'e doğru uzanan yay biçimindeki kısmında, bombardman uçaklarının kestirmeden Hanoi'ye uçabildikleri Chieng Mai'deki Surawongse Otelinin barındaydık. Amerikan hava kuvvetlerine bağlı subaylar bu dinlenme bölgesine dört gün önce gelmişlerdi. Bangkok'tan Chien Mai'ye geldiğim, altın yaldızlı bir ejderle süslü, odun lokomotifinin çektiği trende CIA ajanıyla tanışmıştık. Aynı kompartmandaydık. Yol boyu konuştuk. CIA ajanı Cuba, Santa Domingo ve Singapur'daki başarılarının havasından sıyrılamamıştı henüz. Ama bu konulardan söz etmek istemedi. Franz Kafka üzerine konuşmak istiyordu.

Tanıştığımız gündü; sigara dumanlarının arasına gömülmüş oturuyorduk.

«Bana göre bir iş değil bu» dedi.

Daha önce hiç CIA ajanı görmediğim için susup onu dinliyordum.

«Dilini kedi mi yuttu?» diye sordu. Geçmişteki aptalca hataları düşünerek ekledi: «Chieng Mai'deki zıpır havacıları bir dinlesen. İnsana kök söktürürler. Çin'e gitmelerine izin verilmesini istiyorlar. Işin tuhafı, onlarla konuşurken söylemenizi bekledikleri fikirleri savunmaktan başka birşey de yapamıyorsunuz. Amerikalıların çoğu bir CIA ajanıyla karşılaştıkları zaman ürkerler. Ama yazılarınızda benden söz edemiyeceksiniz. Yazsanız bile kimse inanmaz. Dilini kedi mi yuttu. Billy?»

Sustum, çevremizdeki dumanlar biraz daha arttı.

«Hint meşesi kâfur gibi kokar. Kamboçya'yı beğendiniz mi?»

«Nerden bili...?» Sözümü kesti.

«Işim bu benim. Korkmayın. Nasıl olsa ikimiz de Amerikalıyız. Bir CIA ajanın da insan olabileceğine şaşarlar hep nedense, Ozellikle aydın kişiler. Aydınlar bize canavar gözüyle bakarlar, ahmakça işler yapan canavarlar olarak tanımlarlar. Seni bu konuda hayal kırıklığına uğratmak istemem Billy.»

«Benimle uğraşmak mı istiyor canın?»

«Konuşman için kapı yapıyorum, o kadar. Benden hoşlanmadığını farkettim, bunu açıkça belirtsen iyi olur diye düşünüyorum.»

«Oyleyse, yuuu sana!» dedim.

«Hah şöyle, yakında bana insan gibi davranmaya başlarsın artık.»

Surawongse otelinin barında olduğumuz gece, havacılar uluslararası orospularla beraber çekip gittikten sonra CIA'ci birden dut yemiş bülbüle döndü.

Uluslararası orospuların kahramanlarımızı toplayıp götürdükleri her sefer olduğu gibi Bentley'in tepesindeki siren ortalığı velveleye veriyordu.

«Nereye gidiyorlar?» diye sordum.

«Hava kuvvetlerinin geceleri nereye gittiğini bilmem» dedi tuhaf bir tonla. Sonra komünistlerin casusu olan garsona bir sangria ısmarladı. «Görev dışında neler yaptıklarını bilmem, Billy. Onların da biraz kendilerince yaşamaya hakları var.» Sangria'nın gelmesini beklerken uzun bir süre bu konu üzerinde düşünüp sustu. Sonra «Hayır. Hakları yok» dedi. Bomba ellerinde olduğu sürece kendi bildiklerince yaşamaya hakları yok. Hapishanenin karşısındaki, saraya benzeyen yeri biliyor musun? Gerçekten de saray orası, işte oraya giderler. Bütün yatak odalarına ses bandı koydurttum. Istersen bunlardan birini dinleyelim ne dersin?»

«Hayır.»

«Bütün istedikleri Çini bombalamak. Bilmem, bu aşırı bir istek mi? Sen olsan izin vermezdin, değil mi Billy?»

yoktu, ama insan zaaflarla doludur. Bunları yazarken, heykelcik de önümde, masamın üzerinde.

Heykeli alıp çek-çeğimize döndüğümüz zaman, «Sana, Amerikan Elçiliğine bağlı herkesin ikili-kültürel ilişkilerini geliştirmesi yolundaki genelgeden söz etmiş miydim? Genelgede, cehaletin karanlığında kalmış Tayland'lıların da kendilerine düşeni öğrenmeleri ve yapmaları gerektiği belirtiliyordu. Bunu duyunca ne dedim, biliyor musun?»

«Ne dedin?»

«Kara Tayland mandacılığı.»

«Tanrı CIA'yi başımızdan eksik etmesin» dedim.

O gün öğleden sonra, Hava Kuvvetlerine bağlı kahramanlarımız, her dinlenme ve moral eğitim gününde yaptıkları gibi, daha öğleyin kafa çekmeye başladılar. Saat dörtte Surawongse otelinin barına girdiğim zaman, camlaşmış gözlerle boş boş bakıp duruyorlardı.

«Ben de şimdi Pekin'e gitmekle görevlendirildiklerini anlatıyordum Billy.»

Albay. «Büyük şeref,» diye mırıldandı. «Ne büyük şeref.»

CIA ajanı saatine bakarak, Saat 18.00 de hareket edeceksiniz» dedi.

«Büyük şeref bizim için.» diye atıldı albay. «Ama hepimiz de fazla içkiliyiz.»

CIA ajanı «Daha iyi ya.» dedi.

«Evet, bu görev için ilk bizim seçilmiş olmamız gerçekten büyük şeref, ama... ama... saat 18.00 de uluslararası, şey yâni genç hanımlara sözümüz var.»

«Onları da götürün Pekin'e. Yani, unutun onları demek istiyorum. Vatanınızı düşünün.»

Albay vatanını düşündü. «Hey gidi koca karı» diyerek, gözünden akan bir damla yaşı sildi.

«Saat şimdi 15.00. Brifing için hazırlanan odaya geçme vakti geldi.»

«Bize şeref verdiniz.»

Yüzbaşı atıldı, «Gerçekten büyük şeref duyuyoruz.»

Albay «Kes sesini,» dedikten sonra CIA'ciye döndü. «Otur, oğlum.» Viskinin kanlandırdığı gözleriyle beni süzerek sordu, «Kim bu arkadaşın?»

«Dinlenme ve moral eğitim gününüzde, sizlerle beraber barda o turan bu arkadaş, hepimizin tanıdığı, sevdiği, hayran olduğu büyük romancı William Eastlake değil tabii. Bu onun dış dünyaya takındığı maske. Hepinizin tanıyıp, beğendiği, hayran olup, saygı duyduğu ünlü romancı William Eastlake pek de iyi bir maske olmasa gerek, öyle değil mi? Her neyse, kendisi az önce sizlere sözünü ettiğim harekâtı plânlayan Harvard ajanımız Henry Wilberforce'dur.»

Albay, «Harekâtı tek başınıza mı plânladınız?» diye sordu..

Yüzbaşı «Gerçekten bize şeref verdiniz» dedi.

Albay «Kes sesini» diyerek viskisinden bir yudum daha aldı. «Saat 18.00 de hanımlara sözümüz var.»

ajanı ayağa kalktı, kapıyı göstererek konuşmaya başladı: «Bakın albayım, şu kapıdan çıkıp da, çift sirenli Bentley'e yönelirseniz yâni uluslararası orospularla giderseniz, bu yol sizi doğruca cehenneme götürür. Ama o kapıdan çıkıp da, Pekin üzerine giderseniz, her Amerikalının kalbinde sizlerin aziz anısı için bir yer olacaktır.»

Albay viskisinden bir yudum daha aldı.

«Yoksa albayım, niyetiniz Tayland'ı bir Amerikan genelevi haline getirmek mi?»

Albay homurdanarak «Washington Amerikan genelevidir» dedi.

Binbaşı «Evet, öyle» diye onayladı.

Yüzbaşı «Gerçekten öyle» diye atıldı.

«Görüyorsunuz ya? Bu, Dışişleri Bakanlığının her zaman haklı olduğunu gösterir. Çek bir kadeh.»

CIA ajanı son derece ciddileşmişti. «Tamam, albayım, şakanın sırası değil, şimdi. Biz Pekin'in bombalanması konusuna dönelim.»

«Başka bir sefer konuşuruz oğlum.» Albay sendeliyerek ayağa kalktı, saatine baktı. «Saat 18.00

«Doğru, vermezdim.»

«Yıpratıcı bir yaşamaları var Billy, çok yıpratıcı.» Içkisi geldikten sonra devam etti. «Sana bunları niçin anlatıyorum bilmem. Belki de bunları kimse yayımlamayacağı için anlatıyorum.»

«Belki de itirafta bulunmak istiyorsun?»

«Hayır Billy. Ben Dostoyevski konusunda tez hazırladım.»

«Michigan Universitesinde mi?»

«Princeton'da. En iyi maske bu. Gerçeği söylesem kimse inanmazdı. Karım bile.»

«Ne kadar acı.»

«Tam tersine Billy. Benim maskem bu, modus vivendi'm.»

«Ama herhalde Princeton'a gittiğin gerçek.»

CIA ajanı Lâtince, anlayamadığım, anlasam da sökemiyeceğim bir şeyler mırıldandı. Sonra, «Biliyor musun. Billy.» dedi. «CIA istediği anda bütün bu çarpışmaları üzerine alabilir.»

«Ya?»

«Urkütmedi mi bu seni?»

«Sandığından da fazla ürküttü.»

«Santo Domingo'daki oyunumuzu anlatmış mıydım sana?»

«Hem de iki kere.»

«Istersen bir dene yayımlamayı.»

«Ne demek istediğini çok iyi anlıyorum.»

«Bu, basını biz yönetiyoruz demek değil, Billy, sadece onlar bizi yönetmiyorlar.»

Garsonu ikinci bir sangria ile görevlendirdikten sonra devam etti: «Ona Küba usulü sagrianın nasıl yapılacağını öğrettim. Göz altında tutabilmek için de, buraya yerleştirdim. Odasına bandlar koydurttum. Böylece, bir Amerikalı, örneğin sen öldürülsen hemen haberimiz olacak.»

«Ilgine çok teşekkür ederim.»

«Sadece haberimiz olacak dedim; bu konuda birşey yapacağız demedim. Uzun vadeli düşününce, arada bir olayların doğal akımlarını izlemeleri yararlı olur. Belki ölen bizim adamımız olur, belki sen, kim bilir?»

«Quien sabe?»

«Billy, sana bir Buda alacağım, senin de bana bir iyilik yapmanı istiyorum.»

«Ne gibi?»

«Bırak, Hava kuvvetleri Pekin'i bombalasınlar.»

«Efendim?»

«Oyuncak bomba canım, gerçek değil. Ama gereken işi görür. Amerikalılar savaşı çantada keklik örneği kazanabilmek için Hava kuvvetlerini gönderdiler buraya, anlıyor musun? Çabuk ve kolayca; ama onlara Tanrı şöyle yapmanızı istemiyor, Tanrı böyle yapmanızı istemiyor diyorlar. Gidemiyecekleri ve gidebilecekleri yerleri gösteren haritalar veriyorlar ellerine. Pekin'e de bu yüzden gidemiyorlar.»

«Aman ne ayıp.»

«Bu, savaşı kazanamayacaklar demek, Billy. Elleri kolları bağlı demek. Albayımız, binbaşı, yüzbaşı, hepsinin başı belâda ödeneklerini uluslararası orospulara yedirmekten pek mi hoşlanıyorlar sanıyorsun? Hayır Billy, başları belâda, ondan.»

«Acınacak bir durum bu.»

«Hadi Billy, gidip sana bir Buda alalım.»

Aldı da gerçekten. Budaların satıldığı yere giderken bir çek - çek arabsına bindik. Benim çek - çekçi çocuğu, Yip Phy'yi alalım diye direttim. Tahta tutuşturucular kafilesinden sarı cübbeli bir rahibin kartının yanında Yip Phy'nin kartı durur hâlâ.

«Tayland'lılar kart taşıma adetine Ikinci Dünya Savaşındaki dostları Japonlardan alıştılar. Ama bunun hatırlatılmasından hoşlanmazlar. Bağımsız bir ulus oldukları yolunda bir masalları var. Masala bayılırlar.» Uzun bir süre susup, arabayı çeken Yip Phy'nin sırtına dikti gözlerini. «Billy, kahramanlarımıza ne yapacağız? Albaya, binbaşıya yüzbaşıya.»

«Hiç bir şey.»

«Bir bombacık olsun attırmayacak mıyız Pekin'e?»

«Hiç bir şey.»

«Hadi, hadi, sana bir Buda alayım.»

10 santim boyundaki, bronz Buda gerçekten güzeldi. Bu armağanı kabul etmeye hiç niyetim de hanımlarla buluşacağız.»

«Orospularla» diye Yüzbaşı ayağa kalktı.

Binbaşı «Çok doğru» dedi.

Albay bağırdı «Kesin sesinizi be. Onlar, parayı sarayın onarılması için alan saygı değer hanımlardır. Bu ülke, onlar olmasa ne yapar? Zaten rahibe olacaklar, sarı elbiseleri filân, herşeyi alıp hazırlamışlar.» Çevresine bakındı. «Pekin nerede? Yâni, Bentley nerede demek istiyorum.»

Binbaşı «Doğru söylüyor» dedi.

«Gerçeğin ta kendisi» diye atıldı yüzbaşı.

Kalktılar. Yalpalaya yalpalaya çıkıp, çift sirenli Bentley'e bindiler. Seçtikleri yol, hiç değilse bir süre için, CIA ajanının dediği gibi, fısıltı kadar sessiz ölüme götürmedi onları.

Ajan, Bentley'e binişlerini seyrettikten sonra bana döndü: «Bu elmaları seviyor musun, Wilberforce?»

●

Proleter Milletler Grevi!

Bir Fransız bankacısı, Le Monde gazetesinde, azgelişmiş ülkelerin durumunu, Avrupa proleteryasının Ondokuzuncu yüzyıldaki durumuna benzetiyor ve aşırı sömürmenin Avrupa proleteryasının başvurduğu metodlarla önlenebileceğini ileri sürüyor. Bankacının sözleri aynen şöyle: «Benzetme yoluyla düşünerek, azgelişmiş ülkelerin durumu, 1850 işçilerinin durumuyla karşılaştırılabilir. Az sayıda burjuva milletlerin hegemonyası altında proleter ülkelerde, milletlerarası ticaretin çelik kanunu sürdürülmüş ve onlar ilerleme ve yükselme ümidi olmaksızın güvensiz bir ölmeme seviyesinde tutulmuşlardır. Ekonomik yardım, geçmişin merhamet yardımı gibi, sadakat ve usluluk örneği veren iyi işçilere gitmektedir.

Proleter ülkelerin liderleri vardır, ama (sarı) liderler de vardır. Burjuva ülkelerde de, iyi patronlar ve kötü patronlar bulunmaktadır. Durumlar benzer ise, çözüm yolu bugün de, yüzyıl önce olduğu gibi, proleteryanın şartlarını düzeltecek ve dünyanın ahenkli bir gelişmesini sağlayacak ortak eylemde değil midir?

Bu eylemin amaçları, şüphesiz, ham madde fiyatlarının tedrici ve devamlı arttırılması ve pazarlarda uzun vâdeli satış mukaveleleri ile istikrarın sağlanması olacaktır. Ayrıca yatırım malzemesi alımı için makul kredi ve fiyat şartları elde edilmesine çalışılacaktır. Bu eylemin araçları, tartışma ve bilgi edinme sınırlarında kalması temenni edilmekle beraber, büyük bir ihtimalle şiddete başvurma olacaktır. Milletlerarası ticaret plânında şiddet, satma ve satın alma grevleridir.

Örneğin, tüketiciler dışarda bırakılarak, dünya kahve üreticileri örgütü kurulabilecektir. Bu örgütte üreticiler, gerekli fedakârlığı kabullenerek, kötü alıcıya satışları azaltmayı kararlaştırabileceklerdir. Bu sâyede Brezilya, Kolombiya ve Siyah Afrika halkları, bir ilerleme ümidine kavuşabileceklerdir. Satın alma grevi fikrine gelince, bu, ruşeym, hâlinde zaten mevcuttur.

Bandong zihniyeti ölmüştür. Üçüncü Dünya'nın politik birleşme teşebbüsleri, artan güçlüklerle karşı karşıyadır. Ama yine de, az gelişmiş ülkeler bir ekonomik birliğe doğru yönelmeli ve nihayet kendi enternasyonalini kurmalıdır».

MIG 21 VE FANTÖM

Le Nouvel Observateur yazıyor: «Amerikalılar artık kanaat getirmişlerdir ki, Mig 21 avcı uçağı, onların Fantom Mc Donnel uçağından üstündür. 7 Temmuzdan beri, Kuzey Vietnamda Mig 21'lerin sayısı artmaktadır. Amerikan istihbarat servisleri, Sovyetler Birliği tarafından Kuzey Vietnama ne kadar Mig 21 verildiğini araştırmaktadırlar Çinin de kendi tesislerinde bu uçaklardan ne miktar imal edebileceği incelenmektedir.

İki haftadan beri, Amerikalılar, Kuzey Vietnamda görevli filolara refakat eden «Ana tavuklar»ın sayısını arttırmak zorunda kalmışlardır. «Ana tavuk», radar ve elektronik makinelerle techiz edilmiş bir türbo — reaktör Hawkye aracıdır. Mesafeli olarak avcı ve bombordıman uçaklarına refakat ederek, Ana Tavuk, Kuzey Vietnam avına nezaret etmektedir.»

KİTAPLAR

samih emre

PAPİRÜS

Ilk sayısını gördükten sonra Cemal Süreya ile konuşurken, Papirüs'deki imzasız yazıların sürüp sürmiyeceğini sormuştum önce; bana göre en önemli sorunlardan biri alacağım cevapla açığa çıkacaktı. Genellikle az yazarlı tekil dergilerde aynı kişinin çeşitli yazılarını gizlemek için başvurulan, okuyucuda güven kırıcı bir etki yapan tekrarlardan sakınmış olmak için tutturulan bu yolun, Papirüs'ün —her dergi için kaçınılmaz özellik olan acelecilikten doğmuş— bir kusuru mu, derginin ilke edineceği bir yöntemi mi olacağını merak ediyordum. Cemal Süreya «— Derginin bir mutfağı olacak» dedi. «Ana sorunlar üzerinde birlikte kotarılan bir ekip çalışması; kişisel yetkilerimizi aşan çabalarda iyi bölüşülmüş bir emek toplamı; bir kuşağın değilse de bir kümenin ilke ve yöntemlerini belirliyecek ortak açılar»

Kitaplar sütununda bir dergiden söz açmanın ne gereği var? Işte bu: En az bir kitap kadar bütünlenmiş bir kişilikle, bu arada sayfa sayısı, kapağı, cildi, özü ve mesajıyla kitap biçiminde ve öneminde gelen dergiler var şimdi. Vaılık yıllıkları, Türk Dili ve Tercüme dergilerinin bazı türlerin gelişim örneklerine ayırdığı özel sayıları, nihayet büyük bir seçim ve özen dikkatinin birbirinden dolu sayılarıyla iki yıldır çıkan Yeni Dergiden sonra şimdi de Papirüs. Yalnız bu görünüş bile edebiyatımızın yeni bir döneme, bağımsızlığını ve onurunu kendi imkânlarıyla savunacağı yoğun bir savaş dönemine girdiğinin işareti olmaya yeter. Konuyu baştan özetliyelim.

Doçent Dr. Cavit Orhan Tütengil, «Az Gelişmiş Ulkelerin Basın» adlı bir makalesinde (Cumhuriyet, 22 Ağustos 1966) Ziya Gökalp'in 1924 yılında aynı gazetede yayımlanan «Gazetenin büyük önemi nereden geliyor» sorusuna verdiği cevaplarla giriyordu: Gazete kamu'yu yaratır, gazete milletlerarası kamuyu yaratır, gazete canlı bir okuldur. «Konu az gelişmiş ülkeler açısından ele alınınca gazetenin görevlerinden üçüncüsü öncelik kazanır. Gazetenin halk okulu olarak niteliyebileceğimiz temel görevinin yanı sıra, vatandaşın kültür seviyesini yükseltmek, aydınları kültürel bakımdan beslemek görevleri de vardır. Az gelişmiş bir ülke olmanın temel sorunları ile karşı karşıya bulunan Türkiyede basının da az gelişmişlikten kurtulma savaşında görevler yüklenmesi, yalnız olagan değil ayni zamanda zorunludur. Türkiyedeki okur yazar oranının %40, bin kişiye düşen günlük gazete sayısının 45, yüzbin kişiden yüksek öğrenim görme şansı olanların 128 oluşu, basını okullaşma doğrultusuna itmek için yeter de artar. Bu görünüş içerisinde, üzerinde durulmaya değer ilk mesele, teknik gelişmelerin yanısıra basının görev anlayışının da gelişip gelişmediğidir. Başka bir deyişle taş baskısından rotatife, oradan da Webofset'e ve Tifdruk'a ulaşan teknik gelişme çizgisinin Türk basınını nereye sürüklemekte olduğudur. Uzüntüyle ifade edelim ki hızlı teknik gelişmeler okullaşma yerine magazinleşme doğrultusunu etkilemektedir.»

Bu gözlemlerden sonra en çok satan gazetelerimizin niteliklerini gösteren bir karşılaştırma çizelgesinden oranlar veren Tütengil sözlerine şöyle devam ediyordu: «Basınla ilişkilerini gözönünde bulundurarak Türkiyede aydınları üçe ayırmak mümkündür: Gazete aydını, dergi aydını, kitap aydını. Çoğu kez, gezete aydını kendisinde uyanan ilgileri daha derinlemesine izlemek için bir dergiye kayar, gazetesinin yanısıra onu da okur. Dergi aydınının kitaba uzanması, kaynaklara ve daha da artar. Böylece Türkiye'de ilk hızını okuduğu gazeteden alır, onun yöneltttiği doğrultuda gelişir. Bu bakımdan sürekli olarak okunan gazetenin önemi dada da artar. Böylece Türkiyede basın, kamu oyunu yaratmak ve biçimlendirmekle kalmaz, fikir ve sanat akımlarını da besler ve oluşturur».

Bu söylenenler —edebiyat ve sanat açısından— bir zamana kadar doğru idi. «Okuyucuyu fikren geliştirme, uyarma ve uyandırma, gerçekleri gösterme amacında» mihnetli (zor gazeteciliği) seçen olumlu bir kaç örnek bile, gündeş toplumun çeşitli ihtiyaçlarına, gazetecilik açısından cevap verebilmek zorunluğuyla edebiyat ve sanattan uzağa düşmüşlerdir. En ağırbaşlı gazetemiz de spor haberlerine tam sayfa müzik — sosyete — kadın — moda haberlerine yarımşar sayfa ayrılırken edebiyatın bütün sanat çı görünüşleri açığa itilmiş olmaktadır. Bütün bunlara rağmen zaman aşımında bir gazete nedir ki? Içinden kesilip saklanacak bir kaç kupür bulunmazsa yirmi dört saat içinde ölen sayfaları anlamsız bir paket kâğıdı raf yaygısı, gezinti yerlerinin pisliği, kenarları büyük fırçaların iptal mürekkepleriyle boyanmış okkalık iade paketleri, yalnız bir saatin, bir yarım günün kısır doğruluğuyla alabildiğine «gecekondu» okuyucusunu dünsüz, yarınsız yaratıklar gibi hep yaşanan anda yakalamaya çalışan hafızasız bir zaman yalancısı..

Gazete edebiyatı itiyor, edebiyatçı gazeteden kaçıyor şimdi. Günlük politikanın değişken kanat çırpışlarından başka, uzun ömürlü dünyaya bakışlar da var. O halde nerede edebiyat şimdi? Kendi gazetesi olan dergilerde ve kitap kişiliklerinde. Eskidenberi Serveti Fünun, Dergâh, Yeni Mecmua, Kadro, Varlık, Yeni Ufuklar, Yücel, Türk Dili, Yedi Tepe ...gibi yetkili kümelenişler yaratmış olan edebiyat, şimdi edebiyata da, edebiyatçıya da daha çok onur kazandıracak bir bilinçle bağımsızlığını yaratıyor.

Iki yıl önce Memet Fuat (De Yayınevi) Yeni Derginin ilk sayısında şöyle diyordu: «Yeni Dergi, herşeyden önce, başka dillerdeki sanat olaylarını, düşünce tartışmalarını dilimize aktarmak amacını güdecek. Onun için de bu dergide daha çok çeviri yazılar okuyacaksınız. Ayrıca sanatımızın sorunlarına yönelen, tartışma yaratacak nitelikde yazılara da geniş yer vereceğiz. Bu arada, toplu ya da paralel çalışmalar yapılmasını da destekliyerek çeşitli konularda özel sayılar düzenliyeceğiz. Şunu da açıkça belirtmek gerekli: Yeni Dergi, yazarların içten geldiğince yazıp gönderdikleri yazıların bir araya getirilmesiyle çıkarılmayacak. Bir ön çalışmanın, bir görevlendirmenin ürünü olacak. Böyle bir işe gerekli kadronun kimleri kapsıyacağı şimdiden bilinemez, ama adlarını dergilerde görmeğe alışık olmadığımız bazı bilim adamlarının bize yardım edeceğini sanıyorum» (Sayı 1 Ekim 1964)

Israrla «telif yazılar dergisi» olduğunu duyurarak yayın alanına gelen Papirüs ise şöyle diyor: «Hiç çeviriye yer vermiyecek değiliz. Derginin çevresindeki arkadaşların birçoğu çevirmendir. Ancak ağırlık noktasını hep telif yazılar meydana getirsin istiyoruz. Edebiyat ortamının yer yer yeniden yoğunluk kazandığı şu sıralarda çeviri dergileri dışındaki dergilerin telif yazıları daha çok desteklemeleri, yayınevlerinin okuru kitaplara alıştırmak için çaba göstermeleri gerekir. Temelde kendi edebiyatımız olmalıdır» (Papirüs, sayı 2, Temmuz 1966)

Papirüs'ün dördüncü sayısı da çıktı. Bu dört sayıda düzenle devam eden bir plân, derginin dünya görüşünü de, edebiyat tutumunu da gereğince özetliyor: Her sayı bir kültür sorunu üzerinde duran özlü ve doğru bir başyazı, bir — iki uzun — derin inceleme, bir —iki verimli düşünce denemesi, «Savran» bölümünde gündeş ve yerli bir iki eser — sorun üzerinde eleştiri, iki — üç seçkin şiir, bir kaç değerli çeviri, bir gazetecinin yazdıklarının dikkatli elenmesiyle incelenmesi, her sayı bir günümüz şairinin yankılı tanıtımı, gerekli resimler ve aktarmalar. Sahibi ve yazı işleri müdürü Cemal Süreya Seber, müessese müdürü Tomris Seber, Dergi çevresinde Turgut Uyar, Edip Cansever, Ulku Tamer, R.Tomris, M. Buyrukçu, Mehmet Seyda, Asım Bezirci Mehmet Doğan, Murat Belge, Ahmet Oktay... daha da genişleyecek katılmalarla çok canlı bir edebiyat kümesi yaratmış durumda Ilk duyurularında yalnız büyük şehirlerde satılacağı, aboneler dışında Anadolu bâyilerine kurban edilmemek için satışa çıkarılmayacağı söylenen dergi uyanık ve canlı bir okuyucu ilgisine muhatap olup her şehre çağrılmakta.

Papirüs, doğru bir yöntemle yayın alanına atılırken gerekli bir edebiyat eğitimini de sorumlulukla görev ediniyor. Papirüs şimdiye kadar ya inkârcı unutkanlıklarla, ya küçümseyici ihmallerle, ya bilgisizliğin zorunlu susuşlarıyla boş bırakılmış bir alanı, eski edebiyatımızı yeniden gözden geçirme işine gönülle sarılıyor: «Dergi ayrıca eski edebiyatımızın özellikle Tanzimattan bu yana girdiği süreç üstünde durmak istiyor. Eski eserleri bugünkü gözle yeniden elden geçirmek gereksinmesi içindeyiz.

Bir edebiyatın ancak sürekli eleştiriyle diri kalacağına inanıyoruz.. Eski yazarlarımız üstüne yazma geleneğini kurmalı, bu alanı ölü edebiyat çevrelerinin tekelinden kurtarmalıyız... Bununla birlikte asıl hareket alanımız günümüz edebiyatıdır. Son yıllarda öyle bir noktaya gelinmiştir ki Türkiyede sanatın sorunları sanatın ilerisinde yürümeye başlamıştır. Bir yandan bu sorunlar üstünde nesnel ve geniş düşünce yazılarına gereksinme duyuluyor, öte yandan roman, şiir, hikâye gibi sanat verimleri eleştirilmek, değerlendirilmek istiyor... Edebiyatçı ne yazarsa yazsın, neden söz ederse etsin edebiyattır. Bu kanıyla edebiyatın alanını genişletmemiz, yazı türlerini arttırmamız gerekiyor... Papirüs şimdilik 56 sayfa çıkacak. Koşullar elverirse ilk olarak sayfa sayısını arttırmayı düşünüyoruz. Artık Türk Edebiyatı ufak ve sentetik yazılar dönemini atlatmış bulunmaktadır. Yazarlarımızda monografi niteliğinde, ayrıntılı çalışma eğilimi artıyor...»

Bütün bunlar doğru teşhislerdir bu gereksinmeyle de kitaplar sütunlarında böyle dergilerin toplu tanıtımı, çok yakın zamanda dergilerin önemli sayılarının tanıtılma gereği başlayacaktır. Kendi hesabıma, ilk sayılarda Papirüs'de görünen kapak, baskı, sayfa düzeni kusurlarını Cemal Süreya'ya açıkça söyledim; ama biliyorum ki, bunlar okuyucu kaçıran küçük kusurlardır, öze etkisi yoktur. Papirüs gibi dergilerin çıkışı, memleket aydınlarının mağazin gazeteler ve bir çeşit basın — yayın ihanetinde birleşen boş piyasa dergilerinin karşısında bilinçle kümeleneceği bir görev ve beğeni cephesini yaratacak umutlar getiriyor. Gazete aydınlarının kitap aydını olma yolunda günlük fikir meseleleriyle birlikte sanat ürünlerini de izliyebilecekleri böyle doğurgan ve çok cepheli dergi aydınlığı aşamasından geçmesi gerekli. Kendilerini edebiyat yaşamalarına adayan Cemal Cüreya gibi sorumlu sanatçıların, hayatlarını kolaylaştıran çok kazançlı işler yerine sanatlarına hizmet onurunda birleşen yeni yazarlar kuşağının Türkiyeye getireceği çok şey vardır ve bu hiç unutulmıyacaktır.

(Papirüs — Aylık dergi — Yazışma adresi: Cemal Süreya Seber. P.K. 627, Karaköy — İstanbul, Sayısı 2,5 lira, Yıllığı 24 lira)

EMİR

Ayni eller ayni gözlerdi doğrunun üstünde
Yalnızlığında bir garip
Halk efendidir dedi ve sahip
Bir bir duyur bunu yiğitlerime.

Aldı paftayı açtı
Yaz dedi emir bir
1922 den ve benden geçecektir cephe hattı
Bir adım geri hat yenilmektir.

Yaz dedi emir iki
Kim ki dinlemez emri
Bırakıp cepheyi kaçar, bilsin
Kurşuna dizerim.

Yaz dedi emir üç
Halk içindir bu savaş
Soysuza sütsüze karşı ve güçse güç
Kazanacaksınız, mecbursunuz. mecbursunuz
Benden geçecektir cephe hattı
Maya iyidir, sağlamdır, tutturunuz.

Mehmet Karabulut

VURMA

Senin görevin
Doğrudan yana olmaktır
İnsansa güzeli
En güzeli
İnsandan yana olmaktır

Açsa çıplaksa bir uçtan bir uca Anadolumuz
Büyüyüp gidiyorsa bir çığlık
Sömürülüyorsa çıplak ayakların çektiği
Sen de onlarla büyüdün vurma

Vurma
On sekiz yaşın sevincidir vurduğun
On sekiz yaşın içtenliğidir
Varışıdır usul usul insan olmaya
Vurma

Sen vurunca bir kan daha çoğalır dünyada
Vurdukça geri gider barış
Kısalır ağaçların gölgeleri
Başını çıkaramaz topraktan buğday
Vurma

Yalnızsa
Bir başınaysa insanlar sokaklarda
Ak koyun karışmışsa kara koyuna
Ortalık görünmüyorsa tozdan dumandan
Boşunadır ateş etmen
Vurma

Bak
Vietnamın ortasında bir çocuk
Hangi yönde yürüse şaşkın
Ağlarken yıldızlar dökülür gözlerinden
Ağlarken Ay saklanır bulutlara
Denizler çekilir en gizli mağaralara
İnsanlığın içinde koskoca bir çöl

Kurşunsa namludan çıkan
Bir başkasıysa yurdumuza karışan
Benim sevgimse kaybolup giden
Denizin sarhoşluğuysa başımızı döndüren
Bir döğüşen varsa sömürücüye karşı
Yanaşıp arkasından VURMA

Vurma
Vurduğun sensin
Kendini vurursun
Tetiği çekersen

Nevzat Üstün

MC CARTHY'CİLİK HORTLUYOR :

Kennedy'nin müşavirlerinden ünlü Amerikalı aydın Arthur Schlesinger, ülkesinde Mc Carthy'ciliğin yeniden canlandığını anlatıyor :

Louis Harris «Nabız Yoklama» Enstitüsüne göre, Vietnam Savaşı, Amerikan kamu oyunda, militan bir aktivizmin gelişmesine yol açmaktadır. Bu teşhis, doğru olsa gerek. Güney Doğu Asyada Amerikanın bir bataklığa gömülmesini görmenin yarattığı korku, radikal tedbirler isteme yolunda bir müzayedeyi beslemektedir. Fakat bu aktivist deliliğin baş kurbanı, bizim dengemiz, serinkanlılığımız, itidalimiz ve aklımız olacaktır.

Bu imtihanı 15 yıl önce geçirdik. Bazılarımız - şimdi ne kadar saçma görürse de - bir senatörün tek başına, devlet örgütüne ve toplumumuzun dengesine getirdiği zararları hatırlayacaklardır. Hiç şüphesiz, o, kabiliyetli bir demagog idi. Ama Senatör Joseph Mc Carthy'nin demagojisi, büyük ölçüde Kore Savaşına katılışımızın yarattığı çatışmalar ve öfkeler ile beslenmekteydi.

Eğer tarih bir tekerrürse - ki bazan tekerrürdür - Vietnam Savaşı, Mc Carthy'ciliğe bir hayli benzeyen bir durumu tahrik edebilecektir. Vietnam, Kore Savaşında olduğu kadar, bekleneni elde edememenin verdiği bir öfke doğurmaktadır ve pek çok kişi için, anlaşılması çok güç bir savaştır. Kore'de açık bir istilâ hareketiyle karşı karşıya idik. Kore Savaşı, Vietnam mücadelesinde kendine özgü güçlükler yaratan bir iç isyan boyutundan yoksundu. Orada ABD, Birleşmiş Milletlerin temsilcisi olarak dövüşmekteydi. Dünyanın büyük kısmının tam desteğine sahipti. Bugün ABD, fiilen tek başına dövüşmektedir. Nihayet biz Kore'de, nisbeten istikrarlı bir hükümet ile işbirliği yapmaktaydık. Saygon'daki askerî juntanın durumu ise, bu değildir.

Burada Amerikan hükûmetinin Vietnam politikasını tartışmaya lüzum yok. Tahlilimiz için önemli olan, iyi ya da kötü yönde, her geçen gün daha fazla savaşa saplandığımızdır. Harp bir inat haline geldikçe, ona bağlı âraz ortaya çıkmaktadır. Aşırı basitleştirmeler, küfür teatisi, şüphe, açık tartışmaların seviyesinin düşmesi gibi.

KOMÜNİST KAHRAMANA MEZAR YOK!

His plânındaki tırmanma, artan ölçüde, harp taraftarlarının işine yarayacaktır. Bayrağa sığınarak, bazıları eski hesapları görmeyi deneyeceklerdir. Daha şimdiden Georgie Eyaletinin Teşrii Meclisi, normal şartlarda iki defa seçilmiş bir kişiyi sinesine almayı reddetti. Zira bu kişinin, Vietnam hakkındaki görüşlerini benimsemiyordu. «Distinguished Service Cross» askerî madalyasını kazanmış bir Amerikalının Arlington mezarlığına gömülmesi, komünisttir diye engellendi. Kara kuvvetlerine mensup bir teğmen, sivil kıyafetle ve izindeyken Vietnam savaşına karşı bir gösteriye katıldığı için iki yıl hapse mahkûm edildi ve ordudan atıldı.

Orta öğretimde bir profesör, hükümetin Vietnam politikasına karşı olması dolayısiyle bir gösteride bayrağı selâmlamaktan kaçındığı için Amerikan Profesörleri Federasyonundan ihraç edildi. Bir çok şehirlerde, muhalefet grupları şiddet hareketlerine mâruz kaldılar. Filedelfiya'da bir Federal Hâkim, Devlete bağlı bütün üniversitelerden, Vietnam Savaşını protesto eden talebelerin atılmasını istedi. Çeşitli askerlik şubeleri, askere alınmak sanki bir ceza imiş gibi, savaşa karşı talebelere tecil hakkı verilmemesini kararlaştırdılar.

Cleveland ve Pittsburgh'ta askerlik çağına henüz erişmemiş lise talebeleri, Vietnam ölüleri için matem tuttular diye okullarından kovuldular. Missisippi Senatörü James Eastland, dış ülkelere Amerikan vatandaşlarının seyahatini kısıtlayan bir kanun teklifi verdi. Dışişleri Bakanlığı, Amerika dışı gezilerde ünlü bir Harvard Profesörünün izlenmesini istedi.

ABD'nin eski bir Başkan yardımcısı, Du Bois klüplerinde (zenci komünist tarihçisi W.E.B. Du Bois'nın hatırasına saygı olarak onun ismini alan genç komünist teşekkülleri), Boy's Club of America'nınkine acayip biçimde benzeyen bir isim taşıdıkları için, «hâlâ aktif komünist fesatçılığının» elini keşfetti. Keskin görüşlü Richard Nixon'a inanmak gerekirse, «bu, komünist sahtekârlığının ve iki yüzlülüğünün klâsik bir örneğidir.»

Bu gibi olaylar, henüz nisbî olarak az sayıdadır. Fakat isteneni elde edememenin verdiği öfke ile, zamanla çoğalabilecektir. Bu durum, başına iş açma korkusuyla, düşündüğünü söylemekten çekinmeyi gerektirecek bir ortamı yaratabilir. Farkına varmadan ortam, öyle bir hale gelebilir ki, bir yeni Mc Carthy doğabilir ve Mc Carthy'ciliğin tam içine düşebiliriz.

Bugün dengemizi koruma şanslarımız nelerdir? İlk önce, İnsan Hakları Beyannamesine, hükümetin gösterdiği derin saygı hayatî bir fark yaratabilir.

Mc Carthy

Japon menşeli Amerikalıların toplanması gibi bazı olayların dışında, İkinci Dünya Harbi döneminde bu tip aşırılıklara gidilmemiştir. Bunu, her şeyden önçe Roseyelt'e ve hükümetin özgürlüğe aşırı saygısına borçluyuz. Truman'ın baş kanlığı sırasında da, Mc Carthy'ciliğin başarısı bir hayli engellenmiştir. Mc Carthy'cilik, Eisenhower hükümetinin aldırmaz tutumu sırasında azmıştır. Ve memurlarda, (özellikle John Foster Dulles ile Dışişleri Bakanlığında) açık bir teslimiyet davranışı yaratmıştır.

JOHNSON'UN ÖDLEKLERİ

Hâlen Başkan Johnson, herkesin ayrı görüşler taşımaya hakkı olduğunu parlak biçimde söylemekteyse de, onun samimî duygularından emin olmak kolay değildir. Honolulu'da, Vietnam politikasını eleştirenlere karşı yönettiği «Kalpsiz ve hımbıl kişiler. Tecrübeye kör ve ümide sağır insanlar» hücumu, bir çatlak ses teşkil etmiştir. Başkan, son günlerde de, Chicago'da «gerginlik çok artınca» saflardan ayrılan ve «şeflerine, ülkesine ve savaşan kendi kardeşlerine karşı duran ödlekler» e çatmıştır.

Bir başkanın mukaddes birlik kavramına yaslanması, ihtiyatlı bir davranış değildir. Zira biraz eşelenirse, mukaddes birlik, hükümet politikasını mırıldanmaksızın tasvip anlamına gelmektedir. Kore Savaşının başında, Pentagonda politik işlerle görevli Clayton Fritchey'nin şu sözlerinde gerçek payı vardır: «Başkan Johnson ve hükümeti fikir özgürlüğünden yanadırlar. Yalnız bu özgürlüğün kullanılmasına karşıdırlar».

Daha ötesi de var. Kore Savaşı sırasında, Genel Kurmay Başkanları Komitesi, oybirliği ile tırmanmaya karşı idi. Böylece komite, kamu oyunu yatıştırıcı bir rol oynamaktaydı. Bugün Kurmay Başkanları, bütün sonuçlarıyla tırmanmadan yanadır. Kore Savaşı zamanında tartışmayı makul hudutlarda tutmaya çalışan bir Dışişleri Bakanlığı, bugün, Ho Chi Minh'in işine yaradığı gerekçesiyle,savaşın her türlü eleştirisine derhal son verilmesini telkin etmektedir (.........)

ÜMİTLİ NOKTALAR

Kore Savaşına nazaran avantajsız durumlarımıza rağmen, yine de bazı avantajlara sahibiz. Özellikle, geçmiş Mc Carthy denemesinden alınan ders, bir avantajdır. Mc Carthy'cilik, ülkeye bir muafiyet kazandırmıştır. Bunu New Jersey vali seçimleri sırasında Kasım ayında gördük. Seçmenler, kampanyasını Vietcong'a sempatisi ile tanınan Rutgers Üniversitesindeki bir profesör üzerine teksif eden bir adayı hiç tutmadılar. Ünlü kişilerden ve politikacılardan bir kısmı, Mc Carthy'ciliğin aşırılığını iyi hatırlamakta ve onun hortlamasına karşı mücadeleye kararlı bulunmaktadır.

Senatör Fulbright, etkili bazı uyarmalarda bulunmuştur: «Zafer ya da müzakere yoluyla barış ümidi olmadan Vietnam savaşı uzadıkça ve harp ateşi yükseldikçe, ümit, yerini korkuya bırakacak ve müsamaha ile fikir özgürlüğünün yerini ölçüsüz bir sözde vatanseverlik alacaktır.» New - York Senatörü Robert Kennedy, Senato içinde, Daily News gazetesinin bir başyazısını okumuştur. Bir harp kahramanını, Komünist Partisine kayıtlı diye Arlington mezarlığına gömülmesini engelleyen kararı eleştiren başyazı şöyle demekteydi: «Geçmiş hatalarımızdan ders almalıyız. Bu ders bize öğretmektedir ki, Amerikan geleneğinde, günahkârların mezarlarına kadar rahatsız edilmesi yoktur». (........)

Aklın galebesini sağlayabilecek başka bir unsur daha vardır: Bu da üniversitelilerin ağırlığı ve sayıca çokluğudur. 15 yıl zarfında, üniversitelerimizdeki talebe sayısı bir kat daha artmıştır. 1970'e doğru, üniversitelerde 500 bin profesör ve 7 milyon talebe olacaktır. Rabıtalı, bilgili ve aktif olan bu kütle, güçlü bir seçmen kütlesi teşkil edecektir ve medenî haklar lehine oy kullanacaktır. Zira fikir ve araştırma özgürlüğü, milletin yararına olduğu kadar, üniversiteli sınıfının da yararınadır.

Ümit ederim ki, Vietnam kargaşalığının yarattığı öfkenin, millî özgürlüklerimize darbe indiren yeni bir buhrana yol açabileceği konusundaki endişelerim yanlış çıkar. Fakat buhran önlenebilirse, bunu, bütün ülkede açıkça ve azimle aklı savunanlara borçlu olacağız.

Öldürülmesi politik çılgınlığın en yüksek örneği olan Kennedy, ölümünden bir kaç hafta önce şöyle diyordu: «İktidarı yaratan kişiler, milletin büyüklüğüne kaçınılmaz biçimde iştirâk ederler. Fakat iktidara karşı çıkanlar da, bu büyüklüğe aynı biçimde katılırlar». Gözlerimizi geriye çevirince, baskı ve takip dalgasından üzüntü duyduk. Bundan bir şey kazanmadık - Mc Carthy hiç bir zaman bir komünist bulamadı - ve uyanınca kendimizden utandık.